MUHİT

Bu Sayımızda İngilterenin Meşhur Ressamlarından (Lorens) in

2 Milyon Türk Lirası Kıymetinde bir Tablosu var.

Sene 2

№ 16, Şubat 1930

Tasarruf Marşı

Parol :

FAZIL BERKI

B. ste :

VİYONSELİST ALİ
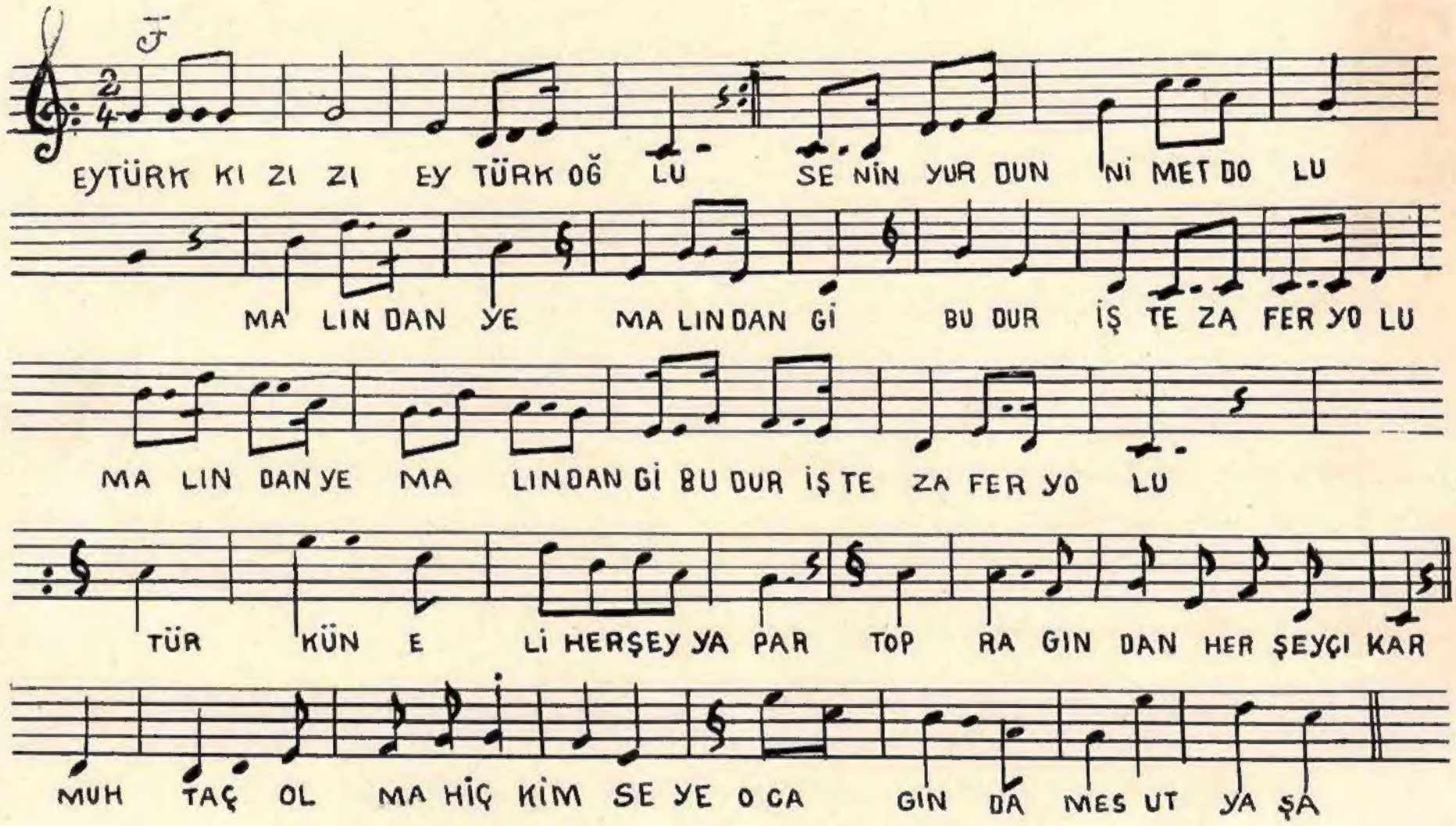
EY TÜRK KI ZI ZI EY TÜRK OĞ LU SE NİN YUR DUN Nİ MET DO LU
MA LIN DAN YE MA LIN DAN Gİ BU DUR İŞ TE ZA FER YO LU
MA LIN DAN YE MA LIN DAN Gİ BU DUR İŞ TE ZA FER YO LU
TÜR KÜN E Lİ HERŞEY YA PAR TOP RA GIN DAN HER ŞEYÇI KAR
MUH TAÇ OL MA HİÇ KİM SE YE O CA GIN DA MES UT YA ŞA

Tasarruf marşını besteleyen İzmit Orta Mektep musikî muallimi viyonselist ALİ Bey.

Parol

Ey Türk kızı, Ey Türk oğlu
Senin yurdun niymet dolu
Malından ye, malından giy
Budur işte zafer yolu.
Türkün eli her şey yapar
Toprağından her şey çıkar
Mühtaç olma hiç kimseye
Ocağında mes'ut yaşa.

MUHİT

Resimli Aylık Aile Mecmuası

Sene 2 | Şubat, 1930 | № 16

OKUMA ODALARI

Maarif Vekâletinin iki mühim teşebbüsü

Maarif Vekâletinin okuma odaları vucuda getirmek için neşrettiği tâmimi memnuniyetle okuduk. Hükûmetin bu hususta sarfettiği gayreti takdir etmek ve bu maksada yardımcı olmak her vatandaş için milli bir borçtur, sanırım. *Muhit* 8 inci nüshasında okuma organizasyonlarının tesisini temenni etmiş olduğu gibi şimdi de hükûmetin bu teşebbüsünü samimiyetle alkışlar, aynı zamanda buna müteallik bir iki fikir daha ilave eder.

Rusyada okuma odaları teşkilâtı çok geniştir, ve bu sayede neşriyat çok yolundadır. Ruslar 1917 den 1921 e kadar kitapları hemen bedava dağıtıyorlardı; tabii bu kitapların çoğu propaganda mahiyetinde idi ve okunmuyordu. O tarihten iytibaren, Yeni İktisat Siyaseti başlamış, kitaplar da herşey gibi para ile satılır olmuştu. Bunun üzerine neşriyatta tasviri gayrimümkün bir faaliyet başladı.

Bu faaliyetin sebebi ne idi? Kitapların para ile satılması mı? Bu tedbir kendi başına böyle bir netice veremezdi; buna inzimam eden iki mühim tedbir daha vardı, ve neşriyat inkişafı bu sayede têmin olundu.

Bu mühim tedbirler şunlardır:

1.— Her tarafta, mekteplerde, fabrikalarda, resmi devairde, köylerde... Okuma odaları ve kitaphaneler vucuda getirildi; bir iki sene zarfında bunların miktarı 40-50 bini aştı; bunlardan 5-6 bini adam akıllı kitaphanelerdi. Bütün bu müesseselere bir *tahsisat* arandı ve bulundu: bu tahsisatı yalnız hükûmet vermedi, fabrikalar mütedavil sermayelerinden, belediyeler, fırka teşkilatı vs. kendilerine ait müesseselerin okuma organizasyonuna iştirak ettiler.

Köylûlere kadar, bütün alakadarlar da teşvik edildi. Köylerde okuma organizasyonları açmak için şehir ve kasabaların münevver unsurları faalane çalıştı, nakdi muavenetlerde bile bulundu. Bilhassa hükûmet ve fırka çok çalıştı, ve çok fedakârlıklar ihtiyar etti.

2.— İkinci tedbir her müesseseyi kitaplarını satın almak hususunda serbest brakmak oldu. *Her okuma odasının ve kütüphanenin kitap almak için bir tahsisatı vardı, ve bunu kendisi sarfederdi.*

Bu şartın ehemiyeti pek büyüktür, ancak müesseselerin bu serbesliği sayesinde neşriyat ve okuma ihtiyacı tanzim edilebilir.

Bunların fer'i olarak diğer bir tedbir de neşredilen kitap ve mecmualar hakkında salahiyet sahipleri tarafından tenkîtler — reçensialar — neşredilmek olmuştur. Bu tenkîtler ve tavsiyeler, iycabında hülasalar, okuma organizasyonlarına kitap intihabı hususunda doğru bir rehber olabilmektedir.

İşte fikrimce bizde de neşriyat inkişafı bu organizasyonlara ve bu tedbirlere mütevekkîftir.

Okuma organizasyonları bizde:

1) Mekteplerde, köy muallîminin mihveri etrafında;

2) Kazalarda, hükûmet dairelerinde;

Büyük Türk İnkîlabına Dair

Yazan: **AHMET CEVAT**

— 9 —

Ali Riza Paşa Kabinesi

Milli iradenin önünde baş eğmeğe mecbur kalan (2 teşrinievvel 1919—1335) Damat Ferit paşanın yerine Vahidettinin sadrazamı olan Ali Riza paşa tarafından —yarı yarıya eski kabine unsurlarından— teşkil olunan hükûmet iki yüzlülüğün, ahmaklığın, nankörlüğün, küçüklüğün, acizliğin, miskinliğin ve hainliğin emsalsiz bir numunesini göstermiştir.

Damadın başladığı ihanet eserinin ikmaline Vahidettinin elyak gördüğü bu paşa öyle bir şahsiyet idi ki, başka memlekette olsa daha sekiz sene evel halka teşhir edilir; onu taşa tutarlar, tükürüğe boğarlardı; çünkü kendisi osmanlı imperatorluğunun "*arslanlardan mürekkep, kos koca türk ordularını mahvuperişan ettiren ve Makedanya topraklarını düşmanlara terk ve teberru eden*" (*) garp orduları başkumandanı idi. Balkanların küçük kralları önünde çekilmeyi bildiğini sekiz sene evel östererek âyanlıkla taltif edilmiş olan bu paşanın bu sefer büyük Avropa devletlerinin değil reisleri, sadece kumandan yaverleri karşısında bile elpençe-divan durabileceğine şüphe yoktu. Gazi Nutukta diyor ki: "Bu meşhur ordular başkumandanının, devletin en müşkül anında, Vahidettinin emellerine hadim olmak için iycap eden vasıfları kazanmış olduğuna ve bu defa kendine en mahir muavin olarak eski erkânıharbiye reisini harbiye nezaretine getirmeği düşüneceğine tabii nazariyle bakılabilirdi."

Bu kabinenin harbiye nazırlığını işgal eden o Balkan hezimeti erkânıharbiye reisinin kim olduğunu karilerimize bildirelim: Büyük Rehberle beraber Anadoluya ordu müfettişi olarak geçen ve milli dâvaya canla başla çalışacağına dair verdiği söze rağmen Konyadaki mevkiini terkederek bir daha avdet etmemek üzere İstanbula dönen bir Cemal paşadan evelce bahsolunmuştu ya; işte o Cemal paşa şimdiki kabineye harbiye nazırı olarak giriyor, hem de... Kuvayımilliyenin mürahhası sıfatını kendisine tevcih ediyordu.

Ferit paşa aleni bir padişah bendesi ve daha aleni bir İngiliz uşağı idi. Büyük Rehber onunla aleni mücadeleye girişmiş ve birkaç ay zarfında organize edebildiği kuvvetlerle bütün Anadoluyu İstanbula kapamak suretiyle (bu tarihte milli kuvvetler İstanbulun gönderdiği kuvvetlere karşı koyabiliyor, telgraf ve posta merkezleri de Heyeti-Temsiliyenin emrine tabi' bulunuyordu) Ferit paşayı istiyfaya mecbur etmişti. Yeni kabinenin riyasetini kabul eden zatın ilk düşüneceği nokta padişah ile millet arasındaki vaziyetini, mesuliyet ve vazifesini idrâk ve tâyin etmek olmalı değil miydi? Padişaha istinat edecek bir hükûmetin hükmü İstanbulun (hem de yalnız İstanbul şehrinin) hudutlarını aşamazdı, orada ise hakîkî hüküm ve îktidar işgal ordularının başkumandanlığı elinde idi. Meşrutiyet kanunu îktidarı, elfaz iytibariyle, padişah ile millet arasında taksim ediyor, fakat hakîkatte meşrutiyet nazariyatcıları dahi hakimiyetimilliyeyi tastîk ve iytiraf, padişahın "*ancak saltanet süreceğini fakat icrayı-hükûmet edemeyeceğini*„ kabul ederler. Meşrutiyette dahi padişaha ve hükûmetine milli iradenin altına imzasını koymaktan başka suretle hakimiyet icrasına imkân olmadığını, Damat Feridin milli irade önünde serfüru etmesinden sonra ol-

(*) Nutuk s. 140

---

3) Fırka ocaklarında;

4) Türk ocaklarında;

5) Mahallelerde, muhtelif kıraathanelerde;

6) Fabrika ve ocaklarda... tesis edilmelidir.

Bütün bu yerlerde birden 15-20 bin kadar okuma organizasyonu vucuda getirilebilir. Tahsisata hükûmet, fırka, ocaklar, belediyeler, idareihususiyeler, ve bizzat halk iştirak etmelidir.

Tahsisatın sarfında organizasyonlar serbest olmalıdır.

Kitap ve Mecmua tevziatı için merkezi teşkilat

Maarif Vekâleti namına müsteşar Mehmet Emin Beyefendinin Kitap ve Mecmua tevziatı için hükûmetin muaveneti ile merkezi bir teşkilat vucuda getirmek için vaki' olan teşebbüsünü alkışlarız. İntacını temenni ediyoruz. Fakat *tahsisatlı, serbest* okuma organizasyonları olmadıkça neşriyat iukişafı arzu edilen dereceyi bulamaz, kanaatindeyiz.

A. C.

sun, Vahidettin ve yeni sadrazamı anlamış olmalı değil miydi? Acaba o zaman Hey'eti-Temsiliyeden başka milli iradeyi temsil edecek bir meşru' makam var miydi?

Ali Riza paşa kabinesi bu hakîkatleri tastik ve kabul etmekten çok uzaktı, fakat kendisini kuvayımilliyenin de müzaheretine mazhar göstererek milleti aldatmağa çalışıyordu. İşte bu noktada damattan ayrılıyor, fenalıkta onu fersah fersah geçiyordu.

Bir kere Ali Riza paşa kabinesinde dahiliye nezareti bir Damada veriliyordu ki, nihayete kadar bu makam Damat Ferit ve Ali Kemal siyasetini tâkîpten kıl kadar inhiraf etmemiştir; sadrazam da kabinesinde en cüz'i bir tâdilât bile yapmak istememekle aynı politikanın kendisince matlup ve mültezem olduğunu göstermiştir.

Ali Riza paşa kabinesinin riyakârlığı ve aldatıcılığı daha birinci günden belli olmuştu: yeni kabine Hey'eti-Temsiliye ile temasa gelmeye ve anlaşmaya asla yanaşmıyor, milli iradenin bu yegâne mümessili hey'etin temamiyle silinip kabinenin emriyle hareket eden bir makine haline girmesini isteyordu; işte ahmaklığı en ziyade bununla sabittir. Hiç Büyük Rehberin riyaseti altında bulunan Hey'eti-Temsiliye ellerine milletin kat'i emniyetle tevdi' ettiği milli iradeyi kayitsiz şartsız her hangi bir İstanbul hükûmetinin emrine tabi' kılar mı? o iradeyimilliyeyi ki, üç mücadele senesinden sonra Lozanda bütün Avropa devletlerine tastik ettirmek mukadderdi!

Büyük Rehber kabineye edilecek müzaheretin ve âtide cereyan edecek münasebetlerin esaslarını muhtasar üç madde ile hülâsa etmişti:

1) Hükûmet, Erzurum ve Sivas kongralarında tâyin ve tespit edilen milli teşkilat ve maksatlara riayetkâr olduğu taktirde, Kuvayımilliye ona muzahir olacaktır.

2) Yeni kabine, millet meclisinin toplanmasiyle murakabeyi-fiiliye başlayıncaya kadar milletin mukadderatı hakkında bir göna taahhadudata girmiyecektir.

3) Sulh konferansına tâyin olunacak murahhaslar, milletin hakkîyle emellerini müdrik ve iytimadına mazhar, ehlivukuf ve îktidardan intihap olunacaktır.

Bu maddeler Büyük Rehber tarafından bütün mülki, askeri ve milli mercîlere bildirildi, başkaca mutalâaları varsa sür'atle iş'arı temenni edildi. Diğer bir tâmim ile de bu maddelerin hükûmet tarafından kabulü anlaşılıncaya kadar İstanbulla resmi muhaberelerin inkıtaı devam edeceği hatırlatılarak buna dikkat olunması emir ve tavsiye edildi.

Sadrazama da: " Müntazam teşkilata tabi' olan kuvayımilliyenin kat'i iradeyimilliyeyi izhar ve ispat etmek kudretini ihraz eylediği " ihtar edildikten sonra yukarıdaki üç esaslı noktanın hükûmetçe tasvip ve kabul edilip edilmiyeceği soruluyor, bu suale sebep olarak da kabinede " Ferit paşa ile teşriki-faaliyet etmiş nazırların " bulunması olduğu alenen söyleniyordu.

Ondan sonra, *" bu esaslarda iytilâf hasıl olduğu takdirde "* milli teşkilâtın müzaheretini kazanacak olan hükûmetin de sulh konferansında daha emin ve müessir bulunabileceği hatırlatılıyordu.

Büyük Rehber, kabineden, milli teşkilâta karşı beslediği hisleri sözle değil fiilen gösterecek ispatlar talebine de yol bulmuştu: umum kolordu kumandanları ve milli harekâta muzahir valiler vasıtasiyle kabineden: " milli hareketè ve milli teşkilâta ihanetleri ve suikastları görülenlerin muhtelif suretlerle teczıyesiyle ademi-istihdamı ve milli gayeye hizmetleri görülenlerden sabık hükûmet tarafından azledilenlerin derhal istihdamları " talep ediliyordu. Harbiye nazırından da buna mümasil nasp ve aziller istenmişti. Kabine ancak bu talepleri is'af etmek suretiyle milli harekât ve teşkilâta taraftar olduğunu ve o kuvvete istinat etmek istediğini ispat etmiş olacaktı. Vilâyetlere ve kolordulara milli maksada muhalif ve düşman mêmurlar ve kumandanlar tâyin olundukça, milli gayenin hadimleri îktidar mevkîlerinden azl ve tart edildikçe kabinenin milli irade ile amil bir icra hey'eti olduğu anlaşılamazdı; bilâkis...

Hükûmet bu fiili samimiyet ispatlarını vermekten, çekindi, sebep olarak da " bir intikam kabinesi " görünmenin " yâru-agyara karşı " münasip olamıyacağını ileri sürdü.

Doğrudan doğruya sadrazam tarafından, hitapsız imzasız, gelen bir telgrafta ise üç esaslı noktanın hükûmetçe de pek tabii olarak düşünüldüğü gösterildikten sonra, ton değiştirilerek yüksek perdeden şöylece:

"Ancak hükûmetin rehberi-harekâtı ahkâmı kanuniyeye temamen riayetle hilâfı ahvalin men' ve izalesinden ibaret olduğundan ve *ahvali-gayritabiiye ve gayrikanuniyenin devamı...* paytahtın bekasını tehlikeye ilka ve memleketin işğal altına alınmasını intaç edeceğinden...„ dem vuruluyor; nihayet şu mutalebat sertediliyordu:

1) Tarafınızdan vaz'ıyet olunan devairi-resmiyenin tahliyesi, 2) muamelâtı-hükûmete ibraz olunan sektenin kaldırılması ve nufuzu-hükûmete riayet olunması, 3) ecnebilerle münasebatı-siyasiyeye girişilmemesi, 4) intihabatta ehalinin hürriyetine tecavüz olunmaması. Bunun mânası sarihti: Ali Riza kabinesi, onu îktidara getirmiş olan milli teşkilâtı ve Hey'eti-Temsiliyeyi *gayritabiî ve gayrikanuni* sayıyor, hiç bir faaliyetini tanımak istemiyordu!

Büyük Rehber, derhal, cevap vererek hükûmeti açık ve samimi bir politikaya dâvet etti, ve kendisinden aleni têminat ve fiili ispatlar istedi. Sadrazamın telgra-

fındaki: "memleketimizde usulü-meşrutiyet iycabınca hakimiyeti-milliye cari bulunduğu" noktasına da: "feshinden iytibaren meclisimeb'usanın dört ay zarfında içtimaı kanunu-esasimizin sarih ahkâmından iken bu güne kadar intihabatın ilk muamelelerine bile başlanılmadığı" ihtariyle cevap verilmiş ve derhal intihabata başlanması istenmişti.

Kabine beşinci gününe iriştiği halde henüz Hey'eti-Temsiliye ile anlaşamamış, anlaşmağa da hüsnüniyet göstermemiştir.

İşte bu esnadadır ki harbiye nazırı Cemal paşa, birkaç ay evel mevkiini terk ederek milli hareketle olan alâkasını kat'etmekl beraber, hükûmetle Hey'eti-Temsiliye arasında bir tevassut rolünü oynamağa ve Kuvayı milliyenin mürahhası ünvaniyle icrayı-faaliyete çalışıyor.

Evvelâ Yunus Nadi beyin tevassütüne müracaat ettikten sonra, nihayet 7 Teşrinievelde, Büyük Rehbere, kabine namına, yazdığı telgrafta hükûmetin Hey'eti-Temsiliye ve Büyük Rehberle *müttehidülefkâr* olduğu, ve iradeyi-milliyenin hakimiyetini kabul ettiği têmin olunduktan ve mağdur valiler ve diğer mêmur intihapları hakkında tam bir kabul vâdi verildikten sonra şu noktaları tasrih ediliyor:

— Hükûmet devletin harice karşı şeref ve haysiyetini iade için iradeyi-milliyeye ve Hey'eti-Temsiliyeye istinat edecektir; fakat...

— Heyeti-Temsiliyenin hem hariç hem dahile karşı *hakim* manasını vermeksizin kabineye muzahir halinde kalmasını ister, ve bu büyük kuvvetin faidesini takdir eder... Nihayet *elbirliğiyle çalışmak* tâbiriyle teşrikifaaliyet prensipi kabul ediliyordu.

Hey'eti-Temsiliye bütün bu noktalara karşı büyük bir hüsnüniyet göstererek, maksadın ancak milletin halâsı olduğuna ve kabineyi mefluç brakmak şöyle dursun "hükûmetin nufuz ve kuvvetini tahkim ve takviyeyi vatan ve milletin selâmeti için vazife addedeceğine" têminat vermiştir.

Hükûmetin vakît kazanmak ve milleti aldatmaktan başka bir maksat tâkîp etmediği şüphesizdi:

Bir kere bu têminat hükûmet reisi tarafından verilmeyordu; demek ki, sadrazam eski iş'arı dairesinde kuvayı-milliye teşkilatını ve Hey'eti-Temsiliyeyi *gayrikanuni* saymakta berdevamdı. Sonra zaruri olarak, o büyük kuvvetten ancak bir alet gibi istifade etmek istenildiği de gizlenmiyordu. Ve nihayet Hey'eti-Temsiliyenin *dahilde ve hariçte hakim* görünmesinden çekiniliyordu. Fakat bu kuvvet sayesinde îktidarı ele alan bir hükûmetin birinci vazifesi ve samimi jesti o kuvveti meclisi-meb'usan toplanıncaya ve vazifesini serbesçe icraya başlayıncaya kadar, yegâne iradeyi-milliye mümessili (yâni en meşru' milli îktidar) ve bu iytibarla *muta'* saymak olmalı değilmiydi? Fakat Ali Riza paşa ve hükûmeti nihayete kadar Kuvayı-milliyeyi ve Hey'eti-Temsiliyeyi meşru' ve kanuni saymamış, bir an geçirmeksizin, hep onlarla îktidar mücadelesi yapmış, onları kendisine rakîp ve hasım görmüştür.

Büyük Rehber bunların evelini ahırını bildiği için aynı cevapta hükûmeti *elbirliğiyle çalışmağı* gösterecek fiiliyata dâvet ederek: *iki taraftan neşrolunacak beyannamelerin, mütekabilen, neşirden evel bir birine gönderilmesini* istemişti.

İşte bu imtihan akla karayı seçecekti. Ve hakîkaten hükûmet, yine harbiye nazırı ve kuvayımilliye murahhası Cemal paşa vasıtasiyle, cevap vererek, sür'atle neşr etmek luzumu behanesiyle beyannameyi göndermiyordu! Tabii, Hey'eti-Temsiliye de millete olan beyannamesini istişaresiz neşretti, ve padişaha olan telegrafını aynı suretle, doğrudan doğruya çekti.

Hükûmetçe sözde kabul edilen *elbirliğiyle çalışmak* esasının tatbikîne imkân olmadığı anlaşılmıştı. Padişahlar ve hükûmetleri milletle elele vererek çalışamazlar! Bu hakîkat bir kere daha ispat olunmuştu.

(Bu kabine ile olan mücadelenin ikinci safhasını diğer bir mekalede tâkîp edeceğiz.)

Pencere Camlarında Akşam

Güneş, bir fener gibi yanıyor pencerende!
İçimde gizli bir ses perde perde bana der:
"Sende bir akşam vardır akşamı görmesen de..."

— Akşamı istiyorsan gözlerime bakıver,
Güneşe doğru tutma elini yakan çayı!
Bizim için — kapalı dursa bile perdeler —

Ne güneşi görmeğe ihtiyaç var, ne ayı!
Biz ikimiz, ikimiz... İkimiz — ben de, sen de —
Biliriz içimizden bir güneş çıkarmayı!...

— Akşam, bir fener gibi yanıyor pencerende!...

CEVDET KUDRET

MADALYANIN TERS TARAFI

YAZAN . REŞAT NURİ

Geçen nushaların hülasası:

Celil Hızfı bey, eski terbiyenin görenek ve telkîn hudutları haricine çıkamıyan bir müderristir. Karısı Sadiye hanım ise daima dır dır eden, hiç evde oturmayan bir kadındır.

Celil Hıfzı bey karısının vırvırından kultulmak için en emin yeri mutfakta bulmuştu. Esasen evin her işini yapan yemekleri pişiren kendisi idi.

Celil Hıfzı beyin bir de çocuğu var. Sadiye hanım hep vaktini sokakta gezmekte geçirdiğinden oğlu mektepten geldiği zamanlar evin kapısını kapalı buluyor ve viyranelerde serseri çocuklarla oynayor, Bu... Celil Hıfzı beyi müteessir etmiştir. Esasen karısı hakkında iyi bir nazarı olmayan müderris bir gün tesadüf eseri sandık odasındaki sandığı karıştırırken Sadiye hanıma zarif ismindeki amcazadesinin Mersinden gönderdiği bir aşk mektubunu ele geçiriyor. Zarif bu mektupta müderrisi (Cennet öküzü) diye tavsif etmektedir. İşte bu mektup müderris Celil Hıfzı beyin karısına karşı olan hiddet ve asabiyetini son hadde çıkarmıştır.

Evet Celil bey karısından her türlü yolsuzluğu, pisliği beklerdi. Fakat nedense bunu aklına getirememişti. Karısını terbiyesiz, huysuz fakat namuslu bir kadın sanırdı. Zaten bunce senelerden beri bütün münasibetsizliklerine göz yummasının sebebi de bundan başka birşey değildi. Mekânı cennet olsun Hafız hanım «bir erkek, karısını namussuzluktan başka bir sebep için boşarsa günahtır. Hele arada bir de evlât olursa...» derdi. Bu fikir tâ küçük yaşda Celil beyin kafasına bir temel çivisi gibi çakılmıştı. Sadiye hanımın münasibetsizliği dayanılmaz bir dereceye çıktığı zaman bile Celil bey kendi kendine: «Ne yapalım kaderimiz miş... çekeceğiz... namuslu bir kadın nasıl sokağa atılır?» diye düşünürdü.

***

Zarifin mektupta «cennet öküzü» dediği kendisiydi. Bu teşebihe kızmamak elde değildi. Fakat doğrusu aranırsa herif ona «cennet öküzü» demekte pek haksız mıydı ya? Vak'a hemen hemen gözü önünde geçtiği halde o, görmek şöyle dursun, şüphelenmemişti bile.

Mâmafi kendinin de bazı mâzaretleri yok değildi: Zarif onun gözünde en iğrenç bir mahluktu. Karısının ne kadar aşağılık bir kadın olursa olsun bu, yüzünden eşeklik akan dilenci ruhlu, akrep bıyıklı oğlana kadar inmesini, şimdi halâ bu mektup karşısında bile, zihnine sığdıramamakta mâzurdu. Sonra bundan daha kuvvetli bir sebep de vardı: karısından o kadar tiksinmişti ki uzun senelerden beri dikkatle yüzüne bile bakmayordu. Bir insan bir şeye ehemmiyetle bakar da görmezse ona dikkatsiz, alık, hasılı cennet öküzü denebilirdi.

Fakat bakmadığı için görmeyen bir insana kimse bir şey diyemezdi.

Celil bey tepe camının üstünde dolaşan penbe bir akşam bulutuna bakarak düşünürken burnuna sert bir yemek kokusu geldi:

Eyvah aşağıda tencereler yanıyordu.

Kimyaker şiddetle yerinden fırladı, korkunç buhranlar içinde kıvranırken vazifenin sesine koşan tiyatro ve sinema kahramanları gibi sür'atle merdivenlerden indi. Hele neyse zarar o kadar büyük değildi. Yalnız dolma tencresi nin dibi tutuşmuştu. Kimyaker evvelâ dolmaları birer birer muayene ederek yanıkları ayıkladı, sonra acele ile tencereyi indirirken ehemmiyetli surette yanan baş parmağını tedavi etti. Nihayet mutfak kapısı yanındaki sandalyasına oturarak biraz evelki fıraklı düşüncelerine döndü. Evet nihayet buda başına gelmişti. Namuslu bir adam için tasavvur edilebilecek felâketlerin en sunturlusuna uğramış, bir yıldırım darbesiyle ta can evinden vurulmuştu. Pek güzel ama niçin pek fazla bir iztırap duymıyordu! Şimdiye kadar başkalarından işittiğine ve kendi aklıyle düşündüğüne göre bu vaziyete düşen bir erkek yüreğine inip ölmesi yahut birini öldürmesi, en hafifi de bayılıp ağlaması lâzım gelirdi. Yıldırımla vurulan adam yemek yanıyor diye kendini merdivenlerden atar, dakîkalarca ehemmiyetsiz bir yanıkla uğraşır mıydı? Bu dakîkalar esnasında felâketini tamamiyle unutmuş, hattâ en ehemmiyetli bir vesika gibi saklanması lâzım gelen mektupla ocaktan tencere indirmiş, bir ucunu yakmıştı.

Celil bey bu hissizliği evvelâ şaşkınlıkla iyzah etmek istedi: —büyük yaralar sıcağı sıcağına duyulmaz, soğuduktan sonra acımağa başlar, dedi; fakat sekiz on dakîka geçip daha derin düşününce fikrini değiştirdi, kendi kendisine hazin bir iytirafta bulundu:

— Kendini ne sıkıntıya sokup duruyorsun Celil?.. Nafile bu vak'a seni fazla muztarip etmiyecek... Namusunu kaypetmiş bir erkeğin bu kadar sakin kalması ahlaka mugayir bir şeydir amma ne yaparsın hakîkat bu... Anlaşılan bâzı insanlar namuslariyle beraber para, şöhret, aşk filân gibi bâzı menfaatlarını da kaybederlerse pek fazla muztarip oluyorlar, fakat kaybettikleri şey sade şereften ibaret kalirsa pek o kadar sıkılmıyorlar... bu gerçe insanlığa pek şeref verecek bir şey değil amma ne yapalım hakîkat...

Mutfak artık kararmış, tencerelerin altındaki kömürün kızıltısından başka ışık kalmamıştı. Kimyaker derin derin düşünmeğe devam ediyor, zihninde planlar yapıyordu:

Yarından tezi yok bu kadını evinden atacaktı. Hangi taş katı ise başını vursun.

Üzülmek ve telâşlanmak için en küçük bir sebep görmeyordu. Bu kadın kendisine daima yabancı kalmıştı: ne bir tatlı hatıra, ne hattâ alışma, acıma, bir şey hakkında bir hayal yapmış olma nevinden en ehemmiyetsiz bir alâka...

Bu günkü facia kendi evinde değil de, Allah saklasın komşunun evinde geçseydi yine onu bundan fazla müteessir edemiyecekti. Kendisini bütün hayatında rahatsız eden bu kadını sırf bir anâneye itaat ettiği için tutmuştü. Şimdi ayni anane onun sokağa atılmasını emrediyor, Celil beye zerre kadar mesuliyet bırakmıyordu.

Evet artık felâket günlerinin sonu gelmişti. Hattâ aza kanaat eder bir derviş ruhlu adam olduğu için belki biraz mesut bile olurdu. Bu göz yılgınlığından sonra tabiî artık eve kadın sokamazdı. Fakat felek bacının İzmit taraflarında dul bir torunu olduğunu işitmişti. Onu getirtip mutfağa atabilirse işi işdi.

3

Sofada şirret bir çığlık koptu:

— Bu koku ne, bu duman ne?. Evin içi ahçı dükkânına dönmüş... Yemek pişirirken şu mutfağın kapısını açık bırakmayın, diye tenbih etmiyormuyum? Söyleye söyleye dilimde tüy bitti.

Sadiye Hanım ortalık kardıktan yarım saat sonra misafirlikten gelmiş, sofada yolük kaşlarının birini kaldırarak, şemsiyenin ucıyle yerlere vurarak hırçınlaşıyordu.

— Misafirler nerede ise gelirler... Ayıp değil mi? Sende hiç utanmak yok mu? Hem şu mutfağın haline bakın... Ay daha pilav da vurulmamış.

Müderris Celil Bey kılını bile kıpırdatmağa lüzum görmeden sandalyasında oturuyor, yumuk elleri çıkık göbeğinin üstünde, gözlerinde sinsi bir istihza parıltısıyle karısına bakıyordu.

Allah bu kadının suratını acaba ne meşininden yaratmıştı? Bu ne utanmamazlıktı yarabbi! Eve bir alay misafir dâvet ediyor, bu dâvetin bütün yükünü evin erkegine yükletiyor, mektepten gelen çocuğunu viranelerde bırakıyor, sonra evde çifter çifter hizmetçileri varmış gibi gecelere kadar sokak sokak sürtüyordu. Bütün bunların üstünede ağız dolusu hakaret, küfür..,

Kimyaker sevine sevine düşünüyordu:

— Doya doya bir kere daha bağır, çağır bakalım... Daha bir kaç saatlik, nihayet bir gecelik ömrün kaldı... Bir daha, istesem bile bu çehreyi görmek, bu sesi işitmek yok... Ne saadet!

Kurtuluş ve intikam saatinin nihayet gelip çattığını bilmekten doğmuş bir neş'e ile Celil Bey onun hiç bir titizliğine aldırmadı.

Bir az sonra misafirler birer birer sökün etmeğe başladılar. Celil Bey işlerini bitirdikten sonra ter temiz giyindi. Hepsine ayrı ayrı iltifat etti. Bu bir nevi veda' ziyafetiydi. Karısı gibi artık bu menhus çehreler de müebbeden tarihe karışıyorlardı.

Ne saadet Yarabbi ne saadet!

Sadiye Hanım her zamanki âdeti üzere ikide bir ona çıkışıyor, lakırdısını ağzına tıkıyor, türlü münasebetsizlikler yapıyordu. Fakat Celil Beyin keyfi bir türlü bozulmayordu.

Yalnız karısının diğer meziyetler cihetinden olduğu gibi namusçada ne kadar yaya olduğunu anladığı için o gece bazı şeylere dikkat etti. Bazı sözlere, harektlere bakılırsa Sadiye Hanımın vısal niymeti yalnız Zarife münhasır kalmamış, bu sofra başındaki zatlardan bir ikisi de bu saadetten nasip almıştı.

Bu tahminler ve şüpheler Kimyakeri ara sıra üzecek, helecanlandıracak gibi oluyordu. Fakat «Artık bu sondur... Bir kaç saat, nihayet bir gece kaldı» fikri ona yeniden keyif ve neş'esini iade ediyordu.

***

Celil Bey o gece karısına bir şey açmamak fikrinde idi. Fakat misafirler dağıldıktan sonra Sadiy Hanım son bir parti kavga çıkardı. Arkadaşlarından birine alınan yeni bir kürkü bahane ederek:

— Senden ne gör düm? Bir gün yüzüm gülmedi. Beni bu kuytu mahallelerde çürüttün... Bana bir dilenci hayatı yaşattın... Bu «Cennet öküziyle nasıl yaşayorsun» diye herkesler bana şaştı, acıdı.

Diye bağırmağa başladı.

Eh artık bu kadarı fazla idi.

Kimyaker gayri ihtiyari yerinden fırladı:

— Herkesler dediğin Zarif Bey mi? diye sordu.

Sadiye Hanım birdenbire afalladı, şaşkın şaşkın kocasının yüzüne bakarak:

— Zarif mi? ne münasebet ayol? dedi.

Celil Bey ucu yanık mektubu cebinden çıkarıp uzattı:

— Hele şu mektubu oku bakalım.

ŞUBAT

Yine yanmakta her gün akşamdan
Buzdan avizelerde kırmızı nur,
Çünkü dallarda böyle hep bulunur
Şimdi nadide bir gümüş şamdan...

Her ay ömrümde gerçi bir gecedir,
Fakat en son Şubat bu kafileye
Arkadan bir fener tutan cücedir...

. . . . . .

C. K.

KIT'A

Genç yaşında türbedar olmuş bir kadın
Gibi solgun gözlerle ne aradın?
Ölümde bir sükûn vâdeden "adem"in
Rehakâr dâvetinemi aldandın?

M. H.

Sadiye mektubu okurken eli, kolu, ağzı burnu makineli bir bebek gibi mütemadiyen oynayordu, yarıya kadar ancak tahammül edebildi: gözleri şaşılaştı, ağzı çarpıldı:

— Amanın bana bir şeyler oluyor... Allah rızası için su... diye haykırarak düşüp bayıldı.

Celil Bey telâşa lüzum görmeden içerden bir kolonya şişesi getirdi. Ara sıra karısının yüzüne, göz kapağı, burun deliği gibi çabuk yanan hassas yerlerine kolonya serpiyor ve neticeyi bekliyerek düşünüyordu:

— Yahu bende amma hissiz adammışım... İnsan hiç olmazsa bir az acır...

Sadiye Hanım hakîkaten bayılmıştı. Fakat «Ne oldum. Bana neler oldu?» diye ayıldıktan ve ne olduğunu gayet iyi hatırladıktan sonra da hakîkate bir küçük perdelik komedya ilâve etti. Kocasını acındırmak için ispazmuzlar geçiriyor, kalbi donmuşta son nefesini veriyormuş gibi üstünü başını yırtıyor, saçlarını yolarak ağlayıp bağırıyordu.

Celil Bey buhranın bitmesini büyük bir sükûnetle bekledikten sonra:

— Haydi bakalım şimdi yat istirahat et de mâbadini yarın konuşuruz, dedi.

— Yatmak mı? Ben bu halde nasıl yatarım? Ah kalpsiz...

— Pek âlâ nasıl istersen öyle yap... İstersen otur... Ben bir az yorgunum...

Celil Bey misafirler gittikten sonra hemen çıkardığı kolalı yakasını ve kıravatını aldı, gitmeğe hazırlandı.

Sadiye Hanım onun arkasından koşarak dizlerine kapandı:

— Celil beni bu halde bırakırsan kendimi öldürürüm.

Celil bey saf bir tavurla gözlerini açtı:

— Bana kalırsa öldürmesen daha iyi olur... Böyle bir şeye lüzüm olsaydı ben seni öldürürdüm... Beyhude patırdıya ne hacet... haydi şimdilik Allahasmarladık.

Fakat Sadiye hanım onun dizlerini bırakmadı. Kocasının halindeki sükûnete onun neye karar verdiğini az çok anlamıştı. Kocaman yüzü, durgun gözleri, düşük bıyıklariyle, ilk görenler üstünde alıkca ve gevşek bir adam tesiri bırakmasına rağmen onun ne nemrut olduğunu biliyordı. İnkâr beyhudeydi. Sonra yakalanan kabahat de öyle kavgayla, yayğarayla ört bas edilir cinsden bir şey değildi. Şu halde kala kala bir tek çare kalıyordu: kadınlık cilve ve işvelerinden istifade etmek. Kadın gözü, kadın sesi, kadın kokusu öyle bir kuvvetti ki, değil böyle insan sıfatındaki öküzlerin, yedi düvele meydan okuyan tığ gibi babayiğitlerin gözünü, elini, dilini bağlardı. Kadın ne isterdi de beceremezdi?

(Bitmedi)

KIT'A

Şu çoşgun ruhumun ihtizazını
Bir lahza udunla terennüm etsen;
Bitmeyen şu hayat iztırabını
Ne çılğın bir zorla yüklendim bilsen!

M. H.

Yorulmadan çalışmak yolu

Yayan: FAHRETTİN KERİM

Çabuk yorulmamanın en mühim şartı işi sevmektir. Nasıl ve ne zaman çalışmalı? Nasıl ve ne zaman dinlenmeli?

Çok kıymetli professörümüz ve asabiye mütehassısı Dr. Fahrettin Kerim bey Muhit karilerine bir fikir adamının yorulmadan nasıl çalışabileceğini iyzah ediyorlar. "Muhit" her ay Fahrettin Kerim beyin sıhhî bir musahabesini neşredecektir.

Çalışan her uzuv yorulmıya mahkûmdur. Fakat her hangi bir işi intaç neticesinde husule gelen, mesela günlük çalışmanın sonunda meydana çıkan yorgunluk ile mütemadi yorgunlukların terakümünden tahassül eden ve ilim dilinde (Surmenage) adını alan yorgunluğu karıştırmamalıdır.

Tabiî yorgunluk herkesçe mâlûmdur. Zihnen çalışan bir adamda adalî kuvetin de beraberce azaldığı görülür. İki saatlik çalışmayı müteâkip adale kuvveti ölçülmüş aşikâr bir tenakus tespit edilmiştir. Kan bu esnada zehirleniyor. Manso namındaki müellif yorulmuş bir köpeğin kanını yorulmamışa şiringa etmiş, onun da yorulduğunu görmüştür. Herkesin yorgunluk derecesi ayrı ayrıdır. Ruhiyat laboratuarlarında yorulma münhanilerini tetkîk ettiğimiz zaman şahsın, ruhun bünyesine, mizacına, melekâtı akliyesinin neşvünümasına göre yorgunluk derecesinin değiştiğine şâhit oluruz. Dikkat, alâka, ve meylin tesiri bilhassa ehemmiyetlidir. Keza yaş, cins, mevsim meselesinin mühim tesirleri vardır. Bu tesirleri ayrı ayrı tetkik etmek ve yanılmadan çalışma usullarını da bu vesile ile muhterem karilerime tanıtmağı bir vazife telekkî ediyorum. Çünkü yaşadığımız asır, hayat cidâli noktayı nazarından çok ağır şartları hâizdir. Bu şartlarla boğuşmak ve bu cidalda muvaffak olmak için fazla gayret sarfetmek ve kuvveti israf etmeden randmanı (hasılat) çoğaltmak lâzımdır. İnsanlarda çalışma kabiliyetinin en fazla bulunduğu zamanlarda âzami hasılât alınabilir. İnsanlarda çalışma kabiliyetinin en fazle bulunduğu zaman sabah ve öğleden evel saat ondur. Bu zamanlarda âzami hasılat alınabilir.

İradenin ve mümarisenin en kuvvetli zamanıdır. Tizer namındaki bir müellif diyor ki: "Her şahıs iradesine göre ya yorulur, ya yorulmaz; pasif olanlar (başkalarının emri altında çalışanlar) asla yorulmazlar. Zira onu işe doğru sevketmek lâzımdır. Afektif (duygulu) olanlar yorulmaktan korkar, fakat işin kıymetine vakıf olunca cesareti artar. Böyle çalışanlar çok yorulur, bitap düşerler, bunları teskin, ifrata gitmelerine mâni olmak lâzımdır." Öyle yemeğini tâkibeden saatler de bilhassa dörde kadar hazim faaliyetinden dolayı zihnî kudrette tenbellik görülür. Bundan dolayı mümkün olduğu kadar bu saatlerde çalışmamalı. Hiç olmazsa ikiye kadar arka üstü uzanıp dinlenmeli, hafif mütalâalar yapmalı, ceht sarfetmeksizin basit muhaverelerle iktifa etmelidir.

Bâzı müelliflere göre yorgunluk üzerinde tesir eden âmillerden biri de iş değiştirme dir. Değişik işler yapmak insanların alâkalarını dâvet suretiyle yorulmalarına hizmet ederse de bu hususta bütün psikolokların kanaatları müşterek değildir.

Yorgunluk meselesinde tâkip edilen beslenme yâni tagaddi sisteminin de rolü olduğu söylenmiştir. Nebatî gıda ile beslenenler et ile beslenenlere nazaren daha az yoruluyorlar. Alkol da umumiyet iytibariyle çalışma kabiliyetini azaltmaktadır. Alkolik bir adamın zihnî hesap kudretleri ölçülmüş alkol kullanmadığı zamanla, kullandığı vakitler arasında alkol aleyhine büyük bir netice alınmıştır. Hiç fikrî çalışma sarfetmeden yalnız bedenî ceht yapılsa meselâ uzun bir yol yürünülse zuhur eden adalî yorgunluk zihnî faaliyet üzerine de tesir eder. Böyle tedrici bir yürüyüşten sonra yapılacak bir konferans ve yahut el işinde vazih beceriksizlik gösterilir. Bu tarzdaki yorgunluğun en belli başlı alâmeti umumî bir iztirapla müterafik harekette müşkilâttır.

Buraya kadar târif ve tavsif ettiğim yorgunluğa mâni olmak için yapılacak en eyi tetbir, fasılalı ve metodik çalışma usulünü ikamedir. Yapılacak işlerin tasnif edilmesi, muayyen saatlerde teneffüsler verilmesi yorgunluğa karşı en kuvvetli devadır. Yorulmadan çalışmak için yapılacak işe alâkadar olmak, can sıkıntısından azâde bulunmak ta lâzımdır. Üstadım Krapelin diyorki "Can sıkan bir işte yorgunluk pek kolay his edilir, alâka noksanı, ve yeis çalışma kudretini azaltır, azim ve kudret musluğu tıkanır, böyleler de iş değiştirme suretiyle yorgunluğa mâni olmak lâzımdır" Hakîkaten çabuk yorulmamanın en mühim şartı işi sevmektir. Alâka ve meylile yapılan işlerde yorgunluk geç gelir, iyi bir dinleme, ve vaktında yatıp vaktında kalkmak suretiyle 8-9 saatlik deliksiz bir uyku bu yorgunluğu kolaylıkla giderir, ertesi gün hayata yeniden neş'e ve zindeği ile dahil olmasını têmin eder. Fakat bu uyku olmazsa yorgunluk birikir, Surmenage ismini verdiğimiz nevrasteni yorgunluğu hasıl olur ki onu da gelecek mekalemizde iyzah ederiz.

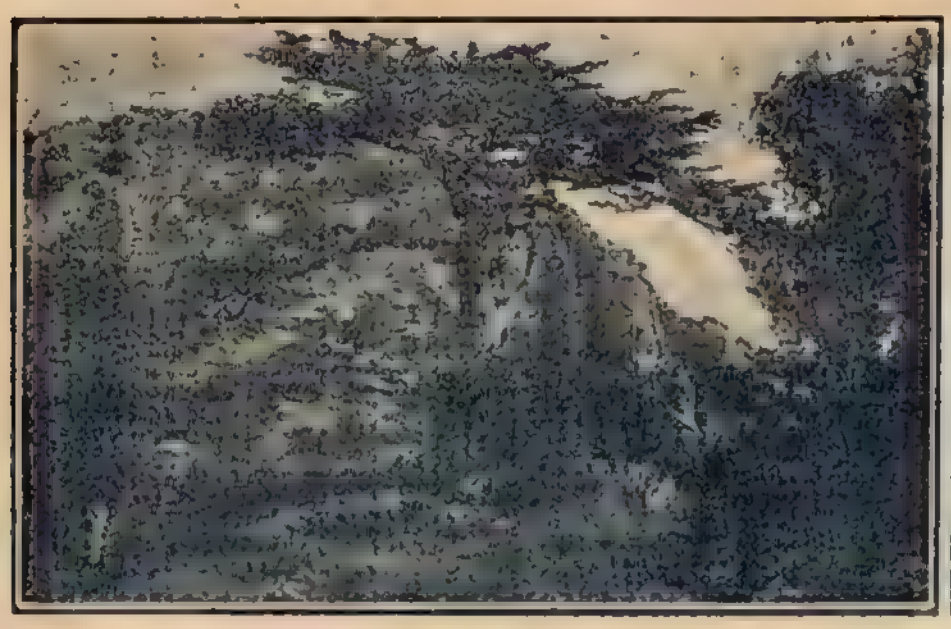

Toros Dağlarında

Darülfünun Hayvanat Müderrisi VFHBİ BEY Toros silsilesinden GİYİ dağında yapmış olduğu tetkîk seyahatini anlatıyor:

Kaplanlar, Kartallar, Giyiklerle, Yılan ve Çıyanla dolu Giyi dağının tepesine bizden evel kimse çıkmamıştı. İşte biz bu dağ başında geceledik.

Artık dağın tepesindeyiz. Vakît öğle... Hava çok güzel. Bu, hakîkaten büyük bir tesadüf eseri. Çünkü Giyi dağında fırtına hiç eksik olmazmış. Bu itibarladırki onun tepesine kimse çıkmağa cesaret edemiyormuş. İlk defa çıkan biz olduk. Ertesi günü dağdan indiğimiz zaman ise taliin lutfu mahsusu ile bize gülen havanın birden bire bozduğunu, dağ başında kasırgalar koptuğunu gördük.

Giyinin tepesi oldukca düzdür. Cenup cihetı gayet sarp olup Söbüçimene nazırdır, Şimal tarafı ise tedrîcî bir meyil ile, Seyricek yaylası (1650 m.) olan düze kadar iner; etrafında Kırağı oğlu, Kara yılan dağları gibi cesim karlı dağlar vardır. Manzara bir taraftan denize, diğer cihetten Gazi paşa, Konya ve Adrasan dağlarına kadar imtidat eder.

Çadırımızı kurduktan sonra yemek yedik. İçecek su yoktu, fakat kar çoktu.

Karı iki taş arasına koyup damlata damlata suyunu aldık. Kılavuzluk eden çobanı geri gönderdik. Dört kişi dağın başında kaldık. Ge-

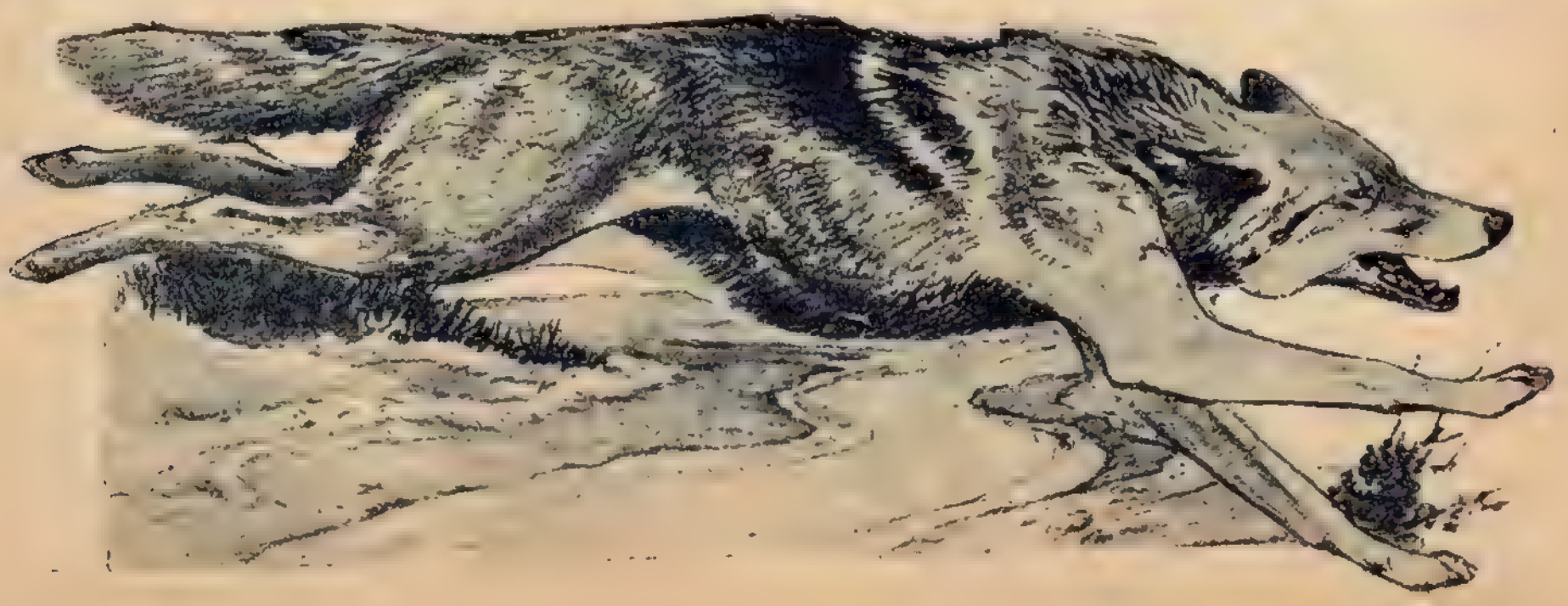

ceyi burada geçirecek, sabahleyin dağdan inecektik.

Çadırımız iki kişilikti. Biz bu iki kişilik çadırda dört kişi yattık. Buna büzüldük desek daha doğru olur. Gece hararet + 5 idi.

Sabahleyin esterleri, çadırı malzememizi dağın eteğini teşkil eden Söbüçimene gönderdik. Ben ve yanımda meşhur avcı Mehmet ağa yavaş yavaş dağdan inmeğe başladık. Hem iniyor hem de yolumuzun üstüne tesadüf eden havvan ve haşeratı topluyorduk. Giyik aradık. Uzaktan geçtiklerini gördük fakat vuramadık. Hatta kaplan sesleri bile duyduk. Kaplan pisliklerine rastgeldik...

Giyinin tepesinde (Tipula) lar mebzul olduğu halde sivrisinek, karınca ve çekirgeden eser yoktu. [Bütün Alâiye seyahatımızda (Cicendela) lara hiç tesadüf etmediğimizi kayt ederiz, halbuki mezkur sert kanatlı böcekler Ulu dağ seyahatımızda iki bin metro irtifa'larında mebzulen bulunuyordu.] Giyide hiç akrepte bulamadık, fakat taşların altında pek çok küçük çiyanlar (Lithobius) bulduk. Giyi dağında ancak 2400 metro irtifaında karıncalara ve çekirgelere tesadüf ettik. Karlraın üstünde uyuşmuş bir halde pek çok mukamedülcınahlardan bulduk, o zaman hariçte derecei hararet 12 iken, karın içine sokduğumuz termometro yarım derece gösteriyordu. 2200 metro irtifa'da bir Engerek yılanı tuttuk, yine o irtifa'da bir küçük böybücü bulduk.

Giyide pek çok kartallar gördüksede yaklaşup bir tanesini vuramadık, fakat yüksek dağlara mahsus olan, Alp ve Pirene dağlarında yaşıyan, sarı ğağalı, kırmızı bacaklı culalardan (graculus graculus) bir tanesini tedarik ettik. Giyide pek çok kemeler (Arvicola) gördük bir nümunesini beraberimizde getirdik.

Kaplan, Kartal ve Geyiklerle Yılan ve Çıyanlırla dolu olan Giyi dağında hiç ağaç yoktur fakat otları boldur.

Eteklerinde (2000 — 2200 m.) yabani bakla ile sütlük pek çoktur, zirvesine yaklaşıldığın da, diğer yüksek dağlarda bulunmayıp ancak Giyi dağına mahsus olan iparlar vardır. İparlar pek güzel koku neşreder mürekkebe fasiylesine ait, taş aralarında biter çiçeklerdir.

Giyiden bahsolurken Söbüçimen ve eğri gölden söz söylememek kabil değildir, zira bunlar giyinin etekleridir; iki bin metroya yakın irtifâda bulunup yedi kilometro kadar uzanmış düz bir çayır ve göldür.

Söbüçimen elli metro kadar Eğrigölden engin olup memleketimizin en iyi yaylalarındandır. 1820 m. irtifâda olduğuna nazaran yalnız yayla değil yüksek yayladır. Söbüçimende mezruât yoktur, yalnız çayırlık olup onbinlerce davar, koyun, sığır, deve, at beslenir. Alâiyede en nefis süt, yoğurt, kaymak, yağ, peynir ve keş burada çıkar, balı da meşhurdur. Çayırın ortasından akan sular mebzuldür, üç dört metro eninde ırmaklar yilanvâri eğilip bükülerek Söbüçimenin boyunca akıp nihayette Gevne çayını teşkil ederler. Sunun derecei harareti mütehavildir. 5-9 derecede bulduk.

Söbüçimen ırmağında (Phryganea) sürfeleri pek çoktur, küçük çakılcıklardan müteşekkil tüblerinin içinde suların diplerinde sürünürler; kurumakta olan bir yalak suda bir (gordius aquaticus) bulduk. Irmakta küçük sülüklerde pek çoktur. Dağ culaları sürülerle gündüzleri çayırlarda gezinip, akşamları tünemeye Giyinin sarp yamaçlarına dönerler. Söbüçimende bir çift leylek de gördük: çayırlarda bulunan milyonlarca kurbağa yavrularını uzun ğağalariyle deşiriyorlardı.

Eğrigöl beş kilometro kadar muhite malik bir göldür, suyu tatlı olup Giyi dağının karlarından hasıl olmuştur; gölde sazlar ve kenarlarda, yufka yerlerde, nilüferler çoktur. Gölün içinde balığın bulunmadığını söylediler, filvakî kıyılarda hiç balık yavrularına tesadüf edemedik, pek çok iri sülükler gördük. Gölde kuş olarak batalarla (Netta cristata) ankitlar (Casarca ferruginea) vardı, bunlardan bir kaç tanesini vurup birisini de müzeye getirdik.

Eğri gölün teharrisini yapamadık, zira sandalımız yoktu, bir sal yapmak için tahtalar da tedarik edemedik, fakat ileride bu yüksek gölün plankton ve hayvanatının mutâlaası için lâzım gelen echizeyle beraber gitmek niyetindeyiz; yerlilerin fikrince kış mevsimi göl dibine kadar dondüğündan balık bulunmazmış, gölün derinliğini tâyin etmek müstakbelde işimiz olacakdır.

1800 metro irtifa'da bulanan Gevne çayında Gevne balıkları, yâni ala balıklar, mebzul bulunup içlerinde okkalıklar nadir değildir. Eğri gölün, bu nefis balıklarla iskânı, iktisadî mühim bir mes'eledir; bu hususta yerliler Gevnede tuttukları balıklardan canlı olarak göle salmışlar isede, aradan seneler geçtiği halde bir semere elde edememişler; bunlar hep tahkik ve tespit edilecek şeylerdir.

Gevne balığı Söbüçimen ırmanklarında dahi yoktur. Gevnenin gözüne doğru olan bir kaç metroluk çağlayandan yukarı balıklar geçemeyip, yalnız çağlayanın aşağı kısmında bulunuyorlar. Gevne balığının bu havalide çokluğunu gördük.

Gevne çayının etrafında dağ kırlangıcı (Hirundo montana) çoktur, müzemize bir nümunesini getirdik. Bir kaçda keklik Gevnenin yamaçlarından kaçıştılar, yavruları henuz kanatlanmadığından el ile tutuluyordu, ğağası ve bacakları kül renginde olup daha kızarmamışlardı. Karının hanında vurduğumuz daha büyük bir palazın bacakları kızarmış fakat ğağasının rengi daha değişmemişti.

(Bitmedi)

Türkiyede Tiyatro Hayatı Nasıl Başladı?

Ayda ve Kavalliyera Rüstikana operalarını İstanbul Paristen evel dinlemiştir!

İstanbulda ilk temsil, ilk yerli trup, ilk tiyatro mecmuası, ilk türkçe piyes!

Yazan : REFİK AHMET

Türkiyede tiyatronun tarihi ancak bir asırlık bir zaman içindedir. Devlet gemisinin yüzü Garba çevirilince Avrupadan memleketimize gelen, hayatımıza giren yenilikler arasında tiyatroyu da görüyoruz. Mukavva kuklalarla oynatılan karagözü bir tarafa bırakacak olursak ortaoyunu Şarkta asırlarca tiyatro vazifesini görmüştü; üçüncü Selim zamanından itibaren başlıyan ıslâhat teşebbüsleriyle Garp rejimi hayatımıza tatbik edilirken eğlence hayatı da bu yenilikten hissesini aldı. Âdetlerimiz, yaşayışımız, ihtiyaçlarımız değişirken eğlencelerimizde de tebeddül ve tekâmül olması tabiî idi. Bu arada yerli ortaoyunu, karşısında mühim bir rakîp olarak tiyatroyu buldu. Gerçi daha üçüncü Ahmet zamanında İstanbuldaki ecnebi sefarethanelerinde verilen hususî müsamerelerde komediyalar oynandığı görülmüştü, fakat ne bunları oynayanlar aktördü, ne de bu temsillerden ehali istifade edebilirdi. Daha sonraları 1820 senesinde zamanının tanınmış Ermeni zenginlerinden Düziyan ailesinin Kuruçeşmedeki yalısında Avrupa görmüş bazı Ermeni gençleri tarafından hususî bir aile eğlencesinde küçük bir temsil verilmiştir, fakat hususî mahiyette bir eğlence olması ve halkın istifadesinden uzak bulunması itibariyle bu temsili de memleketimizde tiyatro hayatına başlangıç saymak kabil değildir.

(Gelecek nushamıza ait resimlerden)
Gedik Paşa Tiyatrosunda (Besa) piyesi temsil ediliyor. [Solda Fehim efendi, yanında Madam Binemecyan, ayakta rejisör Fasulyecyan, ortada oturan, Binemecyan, ef.] Fehim efendiye ait bir fotoğraftan istinsah edilmiş olan bu resmi MUHİT Refik Ahmet beyin koleksiyonundan almıştır.

1839 Teşrinisaninin 3 ünde Tanzimatı-Hayriye ilân edildikten sonra İstanbulda alafrangalık almış yürümüş, Avrupa ile her sahada temas ve münasebetler çoğalmıştı. Bu sırada bazı ecnebi tiyatro heyetleri de İstanbula gelerek Beyoğlunun eğlence yerlerinde ecnebi lisanlarında temsiller vermişler, rağbet görmüşler, 1848 den itibaren İstanbulda tiyatro binaları yapılmıya başlamıştır. Beyoğlunda Galatasaray civarında yapılan bu tiyatrolar İtalyan miymarîsi tarzında, zamanının fennî tekâmüllerini haiz, mükemmel binalarmış.

Bunlardan Mişel Naum efendi isminde bir Suriyeli tarafından kiralanarak senelerce işletilen ve 1870 Mayısının 24 üncü günü büyük Beyoğlu yangınında yanıp kül olan tiyatro, padişah Aptülmecit tarafından uzun bir müddet her hafta bir kerre ziyaret edilmiş, bu yüzden bilhassa şöhret kazanmıştı. Yerli, ecnebi bütün zenginler, sefirler, hükûmet adamları padişahın bile muntazam takip ettiği bu ecnebi trupların ecnebi dillerinde verdikleri temsillere alâka ile gidiyorlar, İstanbulda ecnebilerin, gayrimüslimlerin, Avrupa görmüş Türklerin bu alâkası cuşisli bir tiyatro hayatı yaşatıyordu. Beyoğlunda her nevi temaşa eseri oynanıyordu; dram, komedi, vodvil, opera, operakomik, operet... Bazan İtalyan musikişinaslarını Beyoğlu kibarlarının Parislilerden daha evel dinledikleri bile oluyordu. Meşhur Ayda, Kavalli-

yera rüstikana ve Granviya, Pariste temsil edilmeden Beyoğlunda oynanmıştır.

Eser itibarile zengin olan Beyoğlu tiyatroları san'atkâr itibarile de dikkate değer bir kıymet ve ehemmiyet göstermektedir. O devrin en tanınmış ecnebi san'atkârları İstanbula gelip Beyoğlu tiyatrolarında temsil vermişlerdir. Bunlardan Madam Küvine ile Mösyö Rifa ve Madam Ristori yi bilhassa zikretmek lâzımdır. Madam Ristori gerek güzelliği, gerek san'atkârlık kudret ve kabiliyetile büyük söhret kazanmış bir kadındı, zengin bir markinin zevcesi idi, gayet şık giyinir, tuvaletleri kibar âleminde dikkat ve iytina ile takip olunurdu, İstanbulda da büyük bir sükse yapmıştı, facia san'atkârı idi O zaman intişar eden bir gazete, hakkında şunları yazıyor:

"Trajediya, yâni hüznamiz oyunları icra etmekte bulunan ve Avrupada birinci derecede şöhretşiâr olan Madam Ristori bu defa Dersaadete gelip Beyoğlunda Naumun tiyatrosunda icrayı lû'bu meharet etmekte bulunmuştur. Merkume hiddetü gazap ve hast ve sürur ve aşku muhabbet gibi ebnayı beşerin muttasıf ve mütehallik olduğu ahvali ahlâkı lu'bgâhta makamına göre taklit'ile nazırlarını ol derecede müstağrakı hüznü esef eder ki bunun târifi mücerret ameliyatının görülmesine muhtaçtır."

Avrupa eserlerinin Avrupa dillerinde temsil edildiği bu tiyatroya tam bir Avrupa çeşnisi verebilmek için salonda sigara içilmesi bile menedilmişti. Ayni gazeteden naklettiğim aşağıdaki fıkra bu sigara memnuiyetinden bahisle sikâyet ederken bize tiyatronun duhuliye ücreti, kira bedeli ve sair hususları hakkında da mâlûmat vermiş oluyor:

"Beyoğlunda Hoca Naumun tiyatrosu küşat olunarak operalar icrasına başlanıldığı geçenlerde ruznamemize derc ile ivlân olunmuştu. Berayı seyrü temaşa tiyatroya azimet eden zevat fasıllar arasında sigara ve kahve ve meşrubatı saire içmek ve bir az teneffüs etmek üzere tiyatro derununda bir oda tahsis olunmuş ve tiyatronun sair mahallinde sigara içmek memnu bulunmuş ise de teneffüs odası denilen mahalde yalnız bir gaz kandili olup etrafı erbaasında bulunan kanepelerin minderleri mola taşı gibi kaskatı ve gayet tozlu topraklı olup hatta geçen akşam oraya gidenlerden dört kişi iki yüz elli kuruş duhuliye ve mesarifi saire verdikleri halde rahatla bir sigara içememişlerdir. Mesmuumuza göre mezkür tiyatrohaneye yüz seksen beş bin kuruş kira verilmekte olmakla bir beş bin kuruş daha gözden çıkarılarak zevatı varide için bir teneffüs odası tanzim ve tesviye olunsa veyahut dühan istimali memnuiyeti kaldırılsa tiyatro müşterilerinin istikmali hoşnudî ve memnuniyetlerini bâdi olacağı bi iştibahtır."

Aptülmecit bu tiyatroya geldikçe temsilleri kendisi için yaptırılmış olan kafesin arkasından seyrederdi, Hünkârın eğlenmek için tiyatroya gitmesi de mühim bir hadise imiş gibi gösteriliyor. Ayni gazete padişahın şehzadelerden bazılarile beraber tiyatroya gelirken geçtiği yollardaki evlerin süslettirildiğini, yol üstüne yer yer çalgılar konulup çaldırıldığını, padişahın büyük bir lutuf olarak o gece de başka geceler gibi ahalinin tiyatroya kabul edilmesine izin verdiğini yazıyor.

" Padişahın umumî eğlence yerlerine gitmesini hoş görmiyen bazı eski kafalılar dedikodu yapmıya başlamışlar, bu gibi hareketlerin padişahlık vekarile uygun olmadığını söyleyip ortalığı karıştırmak istemişlerdi. Yenilik hareketlerini sevmekle beraber karakter itibarile zayif olan Aptülmecit bu dedikodular üzerine Beyoğlu tiyatrolarına gitmekten vaz geçti; Dolmabahçe sarayının silâhhanesinde Avrupalı miymarlara bir tiyatro binası yaptırıldı, getirtilen ecnebi san'atkârlar padişah ve saray halkı için burada oynamıya başladılar.

O zamanın tiyatroları bu Naum tiyatrosiyle Jüstinyan isimli bir Venedikli tarafından yaptırılmış olan Fransız tiyatrosundan ibaretti. Buralarda oynanan eserler de yukarıda yazıldığı gibi ecnebi dillerinde Garp eserleri idi. Naum tiyatrosunun Galatasaray karşısında Hıristaki Bey Hanı denilen yerde inşası tarihi olan 1846 dan 1856 senesine kadar geçen bu on senelik devreye Türkiyede ecnebi tiyatrosu devresi demek muvafık olur.

Türkiyede ilk yerli tiyatro hareketi 1856 senesinde uyanmış, bu tarihte bazı ermeni gençleri ermeni mekteplerinde ermeni lisaniyle küçük temsiller vermiye başlamişlardır. 1856 senesinde Ortaköylü ermeni gençleri Mığırdiç Beşiktaşlıyan isiminde bir arkadaşlarının reisliği altında evlerde Avrupa lisanlarından ermeniceye terceme ettikleri eserleri temsil ediyorlardı. Bu heyet 1857 senesi kânunusanisinin birinci günü Ortaköy ermeni katolik mektebinde ilk defa olarak alenî ve umumî bir temsil verdi, heyetin reisi Beşiktaşlıyanın ermeniceye terceme etmiş olduğu "Alfiyer"in "Savol" isimli dramını oynadılar, Istanbul ermenilerinin bir çoğu bu temsilde hazir bulundu. Beşiktaşlıyan trupu o günden itibaren faaliyete geçti, uzun müddet ermenice temsiller verdi. Ayni sene içinde Armenak Hayguni isimli başka bir ermeni bazı arkadaşlarıyle birlikte başka bir tiyatro heyeti teşkiline kalkmış, muvaffak olamamış, bunun üzerine "Musayık - ilham perileri"adıyle ermenice bir tiyatro mecmuası neşrine başlamıştır. Armenak Hayguni bizzat têlif ettiği, yahut Garp lisanlarından ermeniceye çevirdiği piyesleri bu mecmuada neşrediyordu.

Şehrimizde ecnebi truplar tarrfından temsil edilen eserlerden "Müsebbip" ve "Riyakâr" isimli piyesler de bu sene zarfında Türkçeye terceme olunarak bastırılmış, rağbet görmüştür. Bu eserlerin dilimize çevrilmesindeki sebep İtalyanca olarak yapılant emsillerine frenk lisanı bilmiyen Türklerin de gitmelerini têmin etmekti Bu piyeslerin türkçeye terceme olunup kitaplarının rağbet görmesi Türk dilinde temsiller vermek fikrini ortaya attı. Bu suretle Türk tiyatrosu bir fikrin meşimesinden hayata ayak basıyordu. (1857)

Bu zamana kadar olan kısmın küçük bir tetkikını kısaca yukarıda kaydettim. Bu kısmı tiyatro tarihimize methal saymak ta mümkündür. Asıl türk dilinde yazılan ve oynanan tiyatrodan da gelecek makalemde bahsedeceğim.

Vilayet Fırka Kongresinde

İstanbulu alâkadar eden çok mühim kararlar verildi

Hakkı Şinasi Paşa

Kongrede okunan heyeti idare raporunun mühim kısımları..

Yapılan İşler

İlk adim gerek esnaf cemiyetleri ve gerek Hayrî ve Fikrî kulüpler şeklinde olsun zümrevî toplanmalar sahasına tevcih edildi. Ayni zamanda bir taraftan güzel san'atlar birliği gibi bedîî, heyecanî duygu ve tezahürlerin ve sinesine aldığı hassas edip ve san'atkârlarımızın, diğer taraftan matbuat cemiyeti gibi efkârı umumiyenin nazım ve mürşidi olan gazeteler mensuplarının, güzide muharrir ve naşirlerimizin mecmuu olan teşekküllerle de yakından tesisi alâka edilerek mesaî ve intihabatında fırka esasatının temamii meriyeti tevit edildi.

İnkılâbın hakîkî ve hararetli varis ve müdafii bulunan gençlik kuvvetlerine ve teşekkül ve teşebbüslerine de fırkanın himaye edici velâyet ve maddeten, mânen müfit müzaheretini teşmil etmeği borç bilen heyeti idareniz, evvelemirde mevziî spor federasyonu ve nizamî uzuvlariyle tesisi irtibat ederek hayırlı ve mes'ut müdahelesiyle fedarasyonun mesaisini tensik ve müsmir ahengi iade etmekle beraber spor teşkilâtına mensup Türk gençlerinden şeraiti nizamiyeyi haiz bulunanların fırkaya kaydiyle gürbüz ve genç fırka mensuplarının tezyidi miktarı esasını is'ikmal etti.

Harf Seferberliği

Harf seferberliğinde idare heyetiniz ve bütün fırka teşkilâtı ühtesine düşen vazifeleri serhat bekleyen bir asker dikkat ve fedakârlığiyle tamamen iyfa etmiş, İstanbul ve mülhakatta binlerce vatandaşın açılan millet mekteplerinde irfan nurundan nasip almasını her vesile ile temine çalışmış ve muvaffak olmuştur.

Cevdet Kerim Bey

Tasarruf Mücadelesi

Heyetimiz tasarruf ve iktisat harekâtında da, kıymetli müfettişimizden aldığımız direktif dairesinde, teşkilâtımızı aleddevam tenvir ve tahrik ile bu pek vatanî harekette teksifi faaliyet edilmesini temin etmiştir.

Etibba odası intihabatında da teşkilâtımızın müsmir mesaisine ve mıntakalarındaki fırkaya gayri mükayet etibbanın cem'i arasına muvaffakiyet gibi nafiziyetleri delillerine kemali ihtiyaç ile şahit olduk.

Yapılacak İşler

Lâyiha encümeni raporunda halk ile temas neticesinde tespit edilen bir çok ihtiyaçlardan ve ezcümle: yol ve lağımların inşa ve tâmiri, yangın yerlerinin tenviri, açık kuyuların kapatılması, yeni caddelerin tesrii inşası, çeşmelerini tâmir ve tezyidi, yangın muslukları tesisi, mezarlık ve defni emvat meselesinin halli otomobil taksilerindeki hiylelerin men'i, üç dersaneli mekteplerin beş dersaneye iblâğı, Üsküdar ve Kadıköyünde birer lise tesisi, mühtacı tâmir camilerin iymarı, şehir haricindeki yolların tâmiri, iycap eden yerlerde dispanserle, küşadı ve bu meyanda kapalı bulunan Üsküdarda Zeynep Kâmil hastanesinin faaliyete geçirilmesi, şehir haricindeki jandarma karakol ve noktalarının ihyası, bar ve birahanelere genç kız ve erkeklerin girmelerinin men'i, mahalle bekçilerinin tensik ve ıslâhı, iskân işlerinin sür'atle ikmaline çalışmasının temini, İstanbulda serbest liman olmasa bile serbest mıntaka tesisine teşebbüs edilmesi, spor için bir şehir Stadyomu inşası, karantina dairesinin Büyükdereden kaldırılarak tekrar A. Kavağına nakline delalet edilmesi gibi bir çok şeylerden bahsediliyordu. Bunların hepsi kabul edilerek ait oldukları resmî makamlar nezdinde teşebbüste bulunulmasına karar verildi.

AYIN HATIRALARI

Hakkı Şinasi Paşanın riyaseti altında milli tasarruf hakkında bir içtima.

Hilali Ahmerin senelik Kongresi içtima halinde

Nakıye Hanım İstanbul Kız Lisesi son sınıf talebeleri arasında

Darülfünunda yerli mallar teşhir eden canlı mankenler

Darülfünunda yerli mallar Konferansından çıkan halk

Sporcu Nasıl Yetişir?

Eski Türklerde idman oyunları ve yeni vücut idmanları

Yazan: SELİM SIRRI

Tarihimizi tetkîk ettiğimiz zaman anlıyoruzki, top, tüfek gibi ateşli silahlar iycat edilmeden evvelki zamanlarda memleketi düşmandan korumak ve ya beldeler istila etmek için kudretli, dayanıklı, becerikli, gözü pek bahadır yetiştirmek bir zaruret imiş; okla, mancınıkla, kılıçla, mızrakla harbedildiği için bu silahları iyi kullanmak, hedefe isabet ettirmek uzun müddet idman etmeğe vabeste imiş. Naîma, Atâ, Cevdet tarihleri bize ecdadımızın ata binmekte, ok atmakta, kılıç kullanmaktaki meharetlerinden sitayişle bahsediyorlar. Bu gün nasıl suvariler ata binmesini, kılıçla mübarezeyi, piyadeler süngü istimalini tâlim ediyorsa, eski devirlerde de yeni çeri ocaklarında zamanın silahlarını kullanmayı öğrenirlerdi. Istanbulun ok meydanı, cündi meydanı, At meydanı şüphesizki er meydanları idi; orada her yigit marifetini gösterirdi. Sultanların evlenmesi, şehzadelerin sünnet olması culuslar ve sair bayramlar vesilesile bu meydanlarda Türk bazusunun kudreti alkışlanırdı. Bu harp idmanlarından başka yağlı güleş, taş atma, tokmak ve çöken oyunları da idman ananelerine dahildi.

Okçuluk, İstanbulun muhtelif semtlerinde hâla gözümüze ilişen mefharet sütunlarından anlıyoruz ki fatih zamanından 1 nci Abdülmecit zamanına kadar ok atmak Türklerin en çok merak sardırdıgı bir spor imiş. Fatih İstanbulu zaptettikten sonra ok meydanında bir cami ve o zamana göre bir klüp sayılan bir de tekke yaptırmış. Minaresinin mermerden olan şerefesinin etrafına çepe çevre ok resimleri işletmiş. Devrişler hedefe ve menzile ok atarlarmış. Tekke bir nevi tirendazlar mektebi imiş. Kaval tüfeklerin iycadından sonra dahi okçuluk kıymetini muhafaza etmiş, çünki o tüfeklerle ancak 150 adımdan iş görülebildigi halde, okla düşmanı bin adımda yere sermek mümkün olurmuş. Muhtelif devirlerde tâmir gören cami ve tekke Balkan harbine kadar harap bir halde duruyordu, tabii artık ok atan filan kalmamıştı, şeyhi evkaftan aldıgı aidat ile oturdugu yerde karnını doyuruyordu. Balkan harbinden sonra oraya muhacirleri koydular, onlar kapısını bacasını tahribettiler; zaten harap olan tekke ve camiin sakfı çoktü. Şimdi yalnız minaresi duruyor. Bundan onsekiz sene kadar evvel o camii ziyaret etmiştim; mihrabında şu beyit nazarı dikkatımı celbetti:

Ne havaü, ne kemanü, ne kemenkeş ancak
İrdirir menziline tiri nidayı Ya Hak!

Bu gün nasıl büyük Spor müsabıkalarında diski ve ya Javelo yu en uzağa atanların mesafesini ölçen hakem varsa, o devirlerde de okun iriştiği mahalli adımlayan Havacı başılar vardı, ve yalnız onların adımı makbul idi. Oku atan tirendazlar Ya.... Hak diye yüksek sesle haykırarak yayı gerip oku atarlarmış beyyittende anlaşılıyork Tiri menzili maksuda isal eden ne ok, ne oku atan, nede hakemdir. Fakat onu ancak ya hak nidasi yerine ulaştırıyor. (!) Bin adıma ok atmağa muvaffak olanların oklarının düştüğü mahalle mermer sütunlar dikilirmiş. Yüzlere baliğ olan bu sütunlardan şimdi ancak bir kaçı duruyor. Birisinin üstünde şu beyit var:

Didi tahsin ederek dürri dai tarih
Pehlivandır yine taş dikti Mehemmet paşa

Âdeti kadim üzere Ruzu hızırın ilk Pazartesi ve ya perşembesinde ok meydanındaki dergâhın kurbanlar kesilerek, küşat resmi yapılır. Bütün yaz genç ihtiyar meraklılar hedefe veya menzile ok atarlar, kasımın ilk günü de yine merasimle tekke kapanırdı. Oku hedefe atmak kadar kemanın yayını germek de bir hünerdi. Kemankeşlikte hem kuvvetli, hem mahir olmak lazımdı.

Güreş— Şurası muhakkaktırki Türkler iki üstatlar elinde harikulade kabiliyet göstermişlerdir. Asırlardanberi bütün dünya Türk pehlivanlarının kuvvet ve kudretinin sitayişhanı olmuştur. Tarihin pek eski devirlerinde müşkülatla mücadele bir prensip idi, o sebepledirki pehlivalar hasmini güçlükle kavrayabilmesi için vücütlarını zeytin yağı ile tıla ederlerdi. Nitekim kadim yunanistanda sürat koşuları yapılan mahallè koşmayı güçleştirmek için rıh inceliginde kum döşemek adetti. Spor Avropada terakkî ettikçe müşkülatla mücadeleden ziyade kudreti beşerin daha zarif bir şekilde tecellisi düşünülerek güleşlerden yağ kaldırıldığı gibi sürat koşuları için de pist sandre denilen koşu yerleri vücuda getirildi. Fakat bizde yağlı güleş hala bir anane halinde devam ediyor. Zorlukla mücadeleye ülfet etmiş olan pehlivanlarımız, yakın zamanlara kadar alafıranga güleşte de Avropa pehlivanlarına pes dedirtmişti. Biz, bundan otuz beş sene evvel, bu div cüsse pehlivanların bazılarını tanımıştık. Burgonya vaporunda boğulan büyük Yusuf, adalı Halil, Kurt dereli, Kara ak Ahmet, Madralı Ahmet, Koç Mehmet emsalsis pehlivanlardı. Bunlar beynelmilel güreşlerde Türklüğün namını iya ettiler. Profesiyonel güreşçilerdi, yâni güleşle maişetlerini têmin ederlerdi. (bu hiç ayıp degil, sporda ayıp olan amatör görünüpte spor yüzünden her ne şekilde olursa olsun menfaat têmin etmektir. İşte bu arslanlar Avropada o kadar temiz bir nam kazandılarki isimleri, resimleri Ansiklopedilere geçti. Yedi büyük ciltten ibaret olan "Larousse" kamusunun üçüncü cildinin 795 inci sayfasında güleş meşahiri sırasında Nurullah, Kara Osman, Büyük Yusuf, Kara Ahmet isimlerine tesadüf edilir. Bu kuvetli, kahraman yürekli yigitlerle her türk iftihar edebilir,

Meşhur Adamlar Galerisi

BEETHOVEN

Muhtelif eserlerin yardımı ile yazan : MEBRURE HURŞİT

Bu yüksek Musikî dahisinin de hayatı Mozart gibi elem ve hicranla doludur.

Beethoven ölüm döşeğine düştü. Yanına koşan eski dostuna büyük bir elem içinde.“ — Bari sen söyle, diye inledi, bir az olsun değerim vardı değilmi?„ Bu onun son sözleri oldu. O ölürken bülbüller ötüyordu. Bülbül sustu ve musikî peygamberinin ruhu da bülbülle beraber uçup gitti.

BEETHOVEN 1770 de Almanyanın Bonn şehrinde doğmuştur. Dünyanın bir iki en büyük bestekârlarından olacak bu dahiye daha küçükken, bir kilisede muganni olan babası, musikî dersleri vermek istemişse de Beethoven o zamanlar bu mesleğe karşı hiç heves duymamıştır. Ancak epiyce seneler sonra Bach ve Haendel gibi bestekârların eserlerini tetebbü ettiği zaman musikîye karşi olan fevkalâde istîdadını belli etmeğe başlamıştır.

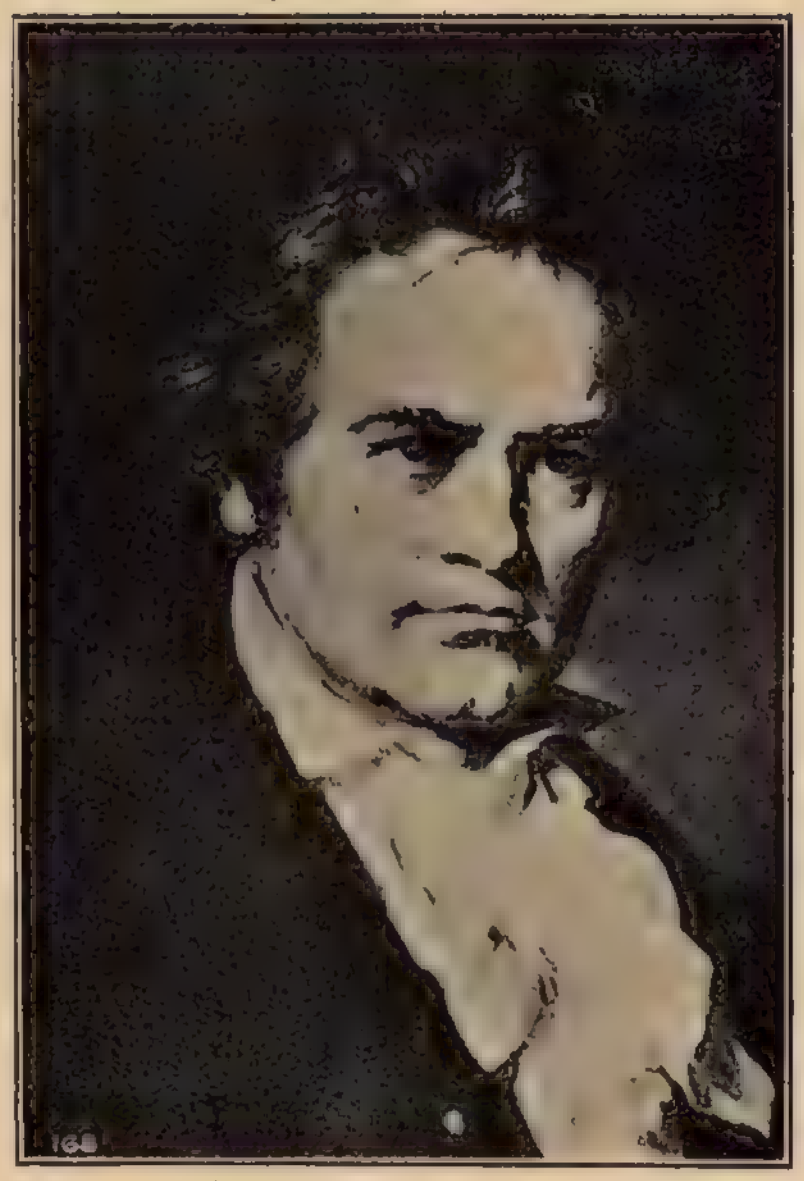

BEETHOVEN

Haddizatında iyi yürekli olan bu adam başka nice san'atkârlar gibi ölmezden evel takdir olunmamış, halbuki eserlerinin kıymetini de herkesten iyi bildiği için bu muvaffakıyetsizliği ahlakına kispî bir haşinlik, bir sertlik vermiştir.

Hayatı büyük heyecanlar içinde geçmiştir.. Şu vak'a bir Alman muharrir tarafından yazılmıştır: Bir kaç zaman evel Beethovenin vatanı Bonn şehrinde bulunuyordum. San'atkârı pek yakından tanımış olan ihtiyar bir musikî hocasiyle görüştüm. Anlattığı vak'ayı dinlediğim gibi aynen yazıyorum:

« Beethovenle ilk görüştüğüm zamanlar şehrimizde pek fakir bir evde oturuyordu. O kadar para sıkıntısı çekiyordu ki, elbisesinin ne halde olduğunu kimse görmesin diye sokağa ancak ortalık karardıktan sonra çıkıyordu. Bununla beraber bir piyanosu, kâğıdı, kalemi, kitapları vardı. Havanın pek soğuk olduğu bir

akşam odasına gittim. Onu pek kederli, dalgın, kırgın bir halde görerek zorladım, benimle bir gezintiye çıkmağa razı ettim. Yolda uzun müddet konuşmadı. Nihayet dayanamıyarak hırstan titriyen bir sesle: «İnsanlardan da nefret ediyorum, kendimden de! Beni kimse anlamıyor, kimse bana aldırmıyor, ehemmiyet vermiyor. Dehamın kudreti önünden veba görmüş gibi kaçıyorlar...» Dedi. Onunla münakaşa edilemiyeceğini bildiğimden kendi haline bıraktım.

Birdenbire durdu: «Dinle! Bu ses nerden geliyor?»

Dinledim. Çok anlayışla çalınan bozukça bir piyanonun sesi geliyordu. Beethovenin gözleri parlamıştı: «Bu benim do minör senfonimden bir parça... ne güzel çalıyorlar!» Dedi.

Çalgı sesi pek fakîr bir evden çıkıyordu. Biraz daha dinledik sonra piyano durdu ve bir kadın sesi işittik:

«Frederik, bu akşam fazla çalamıyacağım.

«Niçin kardeşim?

«Bilmem, parça o kadar güzel ki... ah keşke onu iyi anlayıp çalabilecek biri olsa! Bir kerecik olsun hayatımda iyi çalınmış bir eser dinliyebilsem!

«Böyle şeylere para ister yavrucuğum, para... biz nafakamızı bile çıkarıncaya kadar neler çekiyoruz!

Beethoven birdenbire bana dönerek: «Haydi girelim!» dedi ve daha ben cevap vermeğe vakît bulamadan elini uzattı. Kapı kilitli değildi, hemen açıldı. Beraber içeri girdik. Karanlık bir sofadan geçtikten sonra yarı açık kalmış bir kapının önüne geldik. Beethoven bunu da itti. Soluk benizli bir genç oturmuş, kundura yamalıyordu. Piyanonun başında da bir kız vardı. Üstleri, başları eski, fakat temizdi. Çıplak denecek kadar boş odada ancak ufak bir soba ile bir kaç basit eşya görülüyordu. Biz girince, ikisi de kalkıp bize baktılar. Beethoven biraz sıkılarak dedi ki:

«Beni affediniz, musikîyi dinledim, dayanamadım girdim. Musikî meraklısıyım da... hem demincek aranızda geçen bir kaç sözü işittim. İstiyordunuz ki... yâni... diyeceğim, müsaade eder misiniz size bir parça çalayım?»

Bu vaziyette pek garip, tuhaf, beklenilmedik bir şey vardı. Fakat Beethovenin hali o kadar samimî ve sevimli idi ki üçümüz de gülümsedik. Delikanlı:

«Teşekkür ederim ama bizim piyano pek bozuk... hem notamız da yok. Dedi.»

Beethoven: «Notanız mı yok? Öyle ise kardeşiniz demin ne ile çalıyordu? Diye bağırdı, fakat kızararak hemen sustu. Çünkü tam o aralık kızcağız donuk bakışlı perdeli gözleri ile ona dönmüştü.

«Affınızı dilerim... görmemiştim... demek ezberden çalıyordunuz? Diye mırıldandı.

« — Evet ezberden.

« — Peki bu parçayı nerde işittiniz?

« — İki sene evel Brulhda bunu çok çalan bir komşumuz vardı. Yaz geceleri pencereleri açık kalırdı. Ben de evin önünden ayrılmazdım.

« — Başka yerde hiç musikî dinlemediniz mi?

« — Sokakta çalınanlardan başka bir şey dinlemedik.

Zavallı kör kız heycan içinde idi. Beethoven başka bir şey demeden piyanonun başına geçti ve çalmağa başladı. Daha tuşlara ellerini sürer sürmez ilâhî bir gece geçireceğimizi anladım.

İki kardeş hayretten donmuş gibi idiler. Nefes bile almaktan çekiniyor, rüya âleminde yaşadığımızı sanıyorduk.

Birdenbire odayı aydınlatan şamdanın mumu biterek söndü. Beethoven durdu. Gittim, pancorları ittim. İçeri dolan ay ışığı odayı eskisi kadar aydınlattı. Fakat bu küçük hadise Beethovenin ilhamını susturmuş gibi idi. Başını göğsüne dayadı, ellerini dizlerine koydu ve derin bir vecdiçinde bir müddet öylece kaldı.

Biraz sonra kunduracı genç ona yaklaştı ve hürmet dolu bir sesle: « — Siz kimsiniz?» Diye sordu.

Beethoven başını kaldırdı, anlamamış gi-

bi dalgın dalgın baktı. Delikanlı sorgusunu tekrarlayınca o kendisine has, eşsiz tatlı tebessümü ile gülümsedi: «—Dinleyin!» Dedi ve do minör senfonisinin ilk notlarını çaldı.

İki kardeş sevinçle, birden: «—Siz Beethovensiniz!» Diye bağırdılar.

Artık gitmek üzere kalkmıştık. Yalvara yalvara onu bir daha piyanonun başına geçirttik. Perdesiz pencereden giren mehtabın ziyası başına nurdan bir taç örüyordu.

«—Gece perisine bir sonat düşüneyim.» Dedi.

Bir müddet yıldızlı semaya baktı, sonra parmakları tuşlara kondu ve çok hazin, tatlı bir parçaya başladı.

Gecenin gölgeleri arasında oynaşan gümüş ışıklara benziyen bu başlangıçtan sonra 3 tempolu, peri raksını andıran ateşli canlı bir parça geldi. Nihayet, ruha esrarlı, gizli bir korku aşılayan, ilâhî kanatları üzerinde bizi de alıp uzaklara götürdükten sonra gözyaşları içinde yeniden benliğimize atan «final» in sarhoş edici nağmeleri ile titredik.

Beethoven iskemlesini iterek kalktı. «Allaha ısmarladık!» dedi. İki kardeş birden sordular: «Yine gelecek misiniz?»

Beethoven kör kıza merhametle bakarak: «Evet geleceğim ve size bir kaç ders vereceğim. Hem de bu günlerde geleceğim. Dedi.

İkisi de kapıya kadar sessizce arkamızdan geldiler. Sükûtları en seçili sözlerden daha mânalı idi. Biz kayboluncaya kadar kapıdan ayrılmadılar.

Sokağa çıkınca Beethoven:— Hemen eve dönelim, aklımda iken şu sonatı kâğıda geçireyim. Dedi ve benimle beraber odasına kapandı, şafak sökünceye kadar çalıştı.»

***

Yukardaki vak'adan anlaşıldığı gibi Beethoven henüz o vakitler sağır değildi. Bir kaç zaman sonra uğradığı bu felâket onu büsbütün gamlandırdı.

1809 da Westphalie kıralı «Jérome Bonaparte» san'atkâra kilisesinin müdirliğini teklif etti. Fakat Arşidük «Rodolphe», Prens «Lobkowitz» ve Kont «Kinsky» böyle bir dahinin Avusturyadan çıkmaması için ona ayda 4000 floren tahsis ettiler.

Beethoven hep ayni hüzün ve inziva içinde «Baden» de yaşadı. Viyana kongresine gelen hükümdarlar ona iltifatlarda bulundular 18 ci Lui san'atkâra Fransadan bir altın medalya gönderdi. Fakat o sıralarda usulünü hiç beğenmediği Rossininin kazandığı şöhret onu büsbütün yeise düşürdü, hastalandırdı.

Madam Georges Henry, Beethovenin bütün ömrünce yalnız bir anlık bir saadete nail olduğunu ve bu bir anlık saadet uğruna da hayatını kaybettiğini şöyle anlatıyor:

«Gördüğü haksızlıklar ve istihfaflar ile kalbi sertleşerek yalnızlık ve zaruret içinde yaşadı. Halbuki o insanların tahayyül edebilecekleri en ulvî musikîyi yaratmıştı. O insanlarla ilâhî bir dille konuştu ama dinleyen olmadı. Onlara tabiatın ahengini, rüzgârın iniltisini, dalgaların vahşi oğultusunu, kuşların eşsiz türküsünü hep o öğretti. Kadri o kadar bilinmedi ki bazı zamanlar, bir şair ve bir san'atkâr için iztirapların en fecii olan «kendi dehasından şüphe etmek» azabını tattı.

Beethovenin bir tek dostu vardı. O da Hummel [1] idi. Para sıkıntıları ve gördüğü haksızlıklar Beethovenin ahlakını o kadar çetinleştirmişti ki o da bir haksızlık yaptı ve Hummel ile bozuştu. Uzun zaman birbirlerini görmediler. Bu felâket yetmiyormuş gibi de kulaklarına büsbütün sağırlık çöktü. Yegâne eğlence ve tesellisi Bade şehri civarındaki büyük ormanda dolaşmaktı. Bir gün bir mektup aldı. Sevdiği yeğenlerinden biri Viyanaya gelmesi için yalvarıyor, fena bir işe karıştığını ve bu belâdan ancak amcası sayesinde kurtulabileceğini yazıyordu.

Beethoven parasızlık yüzünden yolculuğun bir kısmını yaya yapmak mecburiyetinde kaldı. O kadar yorulmuştu ki bir akşam basitce bir

[1] Hummel: 1778 de "Presbourg" da doğup 1837 de "Weimar" da vefat eden meşhur bir piyanist ve musikî bestekârı. Mozart ile Albrechtsbergerin talebesi idi.

evin kapısını çaldı, bir gece için misafir edilmesini rica etti.

Kendisini tanıtmamış olduğu halde büyük bir memnuniyetle kabul olundu ve yemekten sonra baş köşeye geçirildi.

Sofradan kalkılınca ev sahibi klavseni açtı, üç oğlu kemanlarını aldı ve anne ile kız da gergeflerinin başına oturdu.

Beethoven hiç işidemediği için sade bakıyor, ve meharetlerini ancak yüzlerinde beliren heycandan anlıyordu. Parça bittiği zaman hepsinin de gözleri yaşarmıştı.

Beethoven:— Saadetinizi paylaşamadığım için çok müteessirim, çünkü ben de musikîyi sevenlerdenim. Ne kadar sağır olduğumu biliyorsunuz. Bari size bu heycanı tattıran parçayı gösterin de bakayım. Dedi.

Kâğıdı eline alınca gözleri karardı, nefesi tutuldu ve sevinçten hıçkıra hıçkıra ağlamağa başladı.

Bu köylüler onun lâ senfonisini çalıyorlardı.

Hepsi merakla etrafını sardılar. Bir müddet ağlamaktan lakırdı söyliyemedi, sonra başını kaldırarak:— Ben Beethovenim! dedi.

Ev sahibi bunu işidince çocukları ile beraber sonsuz bir hürmetle önünde eğildi. Beethoven ellerini uzattı, hepsi de bu eli ağlıyarak öptü. Karşılarındaki adamın bir hükümdardan büyük olduğunu anlamışlardı.

Beethoven klavsenin başına geçti, gençlerede kemanlarını almalarını söyledi. Hiç bir musiki bu kadar anlayışlı ve kudretli bir şekilde çalınmamıştır.

Gecenin yarısı böylece geçti. Köylüler hep dinliyorlardı. Bu, kuğunun son figanı oldu.

Nihayet ev sahibinin zoru ile Beethoven yatağına girmeğe razı oldu. Fakat o kadar heycan içinde idi ki boğuluyor gibi oluyordu. Hava almak için yalın ayak dışarı çıktı ve sabah rutubeti ile ıslak kırlarda saatlerce dolaştı. Eve döndüğü vakît iliklerine kadar donmuş gibi titriyordu. Viyanadan bir hekim getirtildi, fakat bütün ihtimamlara rağmen iki gün içinde hayatından tamâmen ümit kesildi.

Ölüm döşeğinde yatarken yeğâne dostu ihtiyar Hummel geldi. Beethovenin hastalığını duymuş ve yardımda bulunmak emeliyle hemen koşmuştu. Ne çare ki Bethovenin artık lakırdı bile söyliyecek takati kalmamış, minnetini sade hazin bir gülümseme ile anlâtmıştı.

Hummel hastanın iyice ağırlaştığını görünce bir kulak borusu vasıtasiyle bir kaç teselli sözü işittirmeğe çalıştı.

Beethoveni dostunun bu şefkati biraz canlandırır gibi oldu, gözleri parladı ve büyük bir gayretle şunları söyledi:

— Hummel, bari sen söyle, biraz olsun değerim vardı, değil mi hele?

Bunlar son sözleri olmuştu. Gözleri bir noktaya dikildi, ağzı aralandı ve son nefesini verdi.— 26 Mart 1827.

Dobling deki küçük mezarlığa gömüldu. Yirmi sene sonra «Bonn» da bir heykeli dikildi.

Evelce de söylediğimiz gibi Beethoven ancak ölümden sonra takdir edildi ve ismiyle beraber besteleri de şöhret buldukça san'atkâr hakkında bir çok efsaneler çıkarıldı.

Üstadın ölümüne dair Avusturya köylerinde anlatılan bir vak'ayı çok garip olduğu için hikâye etmeğe karar verdim.

«Beethoven ömrünün sonuna doğru Viyana civarında bir köye çekilmişti. O kadar çok hasta idi ki daimî bir iztirap içinde kıvranıyordu. 1827 senesi Martının son günlerinde, bir akşam üzeri penceresinden, gurubun altın renklerini çalan ağaçları seyrediyor ve kendi kendine bir şeyler mırıldanıyor, belki de yeni bir akşam havası besteliyordu.

O aralık bahçede dostlarından bir kaçının, ellerinde notalar ve çalgılarla yerleştiklerini gördü. Hastayı eğlendirmek için ona kendi senfonilerinden birini çalacaklardı. Arkadaşlarının bu hareketi Beethoveni o kadar mütehassis etti ki, sanki bütün çalgıların, baharın avdetini tesit için onu çağırdıklarını sandı. Hekimin tenbihlerini unutarak kendisini bahçeye indirtti ve orkestrayı idare etmek istedi.

— Sağırlığına rağmen göğsünü piyanoya dayayarak parçayı tâkip edebilirdi.—

Senfoninin ilk parçası üstada layık bir

Devamı 2788 inci sahifede

Stücke alter Meister N° 12
bearb. v. Willy Burmester.

Menuett.

L. van Beethoven.
(1770-1827.)

Violine.

Klavier.

Allegretto.

con grazia

pp

espressivo

2tes Mal: sostenuto

1. 2.

Fine.

2tes Mal: sostenuto

1. 2.

Fine.

Trio.

sostenuto Menuetto D. C.

sostenuto

Menuetto D. C.

CONSTANTIN WEYER den *Terceme eden : S. S.*

Fransada 1930 senesi Goncourt mükâfatı verilmek üzre bulunduğu şu sırada 1929 mükâfatını ihraz eden romanın en şayanı dikkat bir parçasını karilerimize arzetmek istedik.

" Un Homme se Penche sur son Passé " (Bir adam mazisi üzerinde eğiliyor) ismindeki bu esere Jules Verne tarzında sergüzeştlerden fazla bir cazibe têmin eden cihet, yaşanmış ihtisaslardan ibaret olmasıdır.

Ömrünün on bir senesini Şimali Amerika buzlarında geçirmiş olan M. Constantin Weyer hayali bir sergüzeştte kendi hatıralarını hikâye etmektedir.

Romanın kahramanı kışın kürk avına çıkmıştır. Paul Durand isminde bir genç, nişanlı olduğundan, sevgilisini memnun etmek için çabuk zengin olmak hülyasiyle, acemiliğine rağmen, bu sergüzeşte iştirâk eder. Atideki vekayi, kürkleri kızaklarına yükletmiş olarak avdet etmekte oldukları esnada cereyan eder. "Toboggan" denilen bu kızaklara köpekler koşuludur.

Hava çok soğuk olduğunu hatırlayorum, fakat pek de güzeldi. Gök, soluk ve berraktı. Gün ortasında güneş ışığının hayretfeza oyunları gözleri kamaştırıyordu. Güneş gûya soğuk ile istihza eder gibi kendini bir yerine üç veya dört gösteriyor ve böylece teşhir ettiği hayallerini bir yahut iki kutr üzerine vaz'ederek hepsinin etrafına bir daire çeviriyordu ki temâmen birbirine iycazkâr surette mültasık alâimisema parçalarından ibaret idi. Güneş menşurun bütün renklerini parıldatıyor, birer birer yere fırlatıyor, sonra onlarla oynayarak semtürêsin esrarengiz bir noktasına iade ediyordu ki oraya ayni zamanda vusul eden renkler birden bire beyaz ziyayı yeniden terkip ediyorlardı. Bu hem efsunkâr bir manzara hem acı bir istihza idi. Bu bir nur bayramı, fakat tahtessıfır kırk beş derecede dâvetli olduğumuz bir ziyafet idi. Şakaklarımızın, alnımızın kemikleri soğuktan sızlıyordu. Yüzünden havaya mâruz kalan bütün aksamı huceyrelerini sıkıştırarak ısınmak ihtiyacını duyuyor, fakat ancak dar bir zındanda bahsedilmek gibi elm bir ihtisas hasıl oluyordu. Sakallarımız, bıyıklarımız uzayor, buğu oraya temas ettikçe tekâsüf ederek donuyordu...

Şubatın ilk günlerinde fena havalar başladı. Evelâ ay cesim bir hale ile çevrildi. Vakıa bu manzara pek bedii idi, fakat iş bedii olmakla bitmiyordu. Yıldızlar daha iri görülmekle beraber evvelki gibi parıldamıyorlardı. Gece olunca kurtlar daha acı bir surette uluduular. Köpeklerimiz bile gûya görülür bir tehlike önünde gibi sürünmeye başladılar.

Barınabileçek bir yer olaydı konaklamak emrini ve-

recektim, fakat İngilizce "Barren Lands" yâni Çıplak Arazi denilen müthiş sükût diyarlarından geçmekte idik.

Kar altında çıplak ovalar uzanıyordu: zalim ve ulvî bir çıplaklık. Belki uzun bir yürüyüşten sonra bir ormana vasıl olabildik: orada barınır ve —*Paul Durand* a söylemedim, fakat içimden düşündüm— selâmeti bulurduk.

Adımlarımızı sıklaştırdım... Şiddetli soğuk, karları dondurarak ince bir toza kalbediyordu ki raketlerim (1) içinden, elekten geçen has un gibi, süzlüyordu. Bununla beraber vücudum soğuk bir ter ile yağ içinde raketlerimiz bir kadem gömülüyordu. Arkamdan gelen köpeklerimiz izlerimizi yarım kadem daha derinleştiriyorlardı. Cehdimi dağıtmak tehlikesini göze alarak bir kaç defa geri döndüm. Esaretim altında bulunan cesur, inatçı, azımkâr ve hırçın köpekler iri ve kemikli vücutlarını öne eğmişler, gözlerinin var kuvvetiyle çekiyorlardı. *Tobbogan* gûya soğuktan inler gibi daha ziyade gıcırdayordu...

. . . Karşımda kara bir gölge belirdi, o kadar uzak olmasaydı elbette daha kara olacaktı. Hiç şübhesiz o bir orman, yani bir melce' idi... Hiç şübhesiz mi? Ya orman değil de bir serap, bir *Mirage* ise? Mi... mi... rage! Bu kelimenin heceleri baş döndürücü bir surette raksediyorlardı. Güneş şualarının, kar üzerinde titreşirlerken, çılgın hareketlerindeki letafet ekseriya soğuk ve yorgunluk gibi nahoş şeyleri unutmaya kâfi iken şimdi birden bire tesirsiz kaldı. Mirage kelimesinin heceleri çılgın rakkaseler gibi, ifritler gibi raksetmekte devam ediyordu... Mi... mi... mi... mi... ra... ra... a... ge... mi... mi... Başımın dönmesinden dizlerim kesildi. Kelimenin müthiş tılsımını yenmek için daha fazla ceht sarfetmeye mecbur oldum.

İrademin mêyusane bir cehtiyle kendime geldim. Daha ziyade sür'atle ilerilemek lâzım geldiğini biliyordum. O halde "mi" hecesinden daha sür'atli yürüyecektim. Hayır, onu bir daha telaffuz etmek olmazdı. Dikkatimi "*rage*" sözüne çevirdim. Evet *rage! rage!* Bu tam bir mâna teşkil ediyordu. Bunu pek âlâ anlayordum. *Rage*, kudur! Evet, kudur, ey ölümün kovaladığı hayvan, kudur!...

Sonra irademin semeresini görür gibi, bir tepe arkasına gizlenmiş orman birden bire ortaya çıktı, mihmannevaz bir tavr ile bize yaklaştı. O bir mirage, bir bir serap değildi. Artık o kelimeyi heceleri raksetmeden telâffuz edebilirim. O bir orman, gerçekten bir orman idi. Biraz sonra oraya varacaktık.

Haberim olmadan yavaşlamış olmalıyım: baştaki köpek raketime bastı, yere yuvarlandım. Hemen kalktım, kapüşonnn içine girerek boynumu, kulaklarımı ısıran karları silktim. Sağ kulağımda keskin bir sızı duydum... donmak üzre idi. Meşin eldivenli elimle kulağımı

(1) Kâr üzerinde yürümeye mahsus, ayaklara takılan bir alet.

öyle hızlı ovaladım ki gözlerim yaşardı. Sonra... orman, kar, her şey nazarımdan kayboldu. Gözlerim donmuştu...

Böyle bir kaza evvelce geçirmiş olduğumdan fazla korkmadım. Bu karkörlüğü, renkler ile ışıkların raksına karşı tabiatın aksülameli idi. Bende bu hal hiç bir zaman bir kaç daktkadan fazla sürmemişti.

Elimi arkama uzattım, baştaki köpeğin sert ve buzlu tüylerini hissettim. O, hemcinsine nisbeten daha nevazışkârdı, yâni kendisini okşayan elin üç parmağını uçurmazdı, hattâ kuyruğu olan kürkten üstüvaneyi sallamaya tenezzül ederdi. Elimi sırtında gezdirdim. Soluyordu. Bütün köpeklerin yorulmuş, yere yatmış olduğunu yine o zaman anladım.

Paul u çağırdım. Pek uzaktan gelen bir sesle cevap verdi. Gûya sözleri donmuş gibi idi. Kendisine haykırdım. Birden bire kör olduğumu fakat tehlike olmadığını anlattım ve ilâve ettim:

— Yanıma gel. Sen başta yürüsün. Ben de senin kızağını tutarak arkadan gelirim.

Paul inledi:

— Ben de kör oldum. Kızaklar duraktarken önüme baktım. Sanki birden bire ışık gözümü yaktı.

Haykırdım:

— Sakın kımıldama! Ben sana geliyorum!

Geri döndüm, düştüm, tekrar kalktım ve köpeklerden biri tarafından ısırılma tehlikesini göze alarak koşumlarına tutunarak kızağa doğru yürüdüm. *Tobogganı* tuttum. Nihayet elim canlı bir şeye deydi. Paul benim kızağımın arka tarafına yığılmış. Yavaşça inledi. Kendisini gayret edip ayağa kalkmaya dâvet ettim. Muvaffak oldu, fakat beni düşürdü. Ben kendim kalkabilmek için raketlerimi çıkarmaya mecbur oldum. Sonra hep o körlük içinde raketlerimi tekrar giydim. Gözlerimin etrafında bir zulmet, fakat beyaz bir zulmet, girdibat gibi dönüyordu. Evet, parlak noktalar ortalığı karartıncaya kadar, beni sersem edinceye kadar oynaşıyorlardı.

Paul inledi:

— Şimdi ne yapacağız?

Düşündüm. İlk yapacağımız şey durduğumuz yerde donmamanın çaresini bulmaktı. Bir birimize tutunarak yürümeye çalışmak lâzım geldiğini söyledim. Biraz sonra her ikimizin de körlüğü geçecek, her şey yoluna girecekti. Gülmeye başladım. Kahkahalarım korkunç surette falso çıkmış olacak ki *Paul* haykırdı:

— Ah! Öyle gülme! Müthiş bir şey!

Ben:

— Haydi bakalım dedim. Yürüyelim. Yoksa durduğumuz yerde donarız. Hararet en az tahtessıfır elli olmalı.

Arkadaşımı kolundan tuttum. Bir kaç adım attık. Bittabi ikimiz de yere yuvarlandık. Tekrar kalkmaya uğraştık. İşin tohaf cihetini aradım, bir birimize sarıldığımız sırada *Paul* un kulağına haykırdım:

— Şu halimizi görebilmek için ne vermezdim! İki sarhoş bundan gülünç olamaz.

Paul sinirlendi, latifenin sırası olmadığını söyledi.

Ben birden bire hiddetlendim:

— Gülmeye muktedir olmayan insan yaşamaya lâyık değildir, dedim.

O galiba hıçkırmağa başladı, hiddetim arttı, kendisini öyle bir hiddetle sarstım ki tekrar ikimiz birden yere yuvarlandık. Ben kalktım fakat o kalkmak istemedi. Ben haykırdım:

— Pek âlâ! Geber! Aptal! Madam ki bukadar yüreksizmişsin!

Ben yürümeğe başladım. Düşüyor kalkıyor, tekrar düşüyor, tekrar kalkıyordum. Hırs içinde, sızılar içinde belki otuzuncu defa yerden kalkarken rekatlerimi çıkarmaya mecbur olunca yumuşak bir karın içine göğsüme kadar gömüldüm. Orada kardan bir yığın teşekkül etmiş olduğunu anladım. Deli gibi yürümek ve sarhoş gibi düşmekten başka yapacak şey olduğunu hissettim. Düşerken açmış olduğum deliği, çılgın bir telaş ile ellerimle büyüttüm, dibine gömüldüm. Orada kar beni barındırıyor, hattâ dışardaki soğuktan muhafaza ediyordu. Vakıa orası pek de sıcak denilebilecek bir yer değildi, fakat kanım beni donmaktan muhafaza etmeye kâfi idi. bütün dikkatimi gözlerime hasrettim. Ellerimi nöbetle eldivenden çıkararak avucumu göz kapaklarıma dayayordum. Ayni zamanda kendime soruyordum: Hangisi müreccahtır, kör kalmak mı, yahut elim donarsa çolak olmak mı? Çoraklığı tercih etmeye karar verdim. Fakat sol elimin parmakları hissini kaybetmeye başlayınca körlüğün müraccah olacağını düşündüm. Hemen elimi tedavi etmeye başladım. Elimi ovarak kanı cevelan ettirmekle meşgul iken basıram âdet etti. Bilmem neden öyle garîp bir kahkaha salıverdim ki kendimden korktum. Acaba çıldırmış mıydım? Bir kuvvei inzıbatiye aradım ve buldum: birinci "eglog"ın (1) başlangıcını kendi kendime inşat ettim. Bu suretle gayri mêmul bir sıçrayış ile, yirmi asırlık zaman ve binlerce kilometrelik mesafe üzerinden, Virgilius, o güneş memleketinin şairi, buzlar diyarında aklımı kurtarmış oluyordu... Bir saniye için o dehşet havalisinden fikren uzaklaştım. Sonra Paul'ı düşündüm....

(1) Virgilius'ün rustavî manzumeleri,

Nişan Bozma Modası!...

Nişanlanma ve evlenmeğe dair bir İngiliz muharririnin hasbihali

İki tarafın arzusu ile olmıyan izdivaç namuskârane bir iş değildir

Nakil: M. KEMAL

Geçende bir genç kız bana şöyle demişti: Çeyiz takımına ihtivacı olan bir kimse tanıyormusunuz? Evlenecektim; fakat şimdi iş bozuldu! Gözüm artık o bez parçalarını görmek istemiyor! Yok pahasına satıp kurtulacağım!»

Tesadüfen, tanıdıklarımdan bir kızın evlenmek üzre olduğunu duymuştum. Ona haber verdim. Gülerek dedi ki:

— Alırım amma evlendikten sonra! Çünkü son ana kadar ne olacağı belli olmaz ki!»

Çok doğru! Nişan bozulması zamanımızda artık her gün görülen şeylerden oldu. Acaba bu iyi bir alâmetimi? Yâni bunlar. yeni bir zihniyetle, vaziyeti daha etraflı muhakeme ettikleri için mi izdivaçtan vazgeçiyorlar?

Muhakkak olan bir nokta varsa o da iyi düşünmeden nişanlanma vak'alarının günden güne çoğaldığıdır. Meselâ dansda ayakları iyi uyduğu yahut giyinişleri birbirinin hoşuna gittiği için hemen nişanlanan çiftler görüyoruz! Sonra bunlar ilk ciddî bir mes'elede fikirlerinin uymadığını görünce:

— Anlaşamıyacağız! Kararımızdan sarfı nazar edelim!»

diyip nişan yüzüğünü iade ediyorlar.

*
* *

Fakat bazan başka sebepler de oluyor.

Bu hafta bir genç kızdan aldığım mektupta annesi kendisini, nasıl olursa olsun, evlendirmeği pek arzu ettiği için ilk çıkan talibi kabulde muztar kaldığını, fakat şimdi nişanlısını hiç beğenmediğini anlattıktan sonra diyor ki:

— Açıkcası, nişanlım oldukça kaba saba bir adam! Zengin olmasına rağmen hiç hoşuma gitmiyor. Bir taraftan, annemi de kederlendirmek istemiyorum. Benden büyük iki kız kardeşim bekâr yaşıyorlar ve evlenmeğe de niyetleri yok. Onun için annem bütün ümidini benim bu takarrür eden izdivacıma bağlayarak uzun uzadıya hazırlıklara da girişti. Ona hakîkî hissimi söylemeğe cesaret edemiyorum. Söylesem zavallının çok üzüleceğini biliyorum. Ne yapmalı? Zannediyorum ki böyle bir vaziyette bir evlâdın ebeveynine karşı bir vaziyfesi olur. Cereyana tâbi olup işi talie mi bırakayım?»

Benim fikrimce, bir genç kızın, ebeveynini veya akrabasını memnun edeceğim diye, kendisinin istemediği, sevemediği bir adamla evlenmeğe kalkışması gayet akılsızca bir harekettir. İzdivaçta ancak evlenecek çiftin hissiyatı nazarı itibara alınmak iycap eder.

Şüphesiz, sırf izdivaç etmiş olmak için evlenmek istemiyen kızlar bir anneyi bazan sıkıntılı bir vaziyette bırakırlar; fakat bu kızların haklarını teslim etmemek de kabil değildir.

«Fena bir izdivaç hiç evlenmemekden hayırlıdır» darbı meseli, çokdan modası geçmiş mânasız bir sözdür. Hayatta hiç bir şey fena izdivaç kadar elim olamaz ve aklı başında olan bir anne, bekâr olarak daha mes'ut ve hür yaşayabilecek kızını hiç bir zaman böyle bir felâkete atmaz.

Esasen, iki tarafın da hakîkî arzusiyle olmıyan bir izdivaç namuskârane bir iş değildir; çünkü istemiyerek evlenen taraf diğerini aldatmış olur.

*
* *

Ceyiz meselesine gelince; bir çok kızlar sırf bir kaç yastık, markalı çarşaf, havlu gibi şeyler hazırlandı diye, istemiye istemiye, izdivaca sürüklenmişlerdir. Fena izdivaçlarda bu «hazırlıkların» büyük bir mes'uliyet hissesi vardır. Bu hercaî zamanda çeviz mes'elesini izdivaç'an sonraya bırakmak daha doğru olur. Ben şahsan bir nişanın ehemmiyetsiz bir sebeple bozulmasını tasvip etmem.

Bir nişan bozulması daima iki taraftan birinin bedbahtlığına sebep olduktan başka bir takım dedikodulara da yol açar ve maddî zararları da intaç etmiş olur. Hâlbuki biraz itidâl ve sükûnetle davranılsa ekseriya böyle bir neticenin önüne geçilmek mümkündür. Maamafi zamanımızda sık sık nişan bozulmasının asıl sebebi her iki tarafında istiklâllerini kaybetmekten korkmalarıdır.

Bana mektup yazan genç kıza şunu da hatırlatırım ki öyle bir vaziyet karşısında nişanı bozmak o kadar mühim bir hadise teşkil etmez. Eğer er geç ayrılmak çaresiz ise bunu şimdiden yapmak elbette müracahdır. Evlendikten sonra bu iş çok daha dağdağalı olur; bahusus çocuk da olursa!

Esrarengiz Bir Cinayet!...

Bu Adamı Kim Öldürdü?

Bu resimde gördüğünüz otomobil yanındaki adam meçhul bir semtten gelen kurşunla vurulup ölüyor. Kurşunu atan kim?

Mr. X. Amerikada, bulunduğu şehrin bir sokağında yürürken ansızın üstüne bir kurşun isabet etmiş ve o anda kaldırıma yıkılıvermiştir. Hiç bir gürültü işitilmemiştir. Kurşun uzaktan gelmiştir. Mr. X in düştüğü sırada tesadüfen bir fotografcı orada resim çekiyormuş. Vak'a bu suretle tespit edilmiştir. İşte yukarda o fotografın bir suretini dercediyoruz.

Tahkîkat neticesinde aynı günde sekiz kişinin şehirden takriben bir buçuk kilometre uzakta küçük bir ormanlıkta piknik yapmak için bir gezintiye çıktıkları anlaşılmıştır. Aralarından birisi uzun menzilli bir tüfek getirmiş ve yemekten sonra gezintiye iştirak eden adamların her biri orada burada dolaşırken eğlence için birer kurşun sıkmışlardır. Bu kurşunların sekizi de öğleden saat dört buçuk beş arasında sıkılmıştır. Gezintinin hatırası olmak üzere sekizi de tüfeği havaya yahut ağaçlara doğru atarken enstantane birer resim çektirmiştir.

Bu resimler meşhur bir polis hafiyesine gösterildiği zaman kısa bir müddet tetkîk etmiş ve foto ğraflardan birini işaret ederek: -İşte demiş- bu resim katli ika eden kurşunun sıkılmasını gösteriyor. Diğer resimlerdeki adamların cürmü sadece ihtiyatsızlıktır.

Fotoğrafları karşı sahifede dercediyoruz. Bunları iyice tetkîk edin ve bu sahifedeki fotografla kıyas ederek müşahede kabiliyetinizi deneyin. Bu muammanın halli kat'iyen tahmine mebni değildir. İp ucu sarih bir surette meydandadır ve tefsiri için de bu hususlarda ihtisas lâzım değildir.

Demek oluyor ki kendi kendinize soracağınız sualler şunlardır: 1— Meş'um kurşunu hangi adam sıkmıştır? 2— Delili nedir? Bu suallerin cevabını bulursanız bir tarafa yazınız, sonra, mecmuanın sonuna müracaat ederek orada mütehassısın verdiği cevapla mükayese ediniz. Bakalım sizde aynı neticeye varacak mısınız?

***

Devamı 1279 uncu sahifede

Bu sekiz Adamdan Hangisi Meş'um Kurşunu Sıktı ?

Bu esrarengiz muammayı halleden mütehassısın önüne fotograflar bu sahifedeki vaziyetlerinde, sıra ve zaman gözetmeden dizilmiştir. Yâni, karşıdaki sahifeyi okuduktan sonra bu sahifedeki resimleri tetkîk ederseniz siz de tıpkı mütehassısın işe başladığı zaman malik olduğu mâlûmata malik olacaksınız.

Bakalım siz de, aynı noktadan başlıyarak aynı neticeye vasıl olabilir misiniz?

Harbi Umumî Acılarından :

KADERİN YALANI

Yazan : MEBRURE HURŞİT

Yüzünü görmeden bıraktığı evlâda Allah yıllardan sonra Babayı kavuşturmuştu... Kavuşturmuştu amma yavrusunu doya doya seyredecek gözleri çıkardıktan sonra...

Akşam karanlığı çöken basık tavanlı yerodasında, salıncağın gıcırtılı iniltisine uyan bir ses hazin hazin ninni söyliyordu:

" Ben kızıma gül demem ninni
Gülün ömrü az olur ninni
Yağmur-güneş soldurur ninni
Ben kızıma ay demem ninni
Ayın battığı olur ninni
Şafak onu soldurur ninni"

Salıncağı örten eski hırkaların altından mini mini bir el uzandı, tatlı bir çocuk sesi sordu:

— Abba, anne geymedi?

— Nerde ise gelir yavrucuğum, sen uyu.

— Kaanım aç abba....

— Şimdi pişecek Nihalciğim, hadi sen uyu, ablacığını üzmek istemiyorsan uyu....

— Uykum yok.... kaanım aç abba....

Odanın karanlığı içinde yüzü bembeyaz bir benek gibi kalan atkılı kadın salıncağın ipini bıraktı, kalktı, duvarın dibindeki saç mangala yaklaştı. Sacayağın üzerindeki porselen sahanın kapağını kaldırarak biraz evel ıslattığı bayat ekmek parçalarına yaşlı gözlerle baktı. Küllerin arasında bulduğu bir kaç ateş kırığını daha sahanın altına topladı.

— Uyu Nihalciğim, ben pişince seni uyandırırım...

Salıncağın kenarını tutan mini mini el bir büyük adam tevekkülü ile çekildi, örtülerin altına gömüldü. Yine salıncağın halkaları gıcırdamağa, ağlayışlı ses ninnisini mırıldanmağa başladı. Gittikçe artan karanlık, odanın tek tük eşyasını sildi ve yükün dibindeki içi boş idare lambası her akşam gelip fitilini alevlendiren eli, boş yere bekledi durdu.

Ne kadar zaman geçti bilinmez, sokak kapısının tokmağı hızlı hızlı vuruldu. Mahallenin derin sessizliğini delen bu gürültü karşıki harap bahçe duvarının dibinde titriye titriye uyumağa çalışan köpeği hırslandırdı, acı acı uluttu.

Işıksız, ateşsiz odanın cumbasından sarkan baş, geleni hemen karanlıkta seçti. Kapının mandalını kaldıran ip telaşla çekildi.

— Handan ne kadar geç kaldın! Bu vakte kadar nerdeydin?

Elindeki paketleri yere bırakıp, ayağından çamurlu iskarpinlerini çıkaran kadın bu sorguya acı bir sesle cevap verdi:

— Sus abla, şimdi bana nerden geldiğimi sorma da Nihali bu gece de aç yatırmayacağımıza sevin. Bak neler getirdim.

Biraz sonra paketlerin birinden çıkarılıp yakılan

iki mum ışığında, önüne dizilen peynir, sucuk, yumurta ile harbın bu yokluk günlerinde fıkara gözünü pırlanta gibi kamaştıran şeker kâğıtları, Nazanı soğuktan ziyade isimsiz bir korkuyla titretti.

— Ablacığım, gelirken kömürcüye de uğradım.... Beş çuval kömür aldım... yarın gönderecek, çırağı yoktu.... bu akşamlık ben bu kâğıda doldurup getirdim.... evlatçığım uyanınca ne sevinecek, değil mi abla? söylesene.... İyi etmedim mi hele? Artık bu akşam "Anne açım!" diye ağlarken önüne suda ıslanmış ekmek parçası koymıyacağız.... değil mi abla, ha? Söylesene... bir şeyler söylesene... neden öyle yüzüme deli gibi bakıyorsun?

— Handan! Sabahleyin evden çıkarken cebinde beş para yoktu. Bunları nerden buldun?

— Evet beş param yoktu. Yine her günkü gibi iş bulmak hülyasiyle çalmadığım kapı kalmadı. Elim boş dönemezdim abla. Evlâdım kaç günden beri burada açlıktan inim inim inliyor... satılacak bir tek şeyim kalmıştı.... görüyorsun ya işte o da elimden gitti.... Gitti ama bu gece Nihalim aç uyumıyacak. Ne diye ağlıyorsun abla? Üç senedir kimseye halimizi belli etmeden az mı çırpındık, az mı çektik....?

Minderin üzerine kapanıp, sarsıla sarsıla ağlıyan ablasına yaklaştı, omuzlarından tutmak istedi. Nazan günaha bulaşan bu ellerden tiksinir gibi ürpererek çekildi:

— Dokunma bana! Aç yatan, bunalan sade biz miydik, evlâdına bir damla süt alamıyan ana sade senmiydin? Bu günü görmektense keşke gebereydim.... Bana acımadınsa, kocana da acımadın mı?

— Kocam mı? Kocam var mı benim? Bu sabah yine gittim Nezaretteki miralayı gördüm.... Ömer son gelen üsera listesinde de yokmuş. Bizi avutmak için daha hâlâ kayıp diyorlar... Artık bir tek ümidim kalmadı.... ne yaptığımı bildim mi ben? Hem sanki senin hiç suçun yok mu? Bana anneliği sen ettin! Niçin hayatın sade iyi yüzünü gösterdin, niçin benim her dileğime, her şımarıklığıma eyvallah dedin? Niçin binbir meşakkatlerle bana dantelli, kurdeleli elbiseler yaparken, sevincim bozulmasın diye yeni bir yama bastığın çorabını, dirsekleri açılmış hırkanı sakladın? Küçücüklüğümden beri neden bana, gülmeği, süslenmeği bir hak diye bildirdin? Beni iztiraba, mücadeleye hazırlamıyan sensin! Sanki bugün yaptığım sade evlâdım için mi? Bu sefalete daha ne kadar dayanabileceğimi sandın? Kocama acımalı imişim! Bana acıyan oldu mu? Harbı çıkaranlar, karnımda üç aylık çocuğumla kocamı elimden alıp çöllere atanlar, sonra da bir kerecik olsun arkada kalan kimsesiz dulu, babasızlıktan, "baba" demeği bile öğrenemiyen aç yavruyu sorup aramıyanlar acımak nedir bildiler mi ki? Niçin öyle yüzünü örtüp, utanarak ağlıyorsun? Sen ne diye utanıyorsun? Kocası düşman karşısında kan dökerken bir lokma ekmek için en mukaddes varlığını satan ananın günahından, kan yerine şampanya dökenler utansın!....

* * *

Gözyaşı, azap ve kavga içinde geçen iki haftadan sonra bir sabah Nazan uykudan kalktığı zaman kardeşinin bıraktığı şu mektubu buldu:

"Gidiyorum abla. Sade beni ve günahımı görmeğe dayanamadığın için değil, sendeki tevekkül ve kuveti kendimde bulamadığım için gidiyorum. Kızımı da, lekeli hayatıma katmamak, bir gün anasından iğrendirmemek için sana ve şefkatine bırakıyorum. Bütün zaıflarıma, hoppalıklarıma rağmen onu çok, çok sevdim abla. Kim bilir belki de bugün yanacıklarına bu kirli dudaklarımı değdirmemek için kaçıyorum. Yastığının altına koduğum, ve her ay nerde olursam olayım göndermeğe çalışacağım paraya bilmem elini sürebilecek misin...

Ablacığım, Nihal sana anne desin. Evlatçığım zaten baba demeği bilmedi, bari seni anacığı sansın!"

* * *

Nazan Allahın, anne olmak için yarattığı kullardandı. Yalnız ne gariptir ki tali'i ona hep başkalarının çocuklarına annalık ettirdi.

On beş yaşında hastalıklı anacığını kaybedince yedisini süren Handana sade abla değil vaktinden evel çocukluktan çıkan bir anne olmuştu. Daha anılarının sağlığında iken bile, hastaya ve küçüğe bakmaktan oyun gülmek nedir bilmemiş, daima başkaları için yaşamıştı.

Sonraları, Handan büyüyünce de hep onun heveslerini, onun isteklerini yapmaktan kendi gençliğini, güzelliğini unutmuş ve ne tuhaftır ki bunu herkese de unutturmuştu.

Komşunun oğlu Ömer zabit çıktığı zaman Handan on yedisinde bir kız, Nazan da yirmi beş yaşında bir nine idi.

Belki bir an Ömerin sırmalı uniforması, pırıl pırıl kılıcı yıllardır bu nineciğin kalbinde gömülü kalan sevil-

mek isteklerini uyandıracaktı. Fakat hoppa Nazanın koynundan düşen ateşli aşk mektubu yüzüne anneliğiyle beraber çabucak vazifesini çarpan bir tokat oldu.

Nazan Allahın anne olmak için yarattığı kullardandı. Yalnız ne gariptir ki tali ona hep başkalarının çocuklarına analık ettirdi.

* * *

Handanın o mektubu bırakıp kaçtığı günden beri aylar geçti. Zavallı İstanbul, harbin acıklı yoksulluğundan sonra, mütarekenin zulmünü, daha sonra da sulhun ağır şartlarını yüklendi.

Bir akşamdı. Soğuk, rüzgârlı, gamlı bir akşam.

Basık tavanlı küçük yerodasında bir kaç yıl evel gırdıyan halkalar boş. Sallanılarak açlığı avutulan küçük Nihal minimini iskemlesinin üzerindeki kitaba eğilmiş ders çalışıyor. Biraz ötede tentene ören Nazan ninenin gözleri, yüzünün bütün ince buruşuklarına rağmen hâlâ on beş yaşının o mâsum, temiz bakışlariyle dolu.

Kapının tokinağı hafifçe vuruldu. Öyle bir vuruş ki, açacakları ürkütmekten korkuyor gibi...

Nihal kalktı.

Biraz sonra taşlıktan bir mırıltı geldi. Tekrar odaya dönen Nihal:

— Baksana anne, bu asker efendi bir şeyler soruyor. Dedi.

Nazan tentenesini bırakmış, tığı kukaya sokuyordu. Başını kaldırdı. Nihalin arkasında duran adama baktı. Sap sarı, çok zayıf, hasta gibi titriyen, gözleri kapalı, asker kılıklı bir adamdı bu.

Nazan şaşkın şaşkın baktı, tekrar tekrar bu gözleri kapalı sıska adama baktı.

— Kimi arıyorsunuz? Ne istiyorsunuz? Diye sordu.

— Beni tanıyamıyorsun, değil mi Handan?

Yabancının ağzından bu bir hıçkırık gibi çıktı ve Nazan Ömerin sesini tanıdı.

— Ömer! Nihal, baban! Diye bağırdı.

Yüzünü görmeden bıraktığı evlâda Allah yıllardan sonra babayı kavuşturmuştu.

İşte hıçkırarak bağrına kapanan şu incecik vücut, şu parmaklarının altındaki kıvır kıvır saçlar, bu bir defacık bile olsun yüzünü göremediği yavrusunun vücudu, biriciğinin saçları idi.

Evet Allah babayı evlâda kavuşturmuştu. Fakat çocuğunu doya doya seyredecek gözleri çıkartdıktan sonra.

* * *

— Yanımdan ayrılmayın, ikinizde yanımdan ayrılmayın. Bilsen Handan neler çektim... Düsman elinde esir kalmağı düşün, sonra bir de bu esirin gözlerini kaybetmiş bir zavallı olduğunu düşün. Neler, ne işkenceler... hepsini anlatacağım... doktorlar yaşayacağımı ummuyorlar ama ben Handancığıma, evlatçığıma kavuştuktan sonra hiç ölür müyüm artık! Bilsen kaç gecedir nasıl deli gibi buralarda dolaştım... İstanbula gelince bir kere aylarca hastanede kaldım. Doktorların hepsi: "ailenizi çağırtalım, onlar da sizi öldü sanırlar..." diyordu. Ama ben bir türlü cesaret edemiyordum. Düşünsene Handan, buradan giden kocanla şimdi şu karşında yatan alilin arasında öyle büyük, aşılmaz bir uçurum var ki... Gözlerim çıktı ama, senin hayalini içlerinden silecek bir kuvvet çıkamadı. O güzel yüzün, nurlu bakışlarınla seni sönen gözlerimde yaşattığım zaman kendi kendime: "Geber, ona görünmeden geber! Bırak kalbinde hep o dinç askerin yasını tutsun." diyordum. Ama Handancığım insanlar çok zayıf. Hele böyle bin bir dertten arta kalınca çocuk gibi oluyor. Öleceğimi, ciğerlerimin büsbütün çürüdüğünü anlayınca dayanamadım. Yüzünü bile göremediğim ve artık ebediyen göremiyeceğim biriciğimizi düşündüm. Sanki onun sesini duyar, saçlarınızı okşarsam yıllardır çektiğim yaraların acısı diner sandım... doktorları dinlemedim. Hastaneden kaçtım. İki gündür oteldeyim... geceleri araba ile aşağıki sokağa kadar geliyor, elimle dıvarları, kapıları yoklıyarak buralarda dolaşıyordum. Bilsen ne korkuyor, ne korkuyordum. Ne bileyim ben!... İçime bir vesvese geliyordu... Sanki Handancığımın altın yüreğini kirletebilecek bir kuvvet olabilirmiş gibi...

Uzat bana başını, yıllardır yana yana hasretini çektiğim o güzel saçlarını bari öpemiyorum, koklayayım! Çok mu değiştim Handan, çok mu iğrencim? Ağlıyorsun.... ah benim güzel karıcığım... giden kocanın yerine bugün senin yanında ölmek için gelen bu zavallıya sen de acıyorsun değil mi? Handancığım, ne olur, bana kızımızı anlatsana, nasıl o? Sana mı benziyor? Onun da saçları seninkiler gibi sarı mi? Hem söyle ona, yanıma gelsin, artık ağlamasın, elini elime versin.... ama olmaz, ellerim çok terli, istemem, istemem elini verme bana, şuraya yastığımın üzerine ko... Hadi Handan sen de söyle, kızımızı anlat... ağlama artık... söyle karıcığım...

Nazan söyledi. Saatlerce hep söyledi, ağlaya ağlaya söyledi. Hem de yalnız Nihali anlatmadı. Tesadüf ve kaderin eli ile kurulan bu yalana o da uydu. Sevgisini, şefkatini anlattı. Nuru sönen gözlerden saadet yaşları akıtıncaya kadar, ömründe ilk ve son defa olarak o da kalbinin aşk kudretini dökebildi.

Şafak sökerken Ömer uzun senelerdir çektiği acıları ödeyen bir saadet içinde kalbi karısı sandığı kadının ve yavrusunun sevgisi ile dolu, aldatıldığını bilmiyerek can verdi.

Gönlünün saçlarına vaktinden evel ak düşen Nazan ninecik, başkalarının çocuklarına analık yaptığı gibi bu seferde yine kendine ait olmıyan bir kocaya yalan ve hülya âleminde olsun hayat yoldaşlığı etmişti.

BENİM NESİRLERİM:

Devesiz Kervan

Yazan: YAŞAR NABİ

Uçsuz, bucaksız bir sahrada yol alan devesiz bir kervan gibiyiz. Ne kulaklarımızda yabancı bir çıngırak sesi, ne gözlerimizi ve içimizi serinletecek bir vak'a. Sema, bir sevgilinin gözleri gibi, bize daima aynı rengi aksettiriyor, ciğerlerimizde hep o aynı tutuşma, ve hançerlerimizi kaplıyan ince kum tabakası hiç değişmiyor.

Üstünde kum yenilen ve kum içilen namütenahi bir çöl... dumdüz ve mütecanis.

Biz, burada, mesafe ve zaman mefhumlarını kaybetmiş gibiyiz. Yolumuzun nerde başladığını bilmiyoruz. Nerde biteceğinden de haberdar değiliz.

Mebdein mıknatısı o kadar uzakta kaldı ki ne kadar kuvetli olursa olsun, bizi geri çekmesine imkân yok. Kalbimiz şimdi ufuk denilen yeni bir cazibenin esiridir. Öyle bir fettan ki bu, kendine çektiği yolculardan adım adım uzaklaşır fakat hissettirmez. Tıpkı sinema perdesinde dört nala koştuğunu gördüğümüz halde yerinden kımıldamıyan süvari gibi.

Uçsuz, bucaksız sahra güneşin erimiş madenî ışıkları altında muazzam bir gümüş tepsi gibi pırıl pırıl yanıyor. Ve biz, susuzluktan kavrulmuş dudaklarımızı yukarı kaldırarak daima ilerliyoruz. Belki bir damla su düşer diye.

İçimizde bu bir damla su ümidi de olmasaydı, biz de bir çokları gibi kumların sıcak ve asude mezarına uzanarak nisyanın siyah fakat kâbussuz uykusuna yatmayı bu müz'iç ve yorucu yürüyüşe tercih edecektik.

Fakat ümit, bu, içimizde serin bir meltem halinde esmeye başlarken sonra kasırgalaşan, sonra tayfunlaşan kuvet, boynumuza takılmış kalın bir zincir gibi, bizi peşinden sürüklüyor: daima ileri. İhtimal Musayı da bu namütenahi çöl ufuklarında Arzımukaddesin taharrisine sevkeden yine aynı kuvvetti. Ve kim bilir, belki beklediğimiz bir damla su hiç bir zaman düşmiyecek, belki bir vahaya tesadüf edemeden bir kum fırtınası iskeletimizi teşkil eden parçalardan her birini diğerinden fersahlarca uzaklara gömecektir.

Bazan bu uçsuz, bucaksız sahra ufkun çizgisinde yine uçsuz, bucaksız bir umman halinde dalgalanıyor. Biz, o zaman, gözlerimizi aldatan serabın beyaz köpüklerine doğru adımlarımızı sıklaştırıyoruz. Fakat aldandığımızı hissedince yine ye'se kapılmıyoruz. Elbette, diyoruz, elbette bu serap bir gün hakîkat olacak, ve bir gün biz kendimizi muhayyelemizin yarattığı dalgalar karşısında zannederken hakîkî bir denizle karşılaşacağız.

Başımızı çevirsek, ihtimal ki, zaman denilen hain ve nankör bir rüzgârın arkamızda bıraktığımız izleri, daha biz uzaklaşmadan, nasıl sildiğini kendi gözlerimizle göreceğiz.

Fakat biz dönmemek azmiyle yola çıkmış seyyahlarız. Ve bu ateş içimizde bir yanar dağ hiziyle yandıkça daima ilerliyeceğiz. Dizlerimiz henüz bükülmedi. Adımlarımız kuvetini kalbimizden aldıkça daha çok zaman da dinç kalacaktır.

Varsın hülyamız hiç bir zaman hakîkat olmasın, ne zarar, madem ki kalbimiz hep aynı ümitle çarpacaktır.

Varsın çıplak ayaklarımız kızgın kumlar üzerinde kavrulsun, ne zarar, madem ki dipsiz derinlikleri, dağ boyü dalgalariyle hudutsuz enginleri içimizde taşıyoruz. Madem ki yeşil bağlı beldeler, serin kaynaklı vadiler bizim içimizdedir.

Varsın geçtiğimiz yerlerde bizden bir iz bile kalmasın, zarar yok.

Serseri bir çöl rüzgâriyle çölün her tarafına serpilecek kemiklerimiz, fosfor parıltılariyle, bizden çok sonra bu ufuklardan geçecek kervarların yolunu aydınlatmıya yararsa ne mutlu!

Geçen nusheden devam

Yazan: MEBRURE HURŞİT

Ağustos sonu

Aylarca hapisanenin en âdi, en pişkin ahlaksızları arasında yaşadıktan, onlara bir az olsun benzeyinceye kadar ne yumruklara, ne tokatlara ne tahkîrlere göğüs gerdikten sonra, kârlı, soğuk bir kış gününde hüriyetine kavuşan genç yüzlü; fakat kağşamış gönüllü adamda artık anasının «Benim şahin gözlü yavrum!» diye sevdiği evlâda benzer hiç bir nokta kalmamıştı.

O vakîtler bu yeni düşkünlüğün, ahlakı, ruhu üzerinde yaptığı bütün acı izlere rağmen ona, yardımını tesellisini uzatacak bir el çıkmış olsaydı, belki bu her gün derinliği bir az daha artan lekeli, sefil hayattan kendini kurtaracak azmi bulabilirdi.

Fakat tek bacaklı fakirin çocuğuna hayat yolunda ellerini iyilikle uzatanlar olmadı.

Herkes onu, kaydığı uçuruma doğru büsbütün yuvarlayan tekmelerle itti, koğdu.

Nereye baş vurdu, nerede sade bir lokma ekmek için ağır işleri bile yapmağa razi oldu ise yüzüne kapılar kapandı, üzerine alaylı tahkirler yağdı.

Kime gitti, kime yalvardı ise hep başına sakatlığı çarpıldı.

Sanki bütün insanlar onu düştüğü yerden kaldırmamak için birlik olmuşlardı.

Açlıktan gözleri döndüğü bir günde ekmekçinin sepetinden yarım bir somun çalıp kaçmak istedi diye, kaydırak oynayan mahalle çocuklarına varıncıya kadar yoldan geçenlerin hepsi, av peşinde koşan köpeklerin o zalim hırsı ile bağrışıp haykırışarak onu kovalamağa başladı ve halsizlikten tozlar içine yuvarlanan, biçareye, ağzına sokabildiği o bir tek lokmayı bile yutturmadan, dayak ve tekme ile fazilet dersi verdi.

Acaba karakolda o karşısına dikilen, öfke ile gözlerini büyülten, tiksinerek dudaklarını büken, sırf karnı tok, sırtı pek olduğu için açlık ve sefaletin yaptırabileceği çılgınlıklardan anlamıyan kalpsiz adam, yüzüne tükürdüğü, omuzundan tutup silkelediği kimsesiz zavallıya bir kere olsun derdini sormağı düşündü mü?

Böyle küçükten başlıyan hırsızlıkların zaman ile ne büyük cinayetlere yol açtığından bahsedip dururken bir kerecik de şu açlıktan titriyen zavallı tek bacağa, sefaletten kırışan kirli surata, feri kaçan halsiz gözlere tiksintiden gayri bir duygu ile bakmasını akıl edebildi mi?

— Atın keratayı deliğe de aklı başına gelsin! diye emir verirken, bir kaç zaman sonra o «delikten» çıkarıp yeniden sokakların, açlığın koynuna fırlatacakları kimsenin nasıl günden güne kötüleşeceğini, geberip kurtuluncaya kadar nasıl inliye inliye hep aşağı doğru yuvarlanacağını tasavvur etti mi?

Hayır! «Atın keratayı deliğe!» dedi ve bu kuru emri, tek bacak Muhsin yıllarca başka başka ağızlardan dinledi, hep dinledi.....

Kimi açlıktan çaldı. Kimi yokluktan çaldı. Kimi hapisane köşelerinde tanıştığı düşkünlere uymak için çaldı.

Annesinin o öpmeğe kıymadığı pembe yuvarlak yanaklar soldu, çöktü, sertleşti... koklıya, koklıya okşadığı kumral saçlar kirden, yağdan rengini kaybetti.... Hele o yaş dökmemeleri için çırpındığı güzel gözler, karışık adi ispirtolardan, kızardı şişti, donuklaştı....

Her tarafı, vücudunun her köşesi değişti. Hissi, kalbi öldü. Daha doğrusu o, bunların öldüklerine inandı. Fakat bütün o uyutucu, unuttu**r**u**c**u ispirtolara rağmen, kabuk bağladıklarını umduğu yaralar zaman zaman bütün acıları, sızıları ile açılıyordu.

O vakitler annenin ağlıyan gözl**e**r**i**ni görmemek «M**u**hs**i**nc**i**ğ**i**m, kurtar kendini bu hayattan!» d**i**ye yalvaran sesini işitmemek için sızıncıya kadar bile içse yine de bu serzenişli mahzun bakışlardan kurtulamazdı.

Yıllar..... ve yıllardan sonra onu bir gün hırsızlıktan vazgeçiren, fakat yeni bir çarpışma azmi veremeden dilenciliğe atan da yine bu zavallı ana hayali oldu.

Sıkıntılı bir güverte yolculuğundan sonra, sıcak bir Haziran günü Galataya yanaşan küçük vapurda, İstanbulun o her adım başında rastlanılan arsız dilenci kafilesine katılmağa gelmiş yeni bir alil daha vardı.

İstanbulun da karakolları, İztanbulun da hapisaneleri, insanlık sınıfından, yine de insanların kovdukları bu adamı gördü.

Sırf karnı tok, sırtı pek olduğu için karşısındakini anlamıyan buradaki dik bakışlı, sert sesli adamlar da bu zavallıyı:

— «Aklı başına gelsin» diye deliğe tıktırdılar. Buradakiler de kuvvetliye karşı zayıfın tarafını aldım diye beni mânen tekmelediler, yumrukladılar.

Çok iyi hatırımda:

İstanbula geldiğimin ilk ayında cehennem gibi bir gündü.

Fatih taraflarında, sırtımda torbam, cebimde «unutturma ilâcım»la kapı, kapı dolaşıyordum.

Bir köşe başında on dört yaşlarında yanık yüzlü bir karpuzcu, küfesini kaldırımın üstüne indirmiş, iri yarı gözlüklü bir adama malını beğendirmeğe çalışıyordu.

Titiz huylu müşteri güç halle, küfedeki karpuzların hemen hepsini elledikten sonra kesme şartiyle iki tane seçebildi.

Bir müddet de cebinde bozukluk arayıp bulamadıktan sonra cüzdanını açtı, beşlik bir kâğıt çıkarttı.

Küçük karpuzcu elini uzatıp parayı almadan püskülsüz soluk fesini açtı, başının üzerinde taşıdığı kazancının arasından beş liranın üştünü ayırdı, adama verdi.

Herif birer, birer paraları muayeneye başladı. Elindeki iki buçuk liralığı evirdi, çevirdi, havaya kaldırdı, gözlüğüne yaklaştırdı ve ondan sonra hâlâ avucunu açmış beş lirayı bekliyen çocuğun yakasına sarılarak:

— Vay edepsiz kerata vay! Bücür boyundan utanmadan bir de karpuz satmak bahanesiyle âlemi kazıklayıp kalp para sürmeğe kalkışıyorsun ha!... Şimdi seni polise vereyim de gör... diye bağırmağa başladı.

Küçük satıcı malını yere devirmek isteyen

uğursuz müşterisinin elinden sıyrılıp küfesine sarıldı:

— Beyim benim suçum, günahım yok... Demin bana da onu karpuz alanlardan biri verdi... diye ağlamağa başladı.

Gürültüyü duyanlar yavaş, yavaş etraflarını sarıyorlardı. Ben de karşıki kaldırımda titreyerek bu acıklı sahneyi seyrediyordum.

İri yarı, gözlüklü herif elindeki iki buçuk liralığı sallıyarak yanlarındaki meraklılara bağıra, bağıra işi anlatıyor, bir yandan da küçüğü tartaklıyor:

— Polis yok mu? Polis!.. Diye gürlüyordu.

Malı için titreyen, bütün gözyaşlarına rağmen zalim müşterisinin kalbini yumuşatamıyan yavrucak bir aralık küfesini omuzlıyıp kaçmak isteği ile herifin elinden silkindi ve kendini kurtarmak için geri atılırken kolu biraz hızlıca, adama çarptı.

Sen misin çarpan? Mel'un herif bacak kadar çocuğu ensesinden yakaladı, kocaman kıllı elleriyle suratını tokatlamağa başladı. Etraftakiler değil araya girip küçüğü kurtarmak, üstelik bir de:

— Hay eli varolsun! Edepsiz piç bu boyda kalpazanlığa başlarsa büyüyünce neler yapmaz? diye işi kızıştırıyorlardı:

Yavrucak hem bağırıyor, ağlıyor, hem de bir yandan:

— Hasta anama sağ salim kavuşmıyayım ki o parayı bana da demin verdiler... diye yeminler ediyordu.

Fakat zulmü, işkenceyi seyretmeği fıtraten seven insanlığa zavallı bir çocuğun gözyaşları kaç para ederdi?

Nasıl oldu bilmiyorum, birden kendimi bu acizi ezmek için kuvetli ile birlik olan kalpsizlerin ortasında buldum.

Küfenin önüne geçip çocuğu koparırcasına herifin elinden çektim, tek bacağımın üzerinde muvazenemi bulmağa çalışarak koltuk değneğimi kaldırıp havada savurdum.

— Utanmazlar! Alçaklar! diye bağırdım.

Ağır sopamla onları yaklaşmaktan menederken, yavrucak da beni yaşlı gözlerinin, pek çok günahlarımı sildiklerinden emin olduğum o minnet dolu bakışlariyle okşadıktan sonra küfesini sırtına vurdu, koşarak kaçmağa başladı.

Yan sokaklardan birinde kayboluncaya kadar ben de karşımdakilere meydan okudum. Fakat küçüğü kurtardığımı anlar anlamaz, biraz evel hepsini ürkütmüş olan gözlerimin bakışları mı değişti, tatlılaştı bilmem, çok geçmeden beni yere yuvarladılar ve:

« — Oğlana paraları verip âleme yutturan asıl elebaşı kalpazan kerata bu imiş... Bakın belki dili durmaz da dalaverelerini meydana çıkarır diye yumurcağı nasıl kaçırttı... Diye bağrışmalar, rastgele inen yumruklar arasında merkeze götürdüler.

Her zaman olduğu gibi zayıfı kuvetliye karşı koruyan yine de haksız çıktı ve tek bacak dilenci Mehmet:

— Atın keratayı deliğe! emri ile İstanbuldan da ilk fazilet ve insanlık dersini aldı.

Eylûl

Küçücük kırmızı kaplı defterim, ne oldu senin kabına? Bu göz göz delikler de nerden çıktı? Yoksa seni de için, için yiyen gizli bir derdin mi var? Yoksa seni de, o en yüce, en ihtiyar ağaçları bile bir gün devirebilen oyucu kurtlardan biri mi yiyip didikliyor, defterim?

Ne o? Yoksa sen de güneşe tutulan çirkin yarasa gibi şifasız, devasız bir derde mi kapıldın?

Sakın defterim, sakın sahibinin anlattığı hazin masala imrenmek deliliğinde bulunup ta sen de gözlerini, vaktiyle yaşadığın dükkândaki ipek kâğıtlara sarılı, yaldızlı, üzerleri oymalı zengin defterlerden birine kaldırmış olmıyasın?

Sakın seni de böyle yer yer sarartıp oyan

dert benimkine benzer bir gönül hastalığı olmasın?

Teşrinievel

Artık önümden geçerken bana bakmamazlık etmiyor. Hattâ köşeden dönerken her gün yolunda görmeğe alıştığı kimsesiz bir sokak köpeğini arar gibi gözlerini oturduğum yere çeviriyor.

Düşünüyorum...

Düşünüyorum ki, bir seferde beni burada bulmasa, acaba yedi aydır görmeğe alıştığı hakir benliğimin yokluğunu bir an için olsun arayacak mı?

Acaba kendi kendine:

«Ben her gün burada sakat, çirkin bir dilenci görüyordum. Nereye gitmiş bugün?» Diye soracak mı?

Ya Rabbi bilsem! Bir lahzacık olsun yokluğumun farkına varacağını bilsem!...

Şaşma defterim. Böyle deli gibi güldüğüme şaşma!

Kendime, şu sersem gülünçlüğüme gülüyorum. Hem de gözlerim yaşarıncaya kadar kahkahalarla gülüyorum.

Hiç önüne dünyanın nice bin güzellikleri serilen, her bakan gözü bir anda kamaştırıp söndüren o sevgili muazzez güneş, tek bir ümidi olmadan, istiraptan kıvrana, kıvrana çırpınıp kanat vuran sersem, iğrenç, kara bir yarasaya, — hattâ bu yarasa deliliğini canıyle bile ödese — bir defacık olsun, sade yüzünün nurlu gözleriyle değil, gönlünün de mukaddes gözleriyle bakmağa katlanır mı? Diye inliyerek hınçkıra hınçkıra gülüyorum!»

***

Kapanan defterin hışırtısı ile komiser gözlerini kaldırdı. Pençerenin dibinde hâlâ dizinde kırmızı kaplı defterle oturan ve yanaklarından süzülen yaşları silmeği akıl edemeden dalgın, sabit gözlerle uzaklara bakan güzel kız yavaş yavaş eğildi, yere düşen çantasını aldı. Ayağa kalktı, geniş yazıhaneye yaklaştı.

Titrek parmaklar küçük defteri masanın üzerine bıraktı. Aşağı doğru hüzünle bükülen dudakcıklardan yavaşça şu kelimeler döküldü:

— Defteri size veriyorum. Onu okuyunuz... Keşke kabil olsa da karşılarındaki ıztirap ve sefaletin o acıklı iç yüzünü görmek istemiyeu bütün «bakarkörler»e onu okutabilseniz...

Minimini ağızdan başka bir istek daha çıkacakken ürkek dudaklar tereddütlü bir büklümle sustu. Yaşlı gözler yan odaya açılan arakapıya dikildi.

Komiser bu söylenilemiyen niyazı anladı. Defteri eline aldı. Gözleri son satırlarda dolaşırken, başını kaldırmadan yavaşça:

— Demin onu içeri getirtmiştim... Gitmeden evel bir kere görmek ister miydin kızım? diye sordu.

Gözlere götürülen küçük, beyaz dantelli mendilcik dudakların söyliyemediği cevabı ne de güzel vermesini bildi.

***

Komiser önde, kız arkada kapıya doğru yürüdüler. Tokmak döndü. Kanat hazin bir gıcırtı ile açıldı.

Anlayışlı adam yana çekildi, başını eğdi.

Burası eşyasız, boşça bir odaydı. Ortada uzun bir masa, üzerinde de beyaz örtülü bir kabartı görünüyordu.

Sahiden bir peri gibi, sanki ayakları yere değmiyormuş gibi sessizce yürüyen kız masaya yaklaştı. Örtüye uzanan elleri bir an tereddütle titredi... titredi.

Sonra yavaş, yavaş eğildi, sarımtırak çarşafın ucundan tuttu, usulca kaldırdı, ölünün yüzünü açtı.

Candan kopan yaşlarla dumanlı gözleri büyüdü... büyüdü.

İztirap maskesini ölüme kadar götürmüş olan bu yaralı yüzü seyretti.

Örtüyü tekrar kapamadan evel eğildi. Daha hâlâ hafifçe kan sızan yaranın dibinden, ölünün buz gibi soğuklaşmış alnına hiç tiksinmeden, korkmadan gönlünün ilk pusesini bıraktı.

(Bitti)

RUHUMUN SUSADI

Yazan : **AHMET APTULLAH**

(Geçen nüshadan mabat)

II

Yekaterina Karahanı ancak akşam görebildi. Görmeden evel, mutfakta iş görürken dükkanın içinden gelen bir ney sesi duydu.

Şişleri ateşin üzerinde bırakarak dinledi. Et yandı fakat kız aldırmadı, çünkü Karahan zamanın derinliklerinden, kadın ve erkek ruhlarının derinliklerinden nağmeler çıkarıyordu.

Ney evvelâ bir harp destanı anlattı. Parlak silâhlar, yağma edilen konaklar, dağlı aşiretler, taze dökülen kanların kokusu, evde bekleyen kadınlar ve onların boşluklara bakan fersiz gözlerini söyledi.

Bundan sonra Karahan nağmeyi değiştirdi. İlkbahar mucizesini söyleyen nazlı bir türkü çaldı.

ĞI BİRİCİK ŞEY

Terceme eden : **SEMİHA VAMIK**

Sonra Ney başka bir besteye geçti. Ayrılıklardan şikâyet eden bir hikâyeyi anlatmağa koyuldu. Erkeğin kadını çağrışı ile inledi.

Bir de dönüp baktılar ki Yekaterine mutfağın kapısında durmuş Afganlıya bakakalmış.

— Söyle, ey yalancı, bunu sevdiğin kıza mı çaldın?

— Hayır, çok geçmeden beni sevecek olan kıza!

Gözleri karşılaştı. Her şey sükût etti. Karahan kızın yanına gitti ve lâubalı bir eda ile:

— Öpülecek dudaklarmış, senin dudakların güzelim, diyerek ellerini kızın omuzuna koydu.

Bahse girişen Mustafa kıs kıs gülmeğe başladı. Arkadaşlarına dönerek:

— İşte şimdi bahsi kazanacağım, dedi. Fakat o da öbürleri de hayret içinde kaldılar, çünkü Yekaterina ne sövüp saydı, ne de ken-

dini müdafaa efmek için parmağını kıpırdattı. Sanki taş kesilmiş gibi durup kaldı. Kısılmış sesini yalnız Afganlı işidebiliyordu:

— İstemediğim halde beni öper misin, zorla da öper misin?

— Niçin öpmeyeyim?

— Çalınmış puseler acı olur.

— Bir tecrübe edelim de bakalım, sahi mi?

Yekaterinanın hâlâ öyle kıpırdamadan durup yüzüne bakmasından Karahanın sabrı tükenerek kızı serbest bıraktı.

— Sen ne taş gibi mahluk muşsun. Damarlarında kan yerine buz mı dolaşıyor. Halbuki ne kadınlar, ne ılık dudaklı, sıcak kalpli kadınlar vardır.

Arkasını dönüp bir masaya oturdu. Kanasıya votka içmeğe koyuldu. Başı ucuna Mustafa gelip de alaylı, «hani arkandan gelecekti» deyince, Karahan korkunç bir sesle yerinden fırlayarak Mustafanın gırtlağına sarıldı. Mustafa çok kıvrandı fakat elinden kurtulamadı.

— Bırak, ben sana ne yaptım ki...

— Ne söyledin, biliyor musun.?

— Olanı biteni söyledim. Hani arkandan...

— Bir daha işitmiyeyim, diyerek, bir tekmede adamı odanın ta öbür ucuna fırlattı.

Mustafa kendini toplayınca aralarındaki mesafeden cesaret bularak, Karahanı kızdırmağa başladı:

— Hiç onun dudakları....

Arkasını söyleyemedi. Çünkü hemen Afğanlının elinde bir kama pırıldamıştı. Bıçak havada bir kavis yaptıktan sonra tam Mustafanın başım yanından kapıya saplandı kaldı. Mustafa kaçtı, gürültüler, gülüşmeler oldu. Sonra herkes sustu, çünkü Yekaterina kendine gelebilmiş, Karahanı azarlıyordu.

— Bu nerenin terbiyesi böyle? Dağlardan gelme katil. Eğer kabadayılık göstereceksen, git, başka bir yer bul, benim temiz evime gelme.

Karahan cevap vermedi. Omuzlarını silkip çıktı gitti, karanlığa karıstı. Bir iki saat sonra herkes çekilince, Yekaterina ortalığı toplarken yine onun Neyi işidildi.

Ney sesi sanki başka bir âlemden inme nağmeler gibi Yekaterinanın ruhunda aksi sedalar uyandırıyordu. Ney sanki yersiz yurtsuz kalmış, yolunu şaşırmış, garip düşmüş bir ruha Mersiye okuyordu. Ney metrûk, toz toprak içinde kalmış boş bir eve orada vaktiyle yanan alevlerin hayalinin tekrar ocaklarına avdetini anlatıyordu. Yekaterinanın beyninden bir düğüm çözülür gibi oldu:

«Benim kalbim de, şimdiye kadar karanlık ve buz gibi duran kalbim de aydınlık ve sıcaklık istiyor. Ne olur Yarabbi! beynimde insanların zulmunun, haksızlığının nakşettiği siyah çizgiler silinse, tekrar ilâhî duygulara kalbimde yer bulsam...»

***

Ney sesi kesildi. Taşların üzerinde bir ayak sesi duyuldu, kapının önünde bir adam belirdi.

Karahanı görünce kendi kendine:

— Ne yiğit bakışlı gözleri var. Hele elleri ne kuvetli.... dedi.

Karahanın söylediklerine kulak verdi:

— Bir saata kadar yola çıkıyorum. Benimle beraber gel, karım ol, ey sultanlar evlâdı.

Yekaterina titredi.

— Niçin, dedi.

— Pırıl pırıl yanan debdebeli şehirler için.

— Hangi şehirler?

— Sana göstereceğim, seninle beraber içlerinde hakanlar gibi yaşayacağımız şehirler.

Yine bir kaç saat evelki gibi:

— Başka hiç bir sebep yok mu, diye sordu.

— Var.

— Söyle.

— Şimdiden sonra tahta silip, ekmek yoğurmiyacaksın, Tatarlara hizmet etmeyeceksin. Her arzunu, her nazını yerine getirmek için bir çok hizmetçilerin olacak. Beyaz gerdanında kızıl altınlar, ayaklarının altında yumuşak halılar olacak.

Kızın gözlerindeki, sessiz fakat ihtirasla şimşek gibi çakan suala yanlış mâna vererek, bir Afganlının mâsum gururiyle daha ziyade öğünmeğe koyuldu.

— Dağlar kahraman, yiğit, mert delikanlılarla doludur ama ben onların hepsinden üstünüm,

Bir adım yaklaşarak:

— Dinle, dünya güzeli. Aşağı dağların tepesinde bir saray yar. Sahibini hiç sevmem. Kaba çirkin bir adamdır. Çok mahir çok cesur bir cengâverdir amma sarayı senin hoşuna giderse vallahi ve billahi onu elinden alır sana veririm, incileri, zümrütleri, ipek seccadeleri, edalı atları hep senin olur.

— İnciyi, zümrüdü, edalı atı ben ne edeyim?

Karahan daha anlayışlı bir adam olsaydı kızın sesindeki iştiyakı hissederdi. Kız kesik, kesik devam etti:

— Alayışı ben ne yapayım. Benim istediğim....

— Biliyorum, hakkın var. Büyük bir sarayın gailesi de büyük olur. Kıskanç komşuları, birbirleriyle didişen hizmetçileri olur, kolumun kudretiyle sana daha küçük bir yer alayım. Bildiğim bir yer yar. Bütün etrafı çiçekli; önünde zümrüt ve altın renkli zengin tarlalar, ağaçlıklarında kuşlar, ormanında ahular var. İçinden bazen şakrak, bazen ciddî masallar fısıldayan billur bir ırmak geçer. mes'ut olmak içün, tam taşkın, coşkun bir kalple yaşanacak yer.»

Ellerini uzatarak,

«Gel beraber gidelim, bana var. Söyle, cevabın nedir.?

— Cevabım hayır, hayır hayırdır!

Karahan kulaklarına inanamadı.

— Ne dedin?

— Hayır, git buradan!

Karahan hem şaşmış, hem incinmişti.

— Bu, nasıl olur, canım, dünyada güzel ne varsa her şeyi teklif ettim. her şeyi.

— Yalnız bir şeyden madâ, her şeyi.

— Neyi

— Ruhumun susadığı bir tek şey var, onu etmedin.

— Senin için onu da bulur, alırım, nedir adını söyle.

— Ne olduğunu kendin anlamalıydın, kolca sersem», diyerek Karahanı itti, üzerine kapıyı kapattı.

Karahan lâcivert koyu gecenin içinde dalgalanmış deniz gibi kökreyen sorguçlu ağaçlara bakarak önündeki muammayı halletmeğe uğraştı.

— Kın, kılıç için nasılsa, olgun ekin orak için nasılsa, işte bu kız da benim için öyle. Lâkin, gel gelelim «ruhumun susadığı bir tek şey» diye mantıksız sözler söyleyerek meram anlamiyor. Acaba ne istiyor, ne isteyebilir? Varımı, yoğumu önüne döktüm de yine nafile, yine nafile.

Tekrar kapıyı çalıp Yekaterinayı kandırmayı düşünürken hatırına bir şey geldi.

Gülerek:

— Ne demek istediğini şimdi anladım. Beni yalancı zannetti, boş yere öğünüyor zannetti. Kasem ederim ki ne cins adam olduğumu ben ona ispat edeceğim».

Ters yüzüne dönerek, o gece «Rüzgârlı Kapılar Vadisinden» çıktı. Cenup yolunu tuttu. Giderken ormanlara, kayalara haykırdı:

— Yolum uzun, yolum sarp. Bari taliim gülse.

Taliinin güleceğine çok alâmetler belirdi. Bir hafta sonra memleketine girdiği zaman Afgan Emirini kâfiristana harp iylân etmiş buldu. Bir dağdan kamaların bilenme sesleriyle, kocalarından, evlâtlarından ayrılan kadınların haykırışları duyuluyordu. Erkekler getirecekleri altınlarla, ineklerle kadınlara öğünüyor, kabile reisleri meydan okuyarak sokaklarda dolaşiyorlardı. Fakat her kesten ziyade Karahan öğünüyor, Karahan meydan okuyordu.

Kâfiristan Hanının askerleriyle karşılaşacakları gün Emir, «Haydi erler, ölüm kalım kılıcınızın ucundadır; gösterin kendinizi,» diyerek atını sürdü.

Karahan güldü.

«Bu gün bana ölüm gelemez. Kızıl saçlı bir dilber yumuşak dudaklarını bana sunmadıkça Ezrailin emrini bile dinlemem,» diyerek atını mahmuzladı Bayram alayına girer gibi kanlı cenge girdi.

O gün dağlar çelik sesiyle inledi. Sabah

ezanından akşam ezanına kadar kılıçlar çarpıştı. Kama kamaya, süngü süngüye boğuştular. Hünerle kuvet, kuvetle hüner karşılaştı. Yerdeki otlar ılıklaşmağa, atların ayakları kaymağa başladi. Harbin en kanlı yerlerine Karahan yetişiyordu. Kahramanlıklarının destanını rüzgârlar dünyanın her köşesine taşıdılar. Nihayet seçme bir taburun önüne Karahan geçerek, mehtapta ilerilediler, ve düşmanı bozdular.

Kâfiristan Hanını Emirin huzuruna Karahan sürükledi. Fakat yolda geçen vukuatı Emire söylememeği iycabı maslahat buldu; zira, yolda Hanın mücevherli geniş bilezikleriyle, yakutla işlenmiş hançerini kendi aldı.

Huzara geldikleri zaman Emir onu her kesin içinde alnından öptü. Kendi baş parmağına taktığı pırlanta yüzüğünü, yedi kese altın, bir samur hil'at ve kendi hemşiresini ihsan etti.

Karahan bilâ fütur cevap verdi:

— Hemşirenden başka hepsini bin şükranla kabul ederim, ey zilullah».

Emir öfkesinden kıp kırmızı kesildi. «O bir padişah kızı, ben bir dağlı. Onunla evlenmek benim haddim değil.

— Haddin mi değil. Ben seni de gururunu da tanırım. Benden sır saklanmaz, hakîkatı söyle.

— Hakîkat pek aşikâr Sultanım. Başka bir kız, kızıl saçlı bir kız var.

Emirin şiddeti geçti.

— Evet sahi, hatırladım. Ondan bahsetmiştin,» diyerek elini kuşağına daldırdı avuç dolusu yakutla safir çıkardı.

«Al bunları, kızıl saçlı kıza düğün hediyem olsun. Selametle git.

***

Sabah şafak sökerken Karahan Şimal yolunu tutturdu.

Memnun ve müftehirdi. Ceplerinde altınla mücevher şıkırdıyor. Arkasından şan ve şeref koşuyordu. Şan ve şeref!.. Kahramanlar hediyesi.

Ruhumun susadığı bir tek şey dememiş midi.. İşte! İşte şanın şerefin canlı isbati. Levent cengâverlerin haset ettiği kahraman.

Hiç durup dinlenmeden gece gündüz atını sürdü, nehayet yedinci günün akşamı "Rüzgârlı Kapılar vadisi" göründü.

Lâkin vadiye girmeden gece bastı. Bu son bayır sarp ve tehlikeli idi. Rusların yaptığı yol da daha bitmemişti. Onun içün ormanın içinde geceyi geçirmek üzere atından indi.

Hayaller kurarak, vakît tatlı tatlı geçiyordu. Yekaterinayı düşünüyordu. O şimdiye kadar tanıdığı kadınlara benzemiyordu. Ona karşı duyduğu bir ay işveleşmek veya fedakârlık etmek değildi. Bu ömrü oldukça sürecek samimî derin bir aşk.

Kendinden geçmiş, saatlerce derin derin uyudu. Nihayet uyandı fakat tan yerini kızıllaştıran güneşten değil, kullağının dibinde bir çelik soğukluğu ve kaba bir ses duyarak birdenbire uyandı.

—Davranma, hançeri gırtlağına saplarımha!

Bir de gözünü kaldırsın ki başı ucundakiler Yekaterinanın kahvesinde bahse tutuştuğu Tatar Mustafa ile iki adam daha. İlkbahar üçünün damarlarında eski alemlerin hatırasını çoşturmuş, onlar da yolda çalışmaktan vaz geçmişler, dağlara çıkmağa karar vermişler. Yolda tesadüfen Afganlıya rasgelmişler. Elmasların pırıltısı gözlerine ilişmiş. Kahpe eşkıyalar üstünü başını arayıp soydular. Karahanı kıs kıvrak tutmuşlar, ceplerinden, heybesinden çıkanları gördükce gözleri büyüyor, arsız arsız gülerek eğleniyorlardı.

— Âlâ, bu geniş bilezik tam benim bileğime göre yapılmış.

— Ya bu elmas yüzük, babamın oğluna lâyık.

— Bakın, bakın şu zümrütlü hançer benim belime yaraşmıyor mu?

— Yakutlar!

— Safirler!

— Kese, kese altınlar.

— Ya senin o uzun kılıcın kabzası sanki cennette döğülmüş.

— Hele şu al kürk, ey Karahan. Ne güzel biçilmiş, ne güzel dikilmiş.

— Bu kır atın bir eşi daha var mıdır acaba.

Afganlı dayanamadı, haykırmağa başladı:

— Çarpuk ağızlı, şaşı gözlü musibetler. Allah yedi kuşak neslinizin belasını versin. Sizi toprak yeyiciler sizi...

— Yo, bu iftira doğrusu. Sayende ziyafet yeyeceğiz inşallah. Al bu da o gün vurduğun tekmenin cevabı diyerek, Mustafa yerde müdafaasız yatan Karahanın yüzüne bir de yumruk indirdi gitti.

Yumruğun darbesiyle Karahan bayıldı. Bir kaç dakîka sonra kendine geldi. Başını avuçları arasına alarak acı acı düşünmeğe başladı.

«Hazineler getireceğim diye Yekaterinaya öğündüm. Kahramanlıklar yapacağım diye gururlandım. Şimdi de ne hâle geldim. Mağlup oldum, sersemler gibi soyuldum, dilenci oldum. Elimde avucumda hiç bir şeyim kalmadı...»

Kendi kendisiyle alay ederek, acı acı güldü, ve ilave etti: Yalnız ney'im kaldı.

Sazını dudakları arasına alarak kendi kendine bir beste çaldı. Öyle bir nağme ki içinde feryatlar, yürek parçalayıcı hıçkırıklar titriyordu. Ney soğuk bir günün akşamında yap yalnız kalmış ve nihayet hülyalarında kurduğu eve, vaktiyle altın hayallerle örülmüş, şimdi içinde cansız, karanlık rüyaların taş kesilmiş cesetler gibi duvarla dizili durduğu hülyalarının evine gelmiş bir adamı anlatıyordu. Ney inledi.

Ormanda böğürtlen toplamağa çıkan Yekaterina, «Sazın sesi yakında olursa, sazendesi uzakta olamaz» diyerek sesi tâkip etti. Karahanı gördü, Karahan da onu gördü.

Bir kelime bile söylemeden geldiği tarafa dönüp gidecekti, halinden utanıyordu. Fakat kız ellerini uzatıp «Karahan» diye feryat etti.

O zaman Karahan başına gelenleri anlattı. Onun için yaptığı mertlikleri, kucağına yığmak için getirdiği altınları, elmasları anlattı. Sonra nasıl soyulduğunu söyledi. Nihayet Nevmit, zavallı bir sesle, dünyada hiç bir şeyim kalmadı, hiç. Allah biliyor ya, Yekaterina, seni seviyorum, hem de nasıl sevmek...

Yekaterina berrak, tannan, şen bir kahkaha savurdu.

— Bunu, gitmeden evel söylese idin ya?

— Neyi söyleseydim?

— Neyi alacak, beni sevdiğini, o zaman gitmene de lüzum kalmazdı.

— Ben neler neler anlattım, ne sözler söyledim de sen yene...

— Evet ama sevdadan, beni sevdiğinden bir tek kelime ile bahsetmedin, hey koca sersem. Elmaslardan, altınlardan, debdebeli saraylardan bahsettin. Hep eşyadan, eşyadan...Soğuk, göz kamaştırıcı ölü eşyadan. O kızıl, haşmetli canlı şeyden: senin muhabbetinden, ruhumun süsadığı yegâne şeyden bir kelime ile bahsetmedin, ey adem oğlu.

Karahan kızı kolları arasına aldı, öptü, öptü. Bir az sonra göğsünü öğünürcesine şişirdi ve kızdan uzun boylu görünmek için ayaklarının ucunda kalkındı:

— Ben mi dilenci, ben mi mağlup. Yalnız bir iki günlük mağlubum, dilenci gibiyim. Ben ben oldukça koca dünya da önümde durdukca Karahan yene şan kazanır. Başka bir kılıç, başka bir at bulurum. Karahanı o zaman görürsün. Başıma bir kaç mert delikanlı toplar, memleketi de kerevanları da tir tir titretirim». Coşkun bir kahkaha ile.

— Kuvetliyim, kudretliyim, diye bağırdı.

Yekaterina sözünü kesti.

— Evet şimdiden sonra hissene düşecek sakin, namuskâr işleri görebilecek kadar kudretli, kahvehanemin tahtalarını silecek, hayvanlarını güdecek, evinde tarlanda çalışabilecek kadar kuvetlisin».

Rüzgârlı kapılar Vadisini işaret ederek:

— Benimle beraber gel, Karahan, gel gidelim.

Kız Karahana baktı, Karahan kızın arkasından gitti.

(Bitti)

Mühendis: FRANZ REİNER *Mühendis: HASAN HALİT*

Dünyanın her tarafında herkes motörsüz tayarelerle uçuyorlar!.

Tayare, artık bisiklet ve otomobilden daha kolay ve daha az tehlikeli bir spor oldu. Motörsüz tayarelerle 150 kilometre uçmak 1600 metre yükselmek kabil!,, Motörsüz tayare tâlimleri için İstanbul en müsait bir yerdir.

Martı kuşlarının, Haydar Paşa dalğa kıranı ve yahut Boğaz içinin dalğaları üzerinde gerilmiş kanatlariyle, hareket etmeden havada süzüldüklerini kemali memnuniyetle seyredenler, bu kuşlar gibi rüzgârın sevkiyle, kendileri ayrıca bir hareket sevkinemecbur kalmadan havada gezmeği arzu etmezler mi? Eski zamanlardan beri insanlar, havada hakimiyetlerini têmin etmek için çalışıyorlar.

İnsanların bu maksede vasıl olduklarını, bize, motörlü tayareler, Alman, Avusturya ve Amerikan tayarecilerinin şayanı hayret motörsüz tayareleri göstermektedirler. Bunlardan Kronfeld, 1929 senesi zarfında yaz mevsiminde motörsüz bir tayare ile 150 kilometrelik bir mesafe katetti. Fakat böyle bir mesafeyi uçabilmek için ne kadar çok zaman çalışılmıştı. Meşhur İtalyan sanatkârı Leonardo da Vinci, bir tayare vücuda getirmek için uğraşmıştı.

O zamandan beri zamanımıza kadar tayarelerde yapılan tecrübeler müsait neticeler vermediler. 1893 tarihinde, Otto Lilienthal, motörsüz bir tayare ile 400 metre kadar ilk defa uçtu. Maatteessüf 1896 da hayatını kaybetmekle neticelenen sukutu, onun pek ümitbahş tecrübelerine nihayet verdi. Bundan sonra İngiliz Pilslen ve Amerikalı Chanute ve Herring 1896

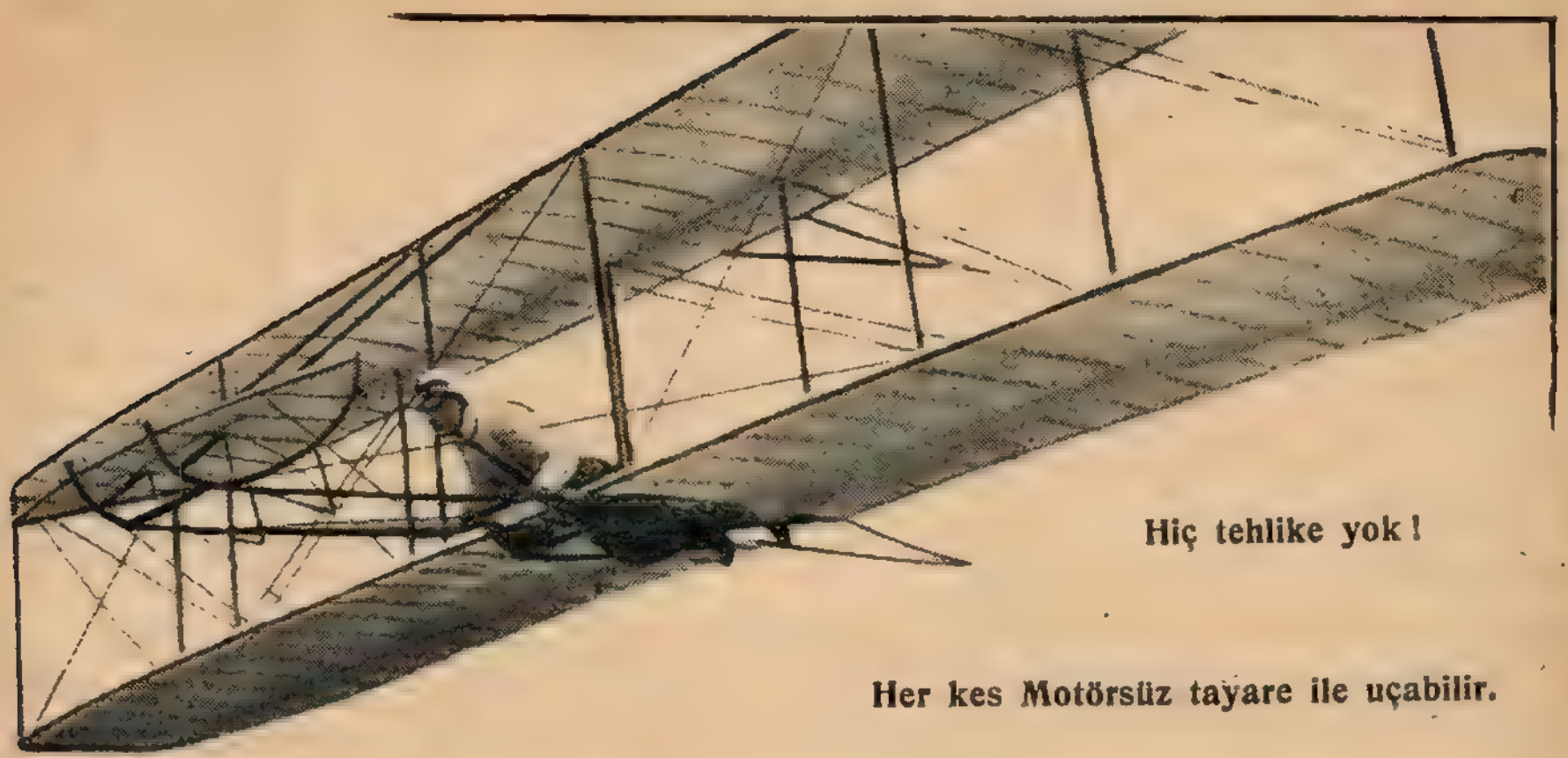

Hiç tehlike yok!

Her kes Motörsüz tayare ile uçabilir.

ilâ 1898 senelerinde tecrübeler yaptılar, fakat Lilienthal kadar bile muvaffak olamadılar.

1900 senesinde ilk defa Amerikada Wright Biraderler, çifte satıhlı bir motörsüz tayare ile 25 metre murabbaı kadar uçtu. Wright Biraderler, ilk defa olarak sıkletleriyle değil belki mihaniki dümen tertibatı, yâni üst ve yan dümenleri kullandılar. Avusturiyada Etrich ve Wels satıh döndürme tertibatını icat ettiler. Harbı umumi bidayetinde Parisin üzerinde o zaman pek nazarı dikkati celbeden Etrich göverçini vücuda geldi. Fransada Ferber, motörsüz tayareler inşa etti ve bunun mektebinden Bleriot, Voisin ve Latham gibi pek meşhur tayare mühendisleri yetişti. 1912 senesinde Alman motörsüz tayarecileri Darıştat Tayare Liman cemiyetini vücuda getirdiler ve bunlar bugünki Ron havalisinde iki dakîka kadar ve 800 metre tulünda mesafe katederek uçtular.

Yukardaki iyzahattan anlaşılacağı vechile bu başlangıç uçuşları yalınız ilk provalar ve tecrübeler ve motörlü tayereler için ilk etüdler idi. Fakat bunlar harpten sonra Avusturyada ve Almanyadaki istikşafatı neticesinde sulh muahedesinden dolayı geri kaldılar. Yalınız 1920 senesinde bütün yelkenli tayareler kullanan cemiyetler ve kimseler, büyük bir ictima aktettiler ve bu ictimada kendileri için Ron havalisinde bir tayare uçuş sahesi intihap ettiler. Burada gaye, yalınız motörlü tayareler için etüdler değil belki motörsüz tayare ile uçmak ameliyatını inkişaf ettirmek idi. Bu temerküz etmiş faaliyetin neticeleri, 1922 senesindeki rekabet uçuşları gösterdi. 15 dakîka imtidat eden 2000 metre tulunda uçuşlar yapıldı. 1923 senesindeki rekabet tecrübelerine 45 adet motörsüz tayare iştirâk etti. Bunlandan Hentz, üç saat altı dakîka havada kaldı ve başladığı noktadan da 20 metre yükseğe kadar da çıktı. Bundan sonra diğer rakipler, 120 motörsüz tayyere ile Ron havalisinde istedikleri noktalara inebildiler.

Bu yerler ve bu yerlere inecekleri zamanlar kendilerine evvelce bildirilmişti. Bunlar kuvvetli uçuşlar yaptılar. İçlerinde Schulz, 17 saat uçtu. Bu kahraman maalesef bir sukut neticesinde vefat etti. Bundan sonra motörsüz tayarecilik sür'atlı bir surette ilerledi. Bugün, rekoru Avusturyalı Kronfeld, Pufenor ismiddeki aletiyle tutmaktadır. Kronfeld, bir uçuşta 150 kilometre katetti. Motörsüz 150 kilometre uçmak ve 1600 metre irtifaa çıkmak, artık motörsüz tayare ile uçmak oyuncak kabilindendir,

diyenlere eyi bir cevap olmaz mı? Ne kadar uzun tecrübeler, ne kadar dakîk ilmî tetkîkler, hesabat ve düşünceler ve nihayet ne kadar spor ruhu, bu faaliyette açık bir surette kahramanca çalışmalar vücuda getirdi. Gençleri, bizzat motörsüz tayareye binmek ve hiç bir korkusuz ve esrarengiz bir surette kavisler yaparak, dalğaların içinde uçarak bu tayareler taşıdılar. Bu uçuş tayareciye havada serbest, itimadınefs, hakimiyet gibi hisler vermektedir. Her tarafta,

Zögling tipinde motörsüz bir tayare

Almanyada, Avusturyada, Fransada, Cezair sevahilinde, İtalyada, Amerikada, tayareciler için fennî bir surette büyük mektepler açıldığına ve Rusyada Kırımda mektepler açılmakta olduğuna hayret etmemelidir.

Ekseriya kendi kendimize şu süali soruyoruz: Niçin gençlerimiz, onlar kadar sporu seven bizim gençlerimiz bu ucuz bir spora rağbet etmiyorlar. Motörsüz tayarenin en büyük rüçhanı bir motörlü tayyareci yetişmek için lüzumu olan tahsil kadar masraflı olmamasıdır. Böyle bir tahsil müstakbel tayareci için pek iyi hazırlık teşkil eder. Almanyada ve Avusturyada her pilot evelâ böyle motörsüz bir tayyareci imtihanını geçirmeye mecburdur. Böyle bir motörsüz tayyareci olarak yetişmek için ne gibi şerait lâzim?

Evelâ müsait hava şeraiti altında mevcut münasip bir uçacak yer. İkincisi iyi bir alet. Üçüncüsü bir uçma müallimi dördüncüsü bir az para.

Birinci şart için İstanbulun sevahilin fevkalâde müsaittir. İkinci şarta gelince elyevm Robert Kolejde uzun müddetten beri motörsüz tayare ile Avrupada uçan mühendis Riener Almanya ve Avustryada uçtuğu zaman kullandığı gibi bir alet inşa etmektedir. Üçüncü maddeye gelince, mumaileyh genç tayarecilere lüzumu olan vasaya ve tâlimatı vermeye hazır olduğu için kabili tatbiktir. Dördüncü maddeye gelince sarfedilecek para gayet azdır. Mumaileyhin inşa etmekte olduğu Zögling tipindeki motörsüz tayyare beş yüz liraya mal olmaktadır. Diğer memleketlerde hükûmet ve hususî zevat ve cemiyetler tarafından genç tayarecilere yardım edilmektedir. Hükûmetimizin ve tayare cemiyetimizin de böyle bir teşebbüse muzaheret edeceklerine kat'iyyen eminiz.

Yukardaki tafsilattan anlaşılacağı veçhile müşkülat yenilmiyecek kâdar büyük müdür? Elbette değil. Türkiyede de cesaretle motörsüz tayyare ile havada uçmak istikbal için tayareciler vücuda getirecek ve bunlar da kendi vatanlarına büyük derecede hizmet edecekleri için bir memnuniyeti şahsiye hissedeceklerdir.

İstikbalimizin hava hakimiyetimize ne derece bağlı olduğunu unutmıyalım.

Bir Fen Adamının Nikbin Felsefesi

Tabiiyat âlimi Meçnikof aynı zamanda bir Filosoftur.

İnsan tabiatındaki ahenksizlikler nazariyesi — Felsefe sistemleri buna karşı ne gibi çareler buldu? —Bedbinlik ve nikbinlik— Fennin mutlak kudreti.

Yazan: NEVZAT MAHMUT

Menşei Şark olan bedbinlik Hindistanda budizmin haricinde de fevkalâde büyük bir inkişaf göstermişti. Miylâdın başlangıcında, Hindistanda yazılmış şiirlere göre:

«Sabun köpüklerine benziyen fanî hayatta saadet olamaz. Hastalık, felâket, ölüm hepsi fanîler içindir.» [1]

Bedbin nazariyeler Asyadan Mısıra ve Avropaya yayıldı.

Miylâttan üç asır evel Mısırda zuhur eden *Hegesiyas*ın felsefesi tamâmiyle bedbin bir felsefeydi.

*Hegesiyas*a göre:

«Dünyadaki iztırap ve elem mevcut lezzet ve zevklerden fazladır. Saadete erişmek kabil değildir. Esasen saadet denilen şey de yoktur. O halde zevk ve saadet aramak beyhude bir iştir. Hassasiyeti ve arzuları körleterek lakayt kalmıya çalışmaktan başka çare yoktur. Netice itibariyle hayat ölümden daha iyi bir şey olamaz. Binaenaleyh intihar müreccahtır.»

*Hegesiyas*a «Ölüm vâizi» ismini vermişlerdi. Halk onun sözlerinde o derece cazibe buluyorlardı ki, az zamanda etrafına pek çok şakirt toplanmış ve müritleri intihara başlamışlardı. Mısır hükümdarı *Batlamyos* bundan müteessir oldu. Bu suretle hayattan nefret edişin umumileşmesinden ve intiharın sirayetinden korkarak *Hegesiyas*ın mektebini kapattı; ve filozofu sürgün etti.

Yunan ve Latin şairlerinin ve filozoflarının yazılarında da bazan bedbin nağmeler bulunur: *Senek* bu cümledendir.

[1] P. Regnaud, "Le pessimisme brahmanique", Annales du Musée Guimet, 1880, T. I, PP. 110-111.

Fakat, bilhassa «asrı hazır» da bedbinlik fevkalâde büyük bir genişlik kazanmıştır.

Son asrın bedbin felsefe nazariyelerinden başka bilhassa şairler hayat hakkında bedbin bir telakkî izhar etmişlerdir.

*Volter*in şu mısrâlarını beraber okuyalım:

Hélas! quel est le cours et le but de la vie?
Des fadaises et le néant.

O Jupiter! tu fis en nous créant
Une froide plaisanterie. [2]

Bayron şiirlerinde hayatın acılarını ve fenalıklarını terennüm eder.

Bu meşhur İngiliz şairinin ölümünden biraz sonra İtalyalı lirik bir şair olan *Leopardi* mâyus bir bedbinlikle dolu şiirler yazdı. Şair kendi kalbine şöyle hitap ediyor: «Ebediyen dinlen. Şimdiye kadar çarpındığın yeter. Hiç bir şey senin çarpıntına ve arz senin ahûvahlarına layık değildir. Acı, elem ve cansıkıntısı, işte hayat. Hayat bundan başka bir şey değildir. Dünya çamurdan başka bir şey değildir. Bundan böyle dinlen! Ebediyen istikbalden de ümidini kes. Tâliin insana bahşettiği şey ancak ölümdür.»

*G. Leopardi*den başka bir çok şairler daha, Almanların «Weltschmerz» dedikleri dünyanın elemini terennüm ettiler ki, bunlar arasında bilhassa *Heine* ve *Nicolas Lenan* zikre şayandır.

[2] Tercümesi:

Heyhat! hayatın seyri ve gayesi nedir?
Saçma sapan şeyler ve adem

Ey Jupiter! sen bizi yaratmakla
Soğuk bir şaka yaptın.

Bayronizmin tesiri altında doğan Rus şiiri ve bu şiirin en iyi mümessilleri olan *Puşkin* ve *Lermontol* ekseriya «hayatın gayesi meselesi» karşısında duruyorlar; ve cevap olarak mêyus parçalar terennüm ediyorlardı.

Daha sonra *Mme Akerman* hayattan acı acı şikâyetler etti.

Maasır muharrirlerin en müstaitlerinden biri olan *Meterlink* mensup olduğu neslin bedbin fikirlerini aksettirmiştir.

İşte bu suretle, hayat hakkında bedbin bir telakkî kökleşmiş oluyordu. Bu görüşe nazaran, insanın hayatı uzun bir felâket ve gam silsilesinden başka bir şey değildi.

Bu bedbin nazariyelerin, istatistiklere nazaran gittikçe artan intiharlar üzerine tesiri olduğu da muhakkaktır. Hatta bir zamanlar Pariste «İntihar dostları cemiyeti» tesis edilmişti. Son asrın başlangıcında teessüs eden bu cemiyetin âzaları isimlerini kâğıta yazıp bir vagonun içine koyuyorlar ve kur'a çekiyorlardı. Kur'a kime düşerse o diğerlerinin önünde intihar ederdi. Bu cemiyet öyle olur olmaz kimseleri içine almıyor, ancak «haksızlık, nankörlük ve vefasızlığı tecrübe etmiş, senelerce ruhunda bir boşluk duymuş ve dünyadan nefret etmiş» hürmete şayan kimseleri kabul ediyordu.

Bundan pek âla anlaşılıyor ki burada intihara temel olan şey hayatın bedbin telakkîsidir.

Zamanımızda bu tarzda intihar cemiyetleri olmamakla beraber şurası da muhakkak ki her yıl bir çok insanlar kendi arzulariyle hayatlarını ifna edip ölümün kucağına koşuyorlar.

II

Bedbinlik ile sıhhat arasındaki münasebet.— Gençliğinde bedbin iken yaşı ilerleyince nikbin olan bir âlim.— İhtiyar Şopenhaverin nikbinliği.— Hayat hassesinin inkişafı.— Manialar hassesi.

Hayvanlar ve çoçuklar tam mânasiyle sıhhatlı oldukları zaman, umumiyetle neşeli ve nikbin olurlar. Halbuki hasta düştükleri zaman iyileşinceye kadar mêyus ve melankolikdirler.

Bundan şu netice çıkar: Nikbin telâkki normal bir sıhhata bağlıdır; her bedbinlikte cismanî ve ya ruhî bir hastalık vardır.

Bedbin mesleklerin peygamberlerinde, görüşlerine menba' alabilecek böyle derin bir hastalığın bulunması varittir.

Filhakîka *Bayrın* topal, ve *Leopardi* mütevverimdi. XIX uncu asırda bedbinlik çığını ilk yuvarlıyan bu iki şairin her ikisi de genç ölmüşlerdi.

Fakat *Buda* ile *Şopenhaver* çok yaşadılar; ve *Hartman* 64 yaşında öldü. Demek oluyor ki bunlar nazariyelerini kurdukları zaman tehlikeli bir hastalıkları yoktu.

O halde, hastalıkla bedbinlik arasında bir münasebet olduğu fikri, bazı ahvalde doğru ise de bu mesele ilk bakışta zan edildiğinden daha karışıktır, ve görüldüğü kadar basit değildir.

Herkes bilir ki körler umumiyetle neşeli ve nikbin olurlar. Hatta nikbinliğin resullerinden biri olan filozof Dering [1] gençliğinde kör olmuştur.

Diğer taraftan, müzmin hastalıklara musap kimselerin hayatı nikbin karşıladıkları, halbuki buna mukabil, pür sıhhat ve dinç gençlerin mêyus ve melankolik oldukları ve en müfrit bedbinlikle yüklü bulundukları görülüyor.

Emil Zola bu tezadı «La joie de vivre» unvanli eserinde pek güzel tasvir etmiştir. Bu eserde dehşetli buhranlar geçiren ihtiyar bir artritik, bedbin fikirler besliyen dinç ve sıhhatlı oğlunun karşısında neşesini muhafaza eder.

Anasından kör doğmuş, «felci tıflî» ile mâlûl ve sar'alı 26 yaşında bir kız, ailesi efradı arasında en bahtiyarı olabiliyor.

«Umumî felc» e musap kimselerin neşeleri ve megalomanileri ise mâlûmdur.

Bütün bu misaller kâfi derecede gösteriyor ki bedbinliği sıhhatın teşevvüşü vak'alariyle iyzah etmek zan edildiği kadar kolay değildir.

---

[1] Der Werth des Lebens.

DOSTOYEVSKİ HAKKINDA BİR ETÜT

Dr. IHSAN ŞÜKRÜ

Fedor Mihailoviç Dostoyevski 21 ağustos 1821 de doğdu. Babası askerî (Mari) hastanesinin operatörü idi. Valdesi Moskovalı bir aileye mensuptu.

Dostoyevskinin ecdadı Lituvanyada mukîm fazla müteassıp katolik bir sülaleye merbuttu. 18 inci asırda Lituvanya Rusyaya ilave edildiği tarihde Dostoyevskiler Ukranyaya geçmiş bulunuyorlardı. Bundan sonra bir inkıtai tarihi vardır: Dostoyevskinin pederi babasiyle kavga ederek 15 yaşında Ukranyayı terketmiş ve Moskovada tıp tahsiline başlamıştır. binnetice ecdadı hakkındada hiç bir mâlûmat bırakmamıştır. Bu suretle eski Dostoyevskilerle arada rabıta kaybolmuştur. Dostoyevskileri 1820 tarihinde ortodoks olarak buluyoruz. Her nakadar Dostoyevskinin kızı babasından bahis kitabında bu nokta hakkında her hangi bir Dostoyevskininin ortodoks bir kızla evlenmek için dinini değiştirmiş olması ihtimalini ileri sürüyorsada bolşevizme olan kinini rusluğada teşmil ederek ecdadının Rus olmadığını hatta Lituvanyada yerleşmiş eski Normanlara merbut olduğunu iddia edecek kadar hayallere kapılmasına göre sözlerinin hiç de itimada layık olmadığı anlaşılıyor.

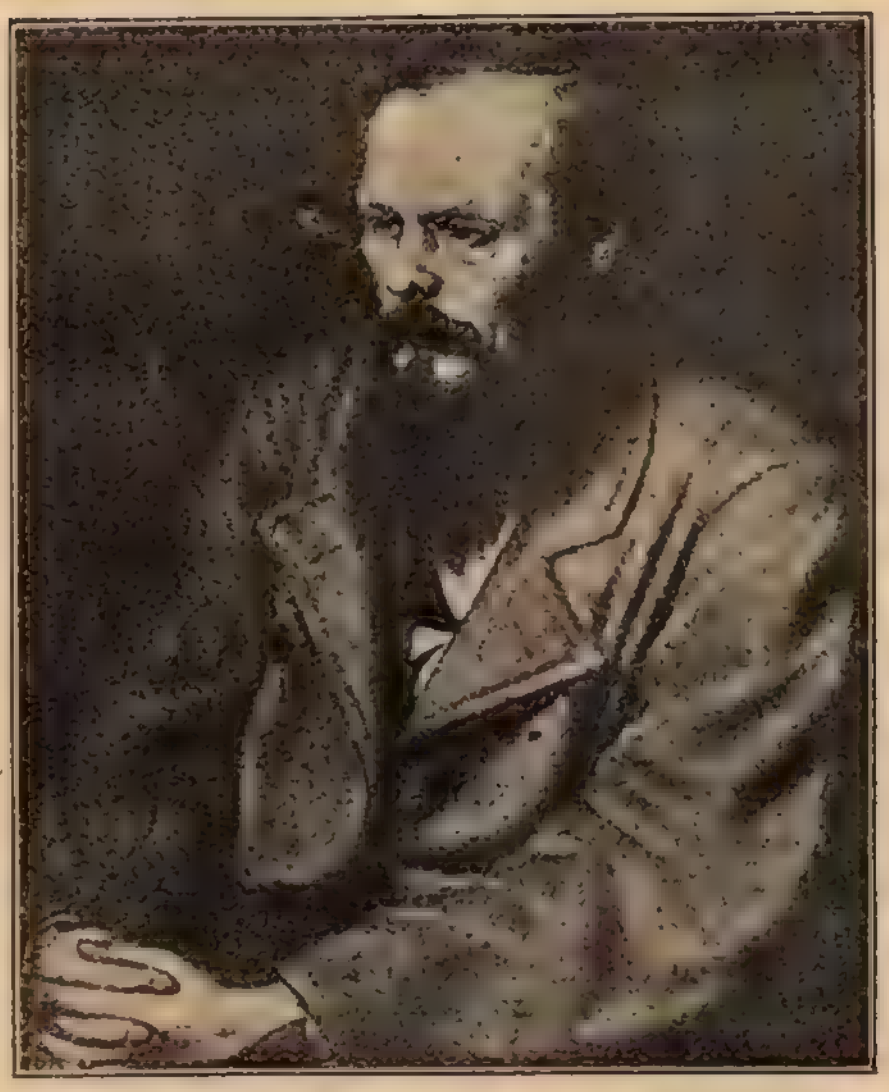

DOSTOYEVSKİ

Gerek matmazel Dostoyevskinin kitabından ve gerekse Dostoyevskinin hatıralarından bir tabip binbaşısı olan pederinin fazla sert tabiatlı olduğu anlaşılıyor.

Bn sert tabiate esasen 15 yaşında iken pederi ile kavga ederek terkihane edişi, bir delil olduğu gibi hayatın müşkülatiyle yalnız başına pek genç karşı karşıya kalarak ona galebenin verdiği gurur ve askerlik hayatının müstebit tesirlerinin de rolü olduğu muhakkaktır. İşte Dostoyevski böyle zabit bir babanın desti tazyikında, cebren kapalı bir tarzda küçüklüğünü idrak etti. Filhakîka babası çocuklarının tahsiline pek fazla ehemmiyet veriyor ve itina ediyordu. Buna mukabil 15—16 yaşında bile uşaksız sokağa çıkarmıyordu.

Dostoyevskinin ilk hatıraları dört yaşına aittir. Onu bir akşam dadısı bütün ailenin toplandığı büyük salona ithal etmiş ve çocuğu salip karşısına geçirerek ona daimi duayı tekrar ettirmişti. Dostoyevski bu duayı asla unutmadı ve çocuklarına da öğretti. Ailece hastanede ayrı bir dairede otururlardı. Yazı (Tula) civarındaki arazilerinde geçiriyorlar ve buranın varidatı aileye biraz yardım ediyordu. Bu yaz ziyaretlerinden en ziyade hoşlanan

Fedor Dostoyevski idi. Arabanın kenarına oturur, en ufak bir tavakkuf mahallinde olduğu yerden fırlar, kırlarda koşup dolaşırdı. Çiflikte herkese müfit olmağa çalışır, her şeyi sorar ve öğrenmek isterdi. Köylüler en çok onu severlerdi. Kış hayatı pek tatsız ve sıkıntılı idi. Sabahları saat altıda kalkılıyor, babaları yediden sekize kadar hastanede vizitasını yapıyor, şehirdeki hastalarına gidiyordu. Bu esnada çocuklar derslerine çalışıyorlar, öğle yemeği 12 de yeniliyor ve dörtde çay içiliyordu. Akşamları salonda toplanılıyor, ekseriya yüksek sesle (Karamzine) in Rus tarihi kitabı veya (Youkovski) ve (Pouchkine) den şiirler okunuyordu. Saat 9 da yemekten ve duadan sonra yatılırdı. Pazarları bu hayat biraz değişiyor, çocuklar kiliseye duaya gidiyordu.

Dostoyevski kardeşleriyle bağçede gezindikleri zaman usulce babasının menettiği hastane kısmına kadar sokulmaktan zevkalıyor, bilhassa oradaki hastalarle haspihalden hoslanıyordu. Bu, çocuğun ta küçüklükten beri halka yaklaşmağa olan meylini ifade eder. Şu yeknesak hayat Dostoyevskinin büyük biraderi Mihael ile beraber askerî mühendis mektebine girecekleri ana kadar devam etmiştir. Yeni muhitine büyük ümitler ve romanesk hayallerle giren Dostoyevski orada çabucak sukutu hayale uğradı. Arkadaşlarının sinik tavurları, bu henüz çocukluktan gençliğe intikal eden insanların sefihane maceraları ve mektebin müstebit tarzı idaresi Dostoyevskinin saf ve hür ruhunda nefret ve elem tevlit ediyordu. Hele aleni falaka onu pek iğrendirmişti. Büyük kardeşi Mihael, zâfiyeti hasebiyle mektebe kabul edildilmediğinden Dostoyevski benliğinden derin uçurumlarla ayrı muhitte yalnız kalmıştı. Bu sıkıcı mektep hayatında şiir ve edebiyatla kendisi gibi meşgul olan iki arkadaşla anlaşa bilmişti. Bu esnada Dostoyevskinin annesi vefat etti ve babalarıyla olan münasebetleri fena bir şekil aldı. Mişel Dostoyevski sırf karısının sayesinde çocuklarıyla iyi geçiniyordu. Bu vasıta ortadan kalkınca sert ve aksi baba rolünü temamen ele aldı.

Esasen fazla alkole kendini verdiğinden ve çalışamayacak bir hale geldiğinden hastaneden istifa etmiş, küçük kızlarıyla arazilerine çekilmişti. Orada kızlarını yalnız hiç sokağa çıkarmamak, bazı geceler aniyen odalarına girerek yatak altında ve dolaplarda adam aramak, herkese, herkese ve hatta çocuklarına karşı emniyetsizlik ve muhabbetsizlik gibi tam bir paranovaya alkolik (hezeyanı itisafii küuli) lavhası göstermeye başladı. İhtiyar Dostoyevski, oğullarına o kadar az para gönderiyordu ki zavallılar mütemadi ihtiyaçlar içinde kıvranıyorlar, bir bardak çay içecek para bulamıyorlardı. Hele mebzul para sarfeden arkadaşlar yanında hizmetçilere bile bahşiş vermemek Dostoyevskiyi pek üzüyordu. Fakat bu hal uzun sürmedi. Ayni sertliği ve hasisliği kendi uşaklarına da gösteren ihtiyar sarhoşu bir gün adamları boğuverdiler. Dostoyevski pek sevdiği köylülerin babasını boğmalarına müteessir oldu fakat bu teessürün nasıl inficar ettiğini (Karamazof biraderler) romanında vazıhan görüyoruz:

O kitaba babasını aşağı yukarı tasvir eden tipte Dostoyevski bu ölüme babasının daha ziyade sebebiyet verdiği kanaatini izhar etmiştir.

Bu alkolizmin ailede bir çok akislerini bulmak kabildir. Dostoyevskinin büyük kardeşi Mihael ile küçüğü Nikola da alkolik idiler. Büyüğü sarhoşluğuna rağmen çalışabiliyordu, fakat küçüğü parlak tahsili olduğu halde daima hiç bir şeye yarayamayan alkolikler meyanında kalmıştır. Büyük hemşireleri (Barye) ölen zengin kocasından bir hayli servete konmuştu. Fakat ne çare ki hudutsuz ve marazi hasisliği ile kendini her şeyden mahrum ediyor, muhitinde nefret ve kin uyandırıyordu. Netekim bir gün apartımanin kapıcısı bir diğer serseri ile birleşerek bu zengin hasis kadını boğuverdiler. Koca servet aptal oğluna kaldı. Dostoyevskinin küçük kardeşi Andrenın kıymetli bir âlim olan oğlu da paralizi jeneralden ölmüş, Mihaelin ailesinde alkolizm üç batın devam edip gitmiştir. Burada bizzat Dostoyevskinin de sar'alı olduğunu söyleyecek olursak ailenin irsen ne kadar yüklü olduğu görülür.

* * *

Mühendis mektebini bitirip Petersburgda yerleşen Dostoyevski, ta mektep sıralarından beri hazırlayıp çalıştığı (Fakir insanlar) eserini neşir suretiyle hayatı edebiyeye dahil olmuştur. Bundan evelki ufak tefek neşriyatı ehemmiyetten aridir. Bu eserinde ta küçüklüğünden beri görüp duyduğu fakir insanları cidden ince tehassüs kabiliyetiyle tasvir eden Dostoyevski derhal nazarı dikkati celbetti ve günün adamı oldu. Bu edebi zafer Dostoyevskinin bek-

lediğinden pek fazla akisler uyandırdı. Öyle ki: esasen merdümğiriz şahsiyetine fazla gurur da inzimam etti, her kesi ufak görmeğe başladı. Sibiryaya sürülmesini mucip olan hadiseye kadar neşrettiği eserlerin kiymetsizliğinin her halde bu haleti ruhiyeden doğduğu şüphesizdir. Bu esnada Dostoyevski Belinskinin halkai edebiyyesine devam ediyordu. Orada genç ve meşhur bir şair (Türgeniyef)e takdim olundu. Dostoyevski Türgeniyefe şedit bir muhabbet hissetti. Kardeşi Mihaele yazdığı mektupta: (Türgeniyefe aşık oldum. O kadar güzel, o kadar zarif, o kadar nazik ki...) diyor.

Türgeniyefe karşı duyduğu bu muhabbet uzun sürmedi. Şöhreti ile mağrur Dostoyevski yine şöhreti ile mağrur Türgeniyef ile anlaşamazlardı. Netekim öyle oldu, ve Türgeniyef onu her mübahasede alay ederek hiddetlendirmeye başladı. Bir kerresinde fakir insanları istihdaf eden gülünç bir şey yazmıştı. Bunu duyan Dostoyevski derhal Türgeniyefle ve bütün Belinski sosiyetesi ile kat'ı alaka etti; yine eski çekingen ve hesapsızca para sarfeden hayatına avdet etti. Filhakîka bu parasının hesabını bilmemek Dostoyevskiyi bütün ömrünce zelil ve sefil bırakmıştır. En paralı olduğu zaman bile parasız halinden farksızdı.

Dostoyevski bu esnalarda Petrarşevskinin etrafında toplanan ihtilalcilerle tanışıyor, (fakir insanlar) eserinde kendi ideallerinin akislerini bulan ihtilalciler Dostoyevskiyi hemen aralarına alıyorlar. İçlerindeki bir İtalyanın ihanetiyle ihtilal meydana çıkıyor ve hepsi yakalanıyorlar. Hükûmet bu zavallılara cidden müthiş bir heyecan geçirtiyor: Evela hepsinin idama mahkûm olduğunu iylan ediyor. Mahkümlar postayla idam mahalline getiriliyorlar. Sıra ile idama hazırlanırlar iken Çarın emriyle idamın kalebentlik cezasına tahvil edildiği bildiriliyor. Arkadaşlarından birisinin aniyen ölümüne sebebiyet verdiği bu darbanın Dostoyevskiyi de sarstiği muhakkaktır. Dostoyevskinin Sibiryada geçirdiği 10 sene mahrumiyetlerle doludur. Muharrir bunu (Ölüler yurdu hatıraları) namiyle yazdığı şaheserinde pek güzel ifade etmiştir. Fakat bu azaplı seneler Dostoyevskiyi kemale erdirdi. Ona asıl Rus halkını, hakîki Rusu tanıttırdı. Bundan sonraki eserlerinde bu, vuzuhla hissedilir. Hapishanede Dostoyevskiyi ekseriyeti aşağı tabakaya mensup olan mahkümlar evela her asilzadeye ve münevvere yaptıkları gibi nefret ve istihza ile karşıladılar. Fakat ondaki insani duygular bu cahil kitleyi çabuk teshir etti. Öyleki sonraları Dostoyevskiye aziz gibi hörmet eder oldular. Burada Dostoyevskinin bilhassa Ali isminde bir Kırımlı Tatar gencine fazla meclup ve muhabetkâr olduğunu görüyoruz. Onun güzelliğinden adeta bir kadını methedder gibi bahsedişi şayanı dikkattir, ki bu noktaya tekrar avdet edeceğiz. Mahpeste İncilden başka kitap bulamayan Dostoyevskide esasen ilk aldığı dini terbiyesinin inkişaf ettiğini görüyoruz. Misal olarak çocuklarına verdiği kuvetli dinî terbiyeyi gösterebiliriz.

10 senelik mahpes hayatından kurtulan Dostoyevski Sibiryada bir dulla evleniyor. Bu izdivaç onu felâketlere sürüklüyor. Sar'a hamleleri artıyor. Karısı veremdir. Buna rağmen kocasını mütemadiyen aldatıyor. Öyle ki aşıkını her gittiği yere beraber götürüyor. Muhabbetten ziyade merhemtin sevkîyle aktedilen bu izdivaç son günlerde Dostoyevskide nefret uyandırıyor. Bununla beraber karısı öldüğü zaman cidden müteessir olduğunu mektuplardan anlıyoruz.

İşte böyle hayatı daimi iztiraplarla dolu Dostoyevski Avrupaya seyahat ediyor. Rusyaya tekrar dönüyor. Orada binlerce para sıkıntısı içinde ve matbaacıların elinde oyuncak olarak yaşarken kâtibesiyle sevişiyor ve evleniyor. Bundan sonraki hayatı hisli bir kadın ihtimamiyle biraz sükûna ermiştir. Fakat borcunun çokluğundan hapse girmemek için Almanyaya kaçıyor, orada bir kaç sene kalıyor, müteaddit çocukları oluyor. Bu esnada şayanı dikkat eserler yazıyor: (Cinayet ve Ceza), (Kumarbaz), (İdiyo)... ilh. gibi. Nihayet Rusyaya avdet ediyor. Orada (Gençlik), (Possède)leri yazıyor. Artık şöhreti bütün şâşaasıyla hükümfermadır. (Bir muharririn ruznamesi) namiyle neşrettiği gazete, 10 senedir hazırladığı son eseri olan (Karamazof biraderler) gibi şaheserlerin kudreti edebiyesi önünde bütün edebiyat âlemi hörmetle eğiliyor.

İşte Dostoyevski böyle şerefli, fakat hâla borçlu olarak 28 Kânunusani 1881 de vefat ediyor.

Mary Pickford ve Douglas Fairbanks

ÖHRET SAADET

Saadet, inine kadar kovalanıp orada yakalanacak bir av değildir.
Saadet, olduğu gibi yaşamakta ve rol oynamayı yalnız sinemaya terketmektedir.

Her kes gibi biz de saadet kovalamakla meşğulüz. Bunu okuyanlardan bilhassa rica ederiz ki, «muvaffakıyet ve saadet hakkında son sözü söylemeğe salâhiyet sahibi biziz» demek istediğimize hükmetmesinler. Bizim itikadımızca taliin kendilerine bir çok muvaffakıyetler ibzal ettiği insanlar nasıl olup da muvaffak olduklarından haberleri bile yoktur. Hayatlarımızda taliin çok mühim bir amil olduğunu iytiraf etmeyecek olursak iki yüzlülük etmiş oluruz. Binaenaleyh, şu düsturu esas olarak kaydedelim: «mümkün olduğu kadar tali'li ol, o zaman hiç bir mani önüne geçemez.»

Dünyada insanlara muvaffak olmanın yolunu öğretmekten daha abes bir şey varsa o da mes'ut olmanın yolunu öğretmektir. «Saadet peşinde koşmak» tabii yol şaşırtıcı bir sözdür. Çünkü bu tâbirle saadeti inine kadar tâkip edilip orada yakalanacak bir ava benzetmiş oluruz. Halbuki herkes alelâde gündelik tecrübesiyle bile bilir ki saadeti ne kadar çok kovalarsak, onu bulmak ihtimalimiz o kadar azalır.

Bizim fikrimizce saadet, değişmesi çaresiz olan ahval ve şeraitten memnun ve islahı kabil olan şeraitten gayrimemnun olmanın neticesidir. İşte bu nazariyeyi de söyledikten sonra bu mevzu hakkındaki bütün sermayemizi tüketmiş oluyoruz.

Bir gün «Beverly Hills» deki evimize bir gazeteci dâvet et-

Saadet Hakkında bir mekale yazdılar

İÇİNDE YOL

Taliin mes'ut ettiği insanların çoğu kendi saadetlerini bilmezler.
İnsanlara mes'ut olmanın yolunu öğretmek kadar abes bir şey yoktur.

miştik. Her ne kadar bizi tetkîk edip mutasavver muvaffakıyetimizin sırrını başkalarına sağlıkvermek üzere geldiğini belli etmemek için kemali nezaketle elinden gelen her şeyi yaptiyse de adamcağızın maksadını sezmek için keramet sahibi olmağa lüzum yoktu. Mamafi, pek korkarız ki inkisarı hayale uğradı.

O akşamı nasıl geçirdiğimizi anlatalım. Yemekten evel bahçede mehtabı seyredip üzerinde yanardağ ağzına benzer bir âriza olduğunu müşahede ettik. İçimize girdikten sonra, misafirlerimiz meyanında bulunan Çarlı Çeplen «Charles Chaplin» ve Corc Eyd (George Ade) en eski şarkıları hatırlamak müsabakasına giristiler. Maelesef yemekte de, muhavere pek ulvî bürçlere yükselmedi. Kaliforniyanın atisinden, sinemacılıktan filan bahsettik. Yemekten sonra içimizden biri odanın içinde tamamen yalnızmışız ve kimse bizi seyretmiyormuş gibi hissederek yürüyemeyeceğimizi iddia etti. Tecrübe ettik. Sonra buna benzer daha başka eğlencelerle vakît geçirdik. Eğlencelerimiz pek alimane mevzulara temas etmemekle beraber, biz çok iyi vakît geçirdik. Sonra yine dişarıya çıktık, ertesi gün erkenden kalkıp kahvaltımızı gün doğarken bir dağın tepesinde yemeğe karar verdik ve saat daha onbire gelmeden yattık. Bu pek alelâde gece sohbetinin gazeteci dostumuzu inkisarı hayale uğrattığı pek aşikârdı.

Tanıdığımız en bedbaht insanlar, mütemadiyen yeni ve fevkalâde zevkler arayan, her yeni eğlenceye atılan ve çılğınca saadetin hayalini bile kaybeden insanlar dır. Onlar her zaman gay-

rimemnun insanlar olurlar. Zevk aramayı kendine iş edinen insan zevke kavuşacak en son insandır.

Fakat bu söylediklerimiz yeni felsefeler değildir. Yalnız sadeliğin lehine bir müdafaanamedir. Zevk ve eğlenceye tehalük gösterdikçe asıl gayemiz olan noktada hızımızı alamayarak, kendimizi bıkkınlık, bezginlik ve can sıkıntısına atıyoruz.

Bir çare tavsiye edelim: Hayatları eğlence ile dop dolu olan kimseler eğlencelerinin bir listesini yaptıktan sonra, hiç tereddüt etmeden üç ceyreğini tayyetsinler. Mütebaki kısmına ne kadar hahişle koşacaklarına ve boş kalanların zamanında istedikleri gibi serbest hareket edebilecekleri için ne kadar memnun kalacaklarına kendileri de şaşacaklardır.

Bizim şahsî tecrübemize göre zevkleri basitleştirmek ve tayyetmek ameliyesi zevklere ilave etmek ameliyesinden fazla hayata lezzet verir. Ortalığı dolaşan zevk kılığına girmiş bir çok esassız şeyler vardır ki eksikliklerile hiç bir şey ziyanedilmiş olmaz. Her ne kadar biribirini nakzeden iki zıt fikir iddia etmeğe benziyorsada, biz eminiz ki saadetimizi artırmanın en iyi tarikî eğlencelerimizin adedini azaltmaktır. Hayatin ihtiyaçları ve saadetin iltizam ettiği amiller herkesin erip yetişebileceği kadar mütevazidir.

Yediğini iyi hazmetmek (ki iyi sıhhat demektir) bol bol temiz hava ve idman, yolunda pek çok ilerilemesek bile gayesi zahmetine değer bir meşgale ve bunlarla daima beraber giden yaşamak keyfi ile istirahatı kalbiye. İşte bizim bildiğimize göre bunlar bütün beşeri zevkleri ihtiva eder.

Bunlardan birini çıkaracak olursanız, dünyanın öbür ucuna kadar bile kovalasanız saadeti bulamazsınız. Bunlara istediğiniz kadar çok son sür'atla zevk peşinde koşmayı ve yer yüzündeki bütün eğlence vasıtalarını ilâve ediniz mühim bir şey zammetmiş olmazsınız.

Böyle bir felsefe zamanımızın daima harekette olmak cereyanına muhalif olmakla beraber, biz hoşnuduz. Bir hayli zaman evel biz basit şeylerden, ictimai mecburiyetlerden serazat olmaktan, başkalarının emirlerine göre yaşamamak hakkından hoşlandığımızı keşfettik. Akşama kadar çalıştıktan sonra sakin sakin dinlenmek, kendilerini görmek istediğimiz insanlarla görüşmek, hissetmediğimiz halleri câlî olarak takınmamak, bir başkası için eğlenceli olup da bizim için öyle olmayan şeyleri yapmamak, atiye hevesle intizar etmek, işte bizim bildiğimize göre mes'ut olmanın en iyi yolu bunlardır.

Muasır hayat nazarı itibara alınacak olursa alelâde olabilmek büyük bir san'at sayılabilir. Şimdi hemen de her keste batıl bir meyil var: İnsanlar üzerinde iyi bir tesir yapmak için malik olmadığımız bir takım evsaf takınmak, üzerimizden kaçan tavırlar edinmek, olduğumuzdan daha yüksek, daha mühim, daha istîdatlı imişiz gibi sahte bir şahsiyete bürünmek. Bu hatalara düşmenin cazibesi halkça tanınmış insanlar için daha da büyüktür.

Sinema yıldızları kendi matbuat memurlarının haklarında yazdıkları şeylere inanmak ve o hayalin evsafına uymağa çalışmak tehlikesine daima mâruzdurlar. Bu tehlikeye karşı en müessir çare kendi kendimizle alay edebilmek kabiliyetidir. Her ne zaman biri bize derse ki «siz umumî bir yerde görülünce reisi cumhurdan daha azim bir cemmi gafir cezbediyorsunuz,» biz düşünürüz ki «Main Street» cattesinde beyaz bir fil sallana sallana geçecek olsa bizimkinden daha büyük bir kalabalık başına birikir.»

Başkalarının bizim hakkımızda kurduklatı fikirlere ve bizden bekledikleri fevkelâdeliklere erişebilmek sahteliği bize fazla yorucu geldi. Bunun için gayet iyi bir tedbire tevessül ettik. Kendi olduğumuz gibi yaşamak ve rol oynamayı yalnız sinemaya inhisar etmek. Şunu da sırası gelmişken söyleyelim ki basit şeylerden haz duymak bizim san'atımız noktai nazarından da istifadeli bir şey oldu, çünki yalnız fevkalâde insanlara has olmayıp bütün beşere ait olan ümit, muhabbet, korku ve diğer esaslı teheyüçleri temsil etmeği şimdi daha kolay buluyoruz.

Biz inanıyoruz ki insan kendini yaptığı işten ve o işin ait olduğu insanlardan daha üstün farzederse hiç bir muazzam eser meydana getiremez. Şimdiye kadar dünyada dudak bükerek veya diliyle yanağını şişirerek haizi ehemmiyet hiç bir eser ne yazılmış, ne çalınmış, ne oyulmuş, ne çizilmiş ne de oynanmıştır.

Sipahi Ahmet

Tarihi Roman

KEMALETTİN ŞÜKRÜ

Geçen tefrikaların Hülasası

Fransa Kralı, Almanya imparatoru Şarlkene esir düşmüş ve Şarlken de esir Kralı Ispanyada Madrit sarayının zindanına kapatmıştır.

Kralın annesi o zaman padişah olan İkinci Süleymana oğlunu kurtarması için müracaat etmiş. İkinci Süleyman, karadan ordular, denizden donanma sevkettiği halde Kralı kurtarmıya muvaffak olamamıştır. Bir Sipahi Ahmet yalnız başına Fransa Kralını kurtarmıya gidiyor. Fransada tebdili kıyafet etmiş, Ispanya asılzadesi şeklinde Ispanyaya geçmiştir.

IV

Almerya...

Tarık bin Ziyadın ilk defa bir avuç Berberiyeli kuvetle çıkıp İspanya saltanatını, Gotların sülalesini söndürdügü, Endülüs saltanatını kurmak için ilk defa ayak bastığı İspanya toprağı burası.

Sahil, boydan boya hurma ağaçlarından meydana gelmiş yeşil bir çizgi halinde.

Almerya, anlattığımız devirde İspanyanın en mühim limanlarından biri idi.

Ak denizin ve hattâ Bahrimuhitin bütün gemileri İspanya için getirdikleri malları hep Almeryaya boşaltırlardı.

Almeryanın başka bir hususiyeti daha var; kaçakcılığın merkezidir.

Deniz korsanları ve kaçakcıların ele başları hep burada toplanırlar.

Şehir, hakîkî nüfusunun yarısından fazla bir yabancı kalabalığı ile âdeta taşmıştır denilebilir.

Bu karma karışık kalabalık içinde ne cins ne çeşit insan isterseniz vardır. Fakat ekseriyetini, dediğimiz gibi serseriler, haydut ve korsanlar teşkil ediyordu.

***

Bir cumartesi akşamı... Güneş batalı bir saatten fazla olmuş!

Hava güzel ve sakin. Ay ışığı hurma ağaçlı sahil boyunu gündüz gibi aydınlatıyor.

Üç dört saat evel gürültülü bir kalabalıkla dolu olan bu yer şimdi sessiz bir tenhalık içinde. Herkes, basık tavanlı. sönük kandilli meyhanelerin kirli masaları başında çanak çanak şarap içiyor.

Kari' eğer iğrenmezse bu batakhaneye benzeyen pis meyhanelerden birine beraber girelim.

İspirto kokan nefeslerle insanı terletici bir sıcaglığın bastığı bu basık tavanlı yerde kirli masalar başında oturan serseri giyinişli, haydut bakışlı adamlar var. Bunlar kendi aralarında ve yalnız kendilerinin işidebilecekleri bir fısıltı ile kunuşuyorlar. Fakat gözleri hep aynı noktaya, meyhane patronunun tezgâhına yakın bir yere oturmuş kibar tavurlu, zengin gösterişli bir adama çevrilmiş.

Bu adam belli ki bir yabancı ve kılığına kıyafetine bakılırsa oldukça da zengin. Meyhanenin şişman gövdeli patronu ile kolları sıvalı patlak suratla paytak yürüyüşlü karısı bu adamın etrafında pervane gibi dolaşıyorlar.

Meçhul asilzade bir tavuk kızartması ile iki maşrapa şarap içtikten sonra patlak suratlı kariyı çağırdı ve ona koynundan çıkardığı sırmalı bir keseden sarı bir İspanya altını alarak uzattı:

— Hepsi borcuma kâfi mi?

Kadın, avucu içinde sım sıkı tuttuğu altınla beraber yerlere kapandı:

— Zatı asılanelerine hizmette kusur etmiş isek af buyurun.

Masa başlarındaki haydutları, ellerindeki şarap maşrapalarını dudaklarına götürmeden meneden bir ses duyuldu.

Bu ses meçhul misafirin, zengin yabancının koynuna soktuğu keseden geliyordu. Bütün gözler tekrar ona çevrildi. Fakat o, dudaklarında alayli bir tebessüm, sanki korkunç muhitini anlamamış saf bir insan gibi yüksek sesle patronun karısına sordu:

— Sinyora! (1) Madride gideceğim. Bana bir at satabilecek birisini tavsiye edermisiniz.

— Emredersiniz monsenyör, yarın sabah istediğiniz at hazırdır.

— Hayır şimdi istiyorum. İşim acele.

— Nasıl? Gece vakti mi yola çıkacaksınız.

— Evet. Hem de derhal.

— Fakat yollar tehlikelidir. Bu ana kadar değil bir tek yolcu, hatta yolcu kafileleri bile Almeryadan gece yola çıkmağa cesaret edememişlerdir.

— Bana Don Antonyo Lüpez derler. Bütün İspanya haydutları önüme çıksa yolumdan beni çeviremez. Sen hemen bana bir beygir kiracısının adresini vermene bak.

Pis masalardan kirli suratlı biri kalktı İspanya haydutlarından korkmadığını söyleyen bu adama yaklaştı.

— Monsenyör! Size istediğinizden âlâ bir hayvan bulurum fakat bir altın isterim.

— Al sana iki altın. Lakin çabuk ol.. bu gece yola çıkmaki stiyorum.

Kirli suratlı herifle zengin misafir meyhaneden çıktılar.

Masa başındakilerden bir gurup arasında şu sözler geçti:

— Fernandez mutlak herifi haklayacak.

— Orası öyle.. altın dolu keseye öyle bir bakışı vardı ki. Fakat delikanlı da yaman ha.!

— Ne olursa olsun Fernandezin elinden kurtulamaz. Herif Almerya dağlarını titretmiş. Bir gecede yüz kişi öldürdüğünü söyleyorlar. Bir frank için adam gırtlaklayan Fernandez altın dolu keseyi görür de bu çıt kırıldım asılzadeyi bırakırmı?

Meyhanede bu sözler olurken Fernandez arkada, kendisinin Don Antonyo Lupez olduğunu söyleyen asılzade önde Almeryanın karanlık sokaklarına sapmışlardı. Fernandez hakîkaten korkunç bir hayduttu. Hürmet eder gibi arkadan geliyordu. Fakat bu habis he-

(1) Ispanyolca madam demektir.

Burası tam bir cinayet yeri idi. Sahil boyunda ve ay ışığı altında silahlar karşılaştı.
Deniz kenarında bir müddet çelik şakırtısı hâkim oldu. Sonra bu şakırtıyı boğuk bir küfür takip etti..,

rifin maksadı öldürmeğe kastettiği bu zengin avı kolayca temizleyebilecek bir yere götürmekti.

— Sağdan... soldan efendim diye arkadan istikamet vere vere deniz kenarına geldiler. Burası tam bir cinayet yeri idi. Rıhtım boyunda kimsecikler yoktu. İşi kolayca temizleyebilir ve ölüyü denize atardı.

Don Antonyo Lupez sakin adımlarla arkasındaki tehlikeden bihaber yürüyordu.

Fernandez haraket zamanının geldiğini anladı. Uzun kılıcını yavaş yavaş kınından çıkardı. Hız aldı ve bütün kuvetiyle önünde gidenin iki küregi ortasına hamle etti. Aynı zamanda da sahil boyunun ıssızlığı içinde gök gürültüsü gibi bir kahkaha duyuldu.

Ay ışığı altında Fernandezin arkadan yaptığı hareketin gölgesini gören Don Antonyo birden ileri sıçramış, haydut da kılıcı ile beraber yüzü koyun yere yuvarlanmıştı.

Fernandez boğuk bir küfür savurdu. Yerinden kalktı ve bu sefer kılıçlar birbirleri ile çarpıştı.

İkisi de hiç bir kelime söylemiyordu. Deniz kenarında bir müddet çelik şakırtısı hakim oldu. İspanyanın en iyi silah kullananlarından biri olan Fermandez şimdi karşısında ustasını bulmuştu. Kısa bir an sonra kılıçlardan biri havada geniş bir daire çizdikten sonra denizin köpükleşen dalgaları içinde kayboldu.

Fernandez silahsız kalmıştı.

İlk şaşkınlığın têsiri daha zail olmadan kuvetli bir el kulağından yakaladı. Alaylı fakat korkunç bir ses çınladı:

— Git kılıcını düştüğü yerde ara!..

Ve Fernandez çelik bir pençenin altında omuz kemiklerinin çatırdadığını duydu, acı acı uludu:

— Merhamet Monsenyör Merhamet!

Don Antonyonun gözlerinde merhametten uzak bir ışık çaktı. Ayaklarını gerdi. Fernandezin bacaklarına şiddetli bir darba indirerek herifi yere yuvarladı. Keskin kılıcının sivri ucunu göğsüne dokundurdu.

Fernandez öleceğini anladı. Gözlerini kapadı. Aynı zamanda kulakları dibinde şu sözleri duydu:

— Merhamet mi? Dinim hakkı için seni öbür dünyaya göndermezsem bana da Sipahi Ahmet demesinler!

Bu sözler Türkçe şöylenmişti ve hakîkaten de Don Antonyo Lupez, kıyafetini değiştirmiş olan kahramanımız Sipahi Ahmet di.

Fernandez, yavaş yavaş göğsünü delmeğe başlayan kılıcın acısını filan unuttu. Kulaklarına inanamıyordu. Duyduğu has Türkçe idi. Son bir kurtuluş gayreti ile:

— Aman, diye bağırdı, bana kıyma, din kardeşiyiz.

Hayret sırası bu sefer Sipahi Ahmede geçti. Çünkü haydut Fernandez de Türkce konuşmuş, fazla olarak *din kardeşiyiz* demişti. Kılıç, kahramanımızın elinde gevşedi. Hiddetten parlayan gözler yumuşadı. Ölüm arifesinde kapanmış göz kapakları açıldı.

— Kalk ve söyle, sen kimsin?

Fernandez bu emre derhal itaat etti. O, Barbarosun deniz seferine iştirâk etmiş bahriyelilerden biri idi. Tulonda boş dura dura canı sıkılmış, esasen memleketinde ömrünü dağa çıkıp eşkiyalıkla geçirdiği için eski dertleri tazelenmiş, İspanya topraklarına geçip haydutluğa başlamıştı. Üç senedenberi burada Fernandez ismi altında yaşayordu. Asıl ismi Kurt Bekir miş.

Sipahi Ahmet ile Kurt Bekir arasında çabuk bir anlaşma oldu. Ahmedin tamamen itimat edeceği bir adama ihtiyacı vardı. Bu da din kardeşi Kurt Bekirden daha emin kim olabilirdi?

Karar verdiler. Kurt Bekir ne olduğunu anlamadan kör körüne Sipahi Ahmede tâbi olacak, onunla beraber Madride gidecekti.

***

Gece yarısı Almeryadan çıkan iki suvari, Almeryayı arkadan kuşatan dağın sarp yolundan Madrite doğru dolu dizgin at sürüyorlardı. Bu iki suvari Sipahi Ahmetle Kurt Bekirdi.

Epiy yol almışlardı ki kulaklarına acı acı bir ses, bir imdat sesi geldi. atlarını mahmuzladılar ve altı haydudun bir asılzadeyi yanındaki kılavuzu ile beraber çevirerek öldürmek istediklerini gördüler.

Türkün zayıflara karşı kabarık şefkati Ahmetle Bekiri asılzadenin imdadına koşturdu.

Haydutlar neye uğradıklarını bilmeden çil yavrusu gibi dağılıp kaçtılar. Tehlikede olan asılzade kurtulmuştu.

Halaskârı olan Sipahi Ahmedin elini minnetle sıkarak ismini söyledi:

— Fransa tahtına namizet dük Fransuva dö. Liyon! Madrite çok mühim bir iş için giyordum. Yolumu bu haydutlar kesti. Eğer siz olmasa idiniz çoktan ölmüştüm. Hayatımı kurtardınız. Fransa kıralı olduğum zaman bana hatırlatınız. Mamafi daha evelde hayatımı size borçlu olduğumu asilzadelik üzerine yemin ederek sizi têmin ederim.

Sîpahi Ahmet, Fransa Kıralı olacağım diye böbürlenen bu adama baktı.

— Asilzade efendi, dedi. Ben de Ispanyanın tâ Gotlar hanedanına mensup eski bir asilzadeyim. İsmim Don Antonyo Lupez dir. Verdiğiniz asilzade sözünü bir gün gelirse hatırlatacağıma iytimat edin.

. . . . . .

Hayatın ne garip tesadüfleri vardır!

Sipahi Ahmet Fransa Kıralını kurtarmak için Madrite giderken tali' ona bir Fransız asilzadesini arkadaş yapıyordu. Bu asilzade ise Madrite niçin gidiyordu biliyor musunuz? Şarlkenin elinde esir bulunan Fransa Kıralını Ispanya sarayının entrikacı muhafızlarına para kuvetiyle zehirletmek, öldürtmek, boş kalan Fransa tahtına kendi geçmek için! ...

Biri öldürmek, biri kurtarmak için aynı yolda birleşen bu adamlar, birbirlerinin taban tabana zıt gayelerinden bihaber yollarına devam ettiler ve bir sabah şafak sökerken Madrite dahil oldular.

* * *

Madrit Sarayı...

Ve bu sarayın bodrum zindanı..

Fransa Kıralı, kapatıldığı rutubetli mahpesinde otururken kapı vuruldu.

Taçlı esir, ağladığını belli etmemek için nemli gözlerini sildi. Başını mağrurane kaldırdı. Giriniz! emrini verdi.

Muhafızlar, bir aşçı çırağının elinde tepsi ile beraber Fransa Kıralının yemeğini getirmişlerdi.

Usuldendi. Esir hükümdar yemek yerken aşçı yamağı içerde, mahpeste kalır, muhafızlar da dışarda beklerlerdi.

— Yemeğinizi getirdik!..

diyen muhafızların çavuşu zindanda aşçı çırağına bırakarak çekildi.

Kıral ne yemeğin, ne de yemeği getirenin yüzüne bile bakmadan başını tekrar önüne eğdi, elemli düşüncesine daldı. Bir kaç zamandır yemekten de kesilmişti.

Yemeği getiren aşçı:

— Haşmetmeap! dedi, yemek soğuyacak.

Kıral Fransuva başını kaldırmadan cevap verdi:

— Al götür, yemiyeceğim.

— Bilâkis yiyeceksiniz Haşmetmeap! Fransada sizi bekleyen boş tahtınıza bir an evel oturmak, gözleri sizin yolunuzu bekleyen milletinize kavuşmak için kuvetlenmeniz, yemeniz lâzım.

Taçlı esir başını hayretle kaldırdı ve bu sözleri söyleyen adama baktı. O, her gün yemek getiren vahşi suratlı ispanyol aşçısı değildi.

Belki Şarklkenin her hangi bir plan ve entrikasına, bir tuzağına düşmekten korkan Fransa Kıralı kaşlarını çatarak sordu:

— Sen kimsin ve ne demek istiyorsun? Ne küstah adamsın sen ki bana nasihat vermeğe kalkıyorsun!

— Haşmetmeap! Ben sade zindanda eli kolu bağlı kalmış bir Frenk hükümdarına değil, bütün dünyayı tir tir titretmiş Türk hakanına bile sarayında akıl hocalığı etmiş adamım. Türk Padişahını iytimat ettiği bir adama, ondan medet uman bir Fransa Kıralı neden iytimat etmesin?

İkinci Fransuva gayri ihtiyari yerinden sıçradı; sesi kısılacak imiş gibi heyecanla sordu:

— Çabuk söyle sen kimsin?

— Ben... Türk hükümdarı İkinci Süleymanın emri ile sizi zindanınızdan çıkarıp Fransadaki tahtınıza oturtmağa mêmur olan bir Türküm. İsmim Sıpahi Ahmettir.

(Bitmedi)

İstiklal Harbine dair bir Roman:

Aşk Güneşi

Yazan: **ETEM İZZET**

Aşk Güneşi!.

İşte Etem İzzetin son çıkan romanının ismi bu. Etem İzzet yalnız kendine mahsus olan bir üslupla yazı yazan ve bir çok romanları her sınıf kari' tarafında alaka ile okunan bir romancı dır.

Etem İzzet, içtimai hayatın en derin kısımlarını teşrih eden *İztirap Çocuğu, Yakılacak Kitap* gibi eserler den sonra bize *Aşk Güneşi* ni yazdı.

Muharririn bu son eseri bizde milli hayatın, vatanî duyguların tahlilini yapan ilk romanlardan dır.

Eserin mütalaa zevkîni bozmamak için mevzuunu yazmıyoruz. Sadece *Aşk Güneşi* nin kanevasını teşkil eden ve Harbi Umûmi, İşgal, İstiklal harbi safahatına ait taksımatını dercediyoruz. Esasen Etem İzzet, romanının başına yazdığı üç kısa tablo ile bize bu kıymetli eserin vatanî mevzuu hakkında kâfi bir fikir veriyor.

Aşk günesini, harf inkîlabından beri yorulmak bilmez bir faaliyetle eserler basan kıymetli tâbîlerimizden *Muallim Ahmet Halit* bey neşretmiştir. Hem muharriri hem de tâbii tebrik ederiz.

" Aşk Güneşi „ Muharriri ETEM İZZET Bey

BİRİNCİ TABLO

— Sol sağ.. Sol sağ.. Bir ki.. sol!..

Dolmabahçe camisinin önü. Asker köşeyi döndü ve bir kumanda sesi yükseldi:

— Bölük dur.

İkinci emir:

— Yerinde rahat!

Piyade saflarında ileri geri bir kımıldama oldu. Yeniden emirler biri birini tâkip etti:

— Hazır ol!

— . . . . . .

— Mangalarla sağa çark ileri arş!

Bu iki kumandaya da cevap:

— Rap rap.....

Ozenli ayak seslerî oldu ve.. asker dizisi:

— Biz yiğit piyadeyiz!...

marşını söyliye söyliye bir kuş tezliğile caddede kayıp yürüdü. Fakat bir iki dakîka sonra en ileride, Alay kumandanının arkasından giden genç mülâzimin atı birdenbire tekerlendi; mülâzim beygirden yuvarlandı! O anda karşı evin pencerelerinden de yürek sızlatan bir kadın çığlığı yükseldi:

— Ah anne, bunu sen yaptın!

İKİNCİ TABLO

Bir akşamın sonu. Hava iyice karardı!

Hafif yağmur çiseliyor. Kayıkçılardan biri tok sesiyle bağırdı:

— Haydi gidiyoruz, Balata bir adam!

Bu gür ve tok sesi daha bir çok karma karışık sesler güttü:

— Yemiş...Yemiş!

— Çorbacı, çorbacı... buraya!

— Haydi çeyreğe... Haydi çeyreğe!

— Efendi! Efendi.. gel...

En son kaba, sinire dokunan bir ses daha işidildi:

— Gel hanım gel. Cibaliye!...

Çarşafına sıkı sıkıya bürünmüş bir genç kadın sandalın içine, sonra da kayıkcıya dikkatle baktı baktı, sordu:

— Cibaliye mi?

Sandalcı:

— He hanım he, daha duruyon mu?

Dedi, küreklere yapıştı.

Bir az sonra sandal kıyıdan epeyce açılmıştı. Sandaldaki erkeklerden birinin eli genç kadının baldırına uzandı ve arkasından sert bir tokadın şakırtısı duyuldu:

— Edepsiz! Ben bir Türk zabilinin nişanlısıyım!

Sarhoş Rum can acısiyle bağırdı:

— Hanım Hanım... Şimdi Türk zabiti yok. İngiliz zabiti var!

ÜÇÜNÇÜ TABLO

Siyah duman sütunları havayı karartıyor. Daha sonra göğe doğru yükselen alev dalgaları bu karanlık içinde şimşek gibi çakıyor!

Bir genç ve bir ihtiyar, iki kadın alevler içinden kendilerini sokağa attılar ve kasaba yoluna doğru koşuşan kalabalığın arkasından sürüklendiler. Köy baştan başa alevler içinde! Bir ân sonra ne tek ev, ne bir tahta parçası kalmıyacak. Fakat buna aldıran bile yok. Asıl ateş yüreklerde! Kalpler yanıyor, gönüller yanıyor, arzular yanıyor. Bu ateşi söndürmek lâzım. Haydi ileri!

En ilerdeki yamacın eteklerini tırmanan küçük çocuk birdenbire ellerini çırparak bağırdı:

— Fatma, Fatma kız.. gördün mü? Aha karşıdalar!

Ve... bir saniye sonra yalnız Fatma değil hepsi, en önden en arkaya kadar bütün yolu dolduranlar hep birden gördüler ve bağırdılar:

— Yaşa Gazi.. yaşa!

Ateş, ölüm, işkence içinden fırlayıp başlarını geriye bile çevirip bakmaya aldırış etmeyen bu halk yığını gece yarısından beri hep onu... onun muzaffer askerini bekliyordu. Topuklarına kapanıp yüzünü, gözünü, dudaklarını süreceği ilk Türk neferi ona herşeyi unutturacaktı. Bu, tarihin yer yüzünde durguladığı ilk temiz yurt severliğin coşturduğu yüksek heyecandır!

Tepeyi aşıp gelen ilk atlı bölüğün kumandanı eller üstünde ve sevinç yaşları arasında köye girer girmez attan indi, elindeki çomağa dayanmış ayakta gücügücüne duran ihtiyar ninenin uzattığı su tasını kaptı, başına dikti ve yeniden uzattı:

— Doldur ana doldur!

İhtiyar kadın tası bir daha bakır bakracına daldırdı, çıkardı, göğsünden kopup gelen içli bir sesle:

— İç yavrum iç. Kartalımın canına değsin.. dedi.

Yiğit yapılı Binbaşı eline sıkıştırılan suyu ağzına götürmeden eğildi, ihtiyar kadının yüzüne, gözlerine dikkatle baktı ve sordu:

— Ana, senin oğlunun adı da Kartal mı?

Eserin içinden bir parça

26 Ağustos

Bu sabah: «Dünyada fecirle beraber velveleengiz bir kıyamet koparan top sesleri» ile uyandım.

Hiç kimsenin bir şeyden haberi yoktu. Bir deli gibi yataktan fırladım ve pijamamla koridora çıktım. Herkes benim gibi.

Baş hekime koştuk:

— Korkmayın çocuklar ordularımızın taarruzu başladı... Haydi iş başına!...

Dedi. Ordularımızın taaruzu! Mustafa Kemal orduları. Bizim ordularımız. Türkün mucizesi!

Bu «velveleengiz kıyamet» hâlâ devam ediyor.

— Haydi çocuklar iş başına!

***

Siyah duman sutunları havayı karartıyor. Daha sonra göğe doğru yükselen alev dalgaları bu karanlık içinde şimşek gibi çakıyor!

Bir genç ve bir ihtiyar, iki kadın alevler içinden kendilerini sokağa attılar ve kasaba yoluna doğru koşuşan kalabalığın arkasından sürüklendiler. Köy baştan başa ateş içinde. Afyondan beri Yunan ordusu her Türk köyünü ateşe vererek kaçıyor. Bir an sonra ne tek ev, ne bir tahta parçası kalmıyacak, fakat buna aldıran bile yok. Asıl ateş yüreklerde! Kalpler yanıyor, gönüller yanıyor, arzular yanıyor. Bu ateşi söndürmek lâzım. Haydi ileri!

En ilerdeki yamacın eteklerini tırmanan küçük çocuk birden bire ellerini çırparak bağırdı:

—Fatma... Fatma kız... Gördün mü? Aha karşıdalar!

Ve... Bir saniye sonra yalnız Fatma değil hepsi, en önden arkaya kadar bütün yolu dolduranlar hep birden gördüler ve bağırdılar:

— Yaşa Gazi yaşa!

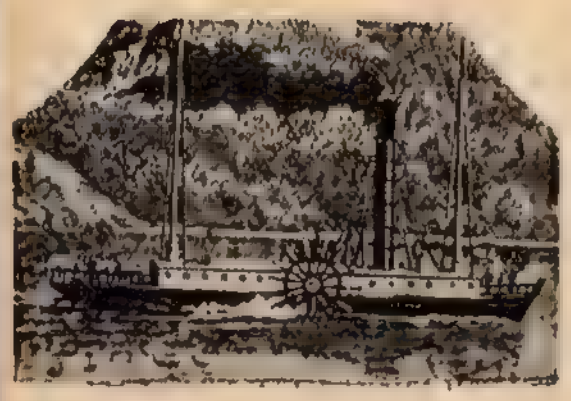

İlk evel Ak Denize açılarak Donanma Türk

Gemicilik tarihi en meraklı romanlardan daha fazla serküzeştle dolu başlı başına roman gibi bir tarihtir. Gemicilik, insanların nehirlerde ağaç kütüklerini elleri ile yüzdürmiye başladıkları günden itibaren başlamıştır. Sal, bu tarihin ilk adımını teşkil eder.

Sal devri bir müddet devam etti. Bunu, ağaç kütüklerinin içleri oyularak yapılan kayıklar tâkip etti. Böyle yapılmış kayıklar Taş devrinde bile mevcuttur.

Bir az zaman sonra ağaç kütükleri yerine daha hafif olan ağaç kabuklarının istiymali duşünüldü. Ancak bu suretle yapılan kayıkların mukavemetsizliği görülerek kaburgaları içerden tekrar kütüklerle beslendi. Bütün bu sallar ve kayıklar evvelâ el ile sonra elin yerini tutan küreklerle yürütülürdü. İlk sandalın iyca-

dünyayı titreten Yelkenli Donanması olmuştu.

dından sonra seneler ve asırlar geçtiği halde küreğin ehemmiyetini kaybetmediğini görüyoruz.

Miylattan 3000 sene evel yaşamış Mısırlılara ait bulunan eserlerde yelken direkleri olduğu halde yine küreklere tesadüf olunür. Eski Yunanîler, deniz kuvetlerini kürekcilerine borçludurlar. O devirde kürekler birbiri uzerine oturtulmuş üç katlı güvertelerden kullanılırdı. Romalıların Ak denize hâkim oldukları zamanda beş kat güverteli gemileri vardı. Miylada doğru bütün kayıklar daha ziyade yelken kuvetinden istifadeye başladılar. İlk evel Ak denize açılarak dünyayı titreten donanma şişkin yelkenli Türk gemileri olmuştu. Türklerden sonra yelkeni Avropalılar da kullandılar ve yelkeni tekemmül ettirdiler.

18 inci asırda yelken ehemiyetini kaybetti. Yerini buhara verdi.

(Vat) ın iycat ettiği ilk buharlı gemiyi yandan çarklı vapur-

lar tâkip etti. Ancak bu devirde yapılan gemiler hep ahşap kısımdandı.

İlk demir gemi 1820 de yapıldı ve İngiltere ile Fransa arasında işlemiye başladı.

On altı sene sonra yandan çarklar yerlerini arkadan işleyen pervanelere terkettiler.

Gemicilik gün geçtikce ileriliyor, makineler islah ediliyordu. Tek silindir yerine bir kaç silindirli makineler yapıldı. Daha sonra Buhar da kıymetini kaybetti. Çünkü Elektrik ve Petrol kuvetleri meydana çıkmıştı. Bu iki kuvet gemicilik tarihinde başlı başına ve Buhar devrinden baskın bir inkîlap yaptı.

Devletlerin deniz rakabetleri, ticaretin inkişafi gemilerin de tekemmülünü iycap ettiriyordu.

Amerika ile Avrupa arasındaki büyük deniz mesafesini en çabuk ve en rahatlı geçecek, yeni dünya ile eski dünyayı birbirine bağlayacak muazzam, âdeta memleket gibi gemiler yapıldı. Bu gemilerde bütün bir şehrin medeni ihtiyaçlarından hepsi têmin edildi. Gemicilik tarihi daha son sözünü söylememiş, son sahifesini kapamamıştır. Baş döndürücü bir sür'atla yürüdüğü terakkî yolunda yakın bir istikbal bize daha ne harikalar gösterecektir. Ez cümle kürek, yelken, Buhar, Elektrik, Petrol devirlerinden sonra hususî tertibat sayesinde hava kuveti ile makineleri işleyen gemiler de görülmiye başladı.

Bu mekaleyi çerçeveleyen resimler size gemicilik tarihinin bütün sahfalarını göstermektedir.

Resimlerdeki gemilerin tafsilatı:

1 ve 2: Fiji Adaları ve Çin sularında yerliler tarafından kullanılan yelkenli kayıklarından.

3: Akdeniz ve kendi sularımızda çok tesadüf ettiğimiz yelkenlilerden.

4: *Great Eastern* namındaki demirden mâmul büyük tüccar gemisi: Atlantik Denizinde kablo döşerken. İlk yapıldığı zaman bu vapur dünyanın en büyük gemisi idi.

5: Amerikada Hudson nehri üzerinde ilk defa muntazam servislere başlayan Robert Fultonun *Clermont* namındaki stimbotu.

6: İngiltere sahillerinde işleyen yandan çarklı *Grested Eagle.*

7: Amerikada işleyen ilk yandan çarklı vapurlardan.

8: Amerikan nehirlerinde seyrü sefer eden ufak vapurlardan biri.

9: Hali hazırda dünyanın en büyük yelkenlisi olan beş direkli Kopenhavn.

Bu gemi Danimarkanın yeni yetişen bahriyelileri tarafından kullanılmaktadır.

10: Hem yelkenli hem buharlı bir açık deniz gemisi.

11: Bilhassa kanallar için yapılan en son sistem çelikten mâmul dubalardan.

12: Amerikada mesirelere giden ehali ile dolu bir eğlence gemisi.

13: On üçüncü asrın muhteşem kaburgalarından.

14: Amerikada vaktiyle çok tesadüf edilen feribotlardan.

15: Şimal denizlerinde buzları kırmak için kullanılan bir zırhlı.

16: Alman bandıralı dünyanın en süratlı Bremen vapuru. Atlantiği dört gün yedi saat ve kırk iki dakîkada geçerek dünya rekorunu kırdıktan sonra New York limanında.

17: Kapalı denizlerde işleyen uskurlu bir yolcu tenezzüh gemisi.

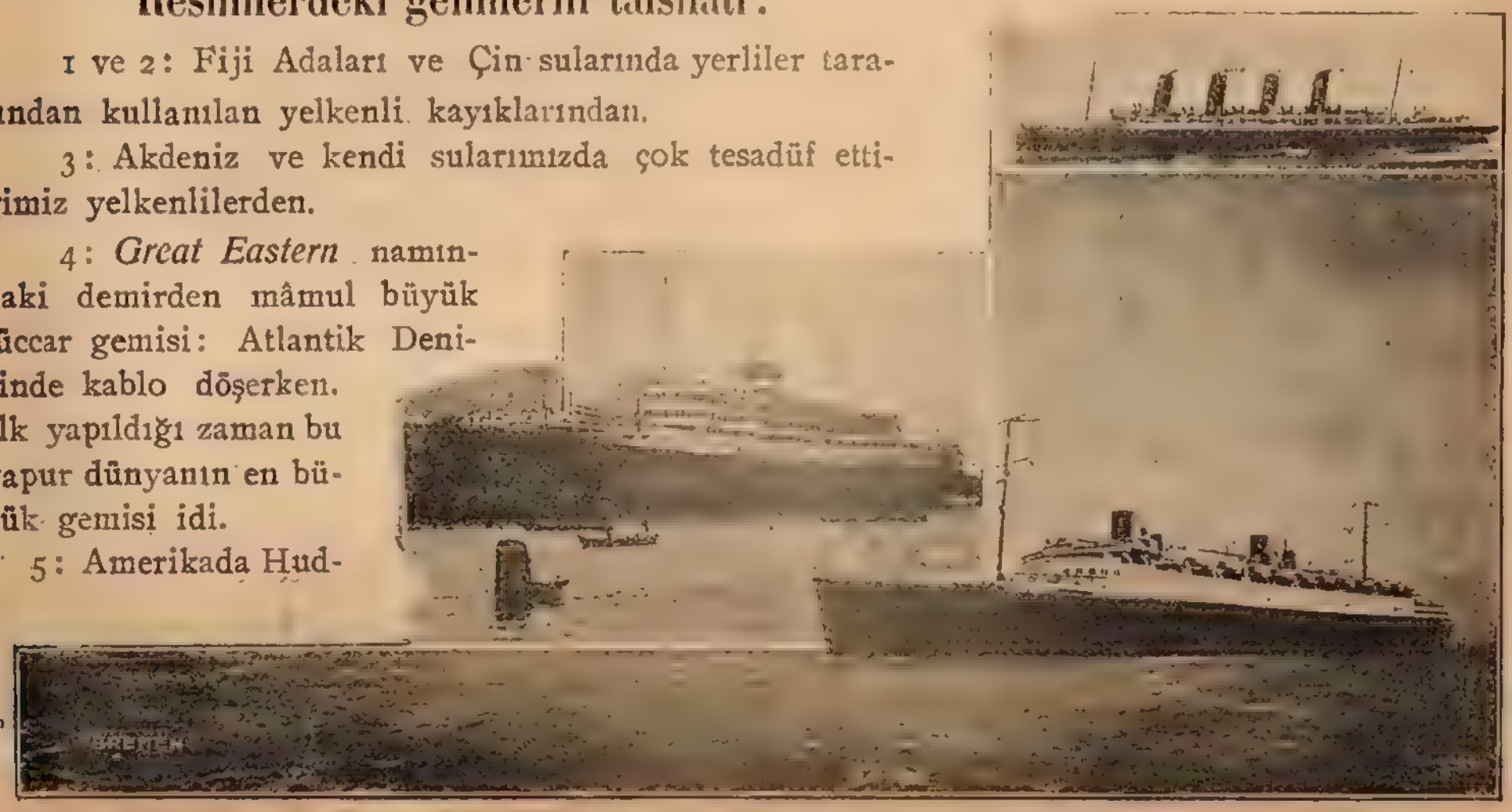

Tenkit :

BİRİNCİ PERDE

Cevdet Kudret'in Şiirleri

Yazan : YAŞAR NABİ

Cevdet Kudret samimî bir dostumdur. Fakat san'at telakkilerinde tamâmiyle ayrılırız. Bununla beraber bu iki sebepten ne biri, ne de diğeri beni onun eseri karşısıuda bitaraf kalmaktan menedemez.

Ben, şiirimi yazarken ne kadar sübjektifsem Cevdet'in eserinini tenkit ederken de o derecede objektif kalmaya çalışıyorum.

Birinci Perde'yi çıktıktan sonra fazla dikkatle okumadım. Buna esasen ihtiyaç yoktu. Çünkü içindeki şiirlerden bir çoğunun bıraktığı tesir henüz hafızamdan silinmiş değildir.

Serveti-Fûnun'da ilk çıkan ve derhal gözlerimi üzerinde uzun zaman tevkif eden — o zaman henüz şairi tanımıyordum — ilk şiirinden beri Cevdet in san'atını adım adım takip ettim. San'atını diyorum, çünkü o her şeyden evel bir san'atkârdır. Cevdet hayatta ondan başka kıymet tanımayacak kadar san'ata tapar.

Bir seli menbaından başlayarak takîp eden seyyah, sırasiyle bir dere, bir çay ve bir nehir kenarında ilerlerken bu tedricî genişlemenin ne zaman ve nasıl vukua geldiğini farketmez. Bu hakîkati anlamak için nehrin ilk başlangıçtaki halini gözleri önüne getirmesi iycap eder. Ben de karşımda geniş bir nehir halinde çağlayan bu san'atın geçirdiği tekâmülü ancak mebdeini düşününce daha iyi anlıyorum.

Cevdet Kudret, *kurunuvusta* nın her maddeyi altına tahvil edecek sihirli ilâcı bulmak için ezelî kazanı başından ayrılmayan simyakerleri kadar sabırlı bir san'atkârdır. Şiirlerini ince porselen üzerine ince fırçasiyle harikulâde şekiller nakşeden kir Japon iytinasiyle işler.

"İkinci Cenaze İhâhisi" ile "aynalar" bu titizliğin vücude getirdiği en kusursuz bir tekâmül nümuneleridir.

Bütün bu mini mini şiirler ne ahenktar bir şekilde bina edilmişlerdir. Cevdet'in kendine mahsus hiç te ağdalı olmayan fakat şayanıhayret bir ifade tarzı vardır. Bakınca hiç bir fevkalâdelik farkedemezsiniz, fakat bir aynını yapmak imkânsızdır.

Şair kitabına ölüm şarkılariyle başlıyor. Ölüm hakkında şimdiye kadar çok şey söylenmiştir, fakat daha söylenecek şeyler kalmış olduğunu bu şiirler bize ispat ediyor. Cevdet, ölümdeki sihirli kudreti ve korkunç cazibeyi hissetmiştir ve ne kadar derinden hissettiğini bize de iytiraf ettiriyor :

Dört duvardan ibaret bir odada, baş ucunda bir mumdan başka arkadaşı olmadan can vermenin ne derin bir hüznü vardır. Sonra onu hayatında aramıyan bir sürü dostun cenazesine koşması ne iğrenç bir riyakârlıktır :

Ben böyle yapayalnız yaşıyorken daha dün
Şimdi ne çok adamla doldu boş odalarım.
. . . . . .
Yirmi yıl yer üstünde sürünüp duran beni
Omuzda götürdüler, omuzda götürdüler...
Sevincinden omzunda taşıdı cihan beni...

Bu realist tabloya rağmen Cevdet'in san'atı simbolist ve impresiyonist tarzlara daha yakındır. Fakat hisleri ne kadar simbola bürünürse bürünsün yine beşerî kalır ve hiç bir zaman vüzuhtan uzaklaşmaz. Kuvvetli renklere ve fırça darbelerine şiirlerinde his unsuru galiptir.

Mâzi karanlık ve derin füsuniyle şairin gözlerini sık sık geri çevirtiyor. Venedik akşamları, Kalyon, Salome, Gladyatör, Antuan ve Kleopatra bu temayülden doğmuştur.

Şeffaf, parlak, haykıran renklerden ziyade, muzlim, müphem, esrarlı tonları sevdiği aşikârdır. Bize bir tek sabah tasviri çizmediği halde akşamdan ve geceden ne çok bahsediyor.

Sevdiği buluşları bazan tekrar ettiği oluyor :

Başımdır avucumda kalan yirmi seneden!...

ve :

İşleyen hafızamı tutmak istedim bir an :
Fakat bir an başıma doğru giden elime
Başka bir şey geçmedi kuru bir mahfazadan.

İmaj ve buluş, kitapta ifrata vardırılmış denecek kadar çoktur ; mamafi bu mısrâları daha zengin gösteriyor.

Geçen zamanın monotonluğundaki hüznü bu iki sade mısrâ ne kadar kuvvetle duyuruyor :

Hem ne farkı var dedim geçen günün bugünden,
Hem başımı dayadım pencere pervazına...

Cemiyeti terennüm etmiyen, yirminci asrı aksettirmiyen eserleri beğenmemekte ısrar edenler belki bu kitabı istihfafla karşılayacaklardır.

Fakat Cevdet'in eseri öyle kuvvetli bir san'at temeline istinat ediyor ki akîdelerine uygun bulmadıkları için ona hücum edenler granit kayalar karşısındaki dalgalar gibi boşuna çırpınacaklardır. Bu kitap zamanla kıymetinden kaybedecek yerde kazanan eserlendendir. Ve daima onu takdir edecek san'at aşıkları bulunacaktır.

Biz şimdi Birinci Perdesinin verdiği zevkle içimiz dolu, daha fazla alkışlamak arzusiyle bu san'atın diğer perdelerini sabırsızlıkla bekliyoruz.

Aile Bahçecilliği:

Bahçemizin Toprağını Nasıl Hazırlayalım?

Yazan : CEVAT RÜŞTÜ

Bir bahçenin istikbali noktai nazarından toprağın hazırlanmasının büyük ehemmiyeti vardır; toprağı iyi hazırlanmamış bir bahçeden iyi bir istikbal beklemek, feyizli bir netice ummak abesdir; işte bunun için toprağı lâzım olan şartlara göre hazırlamak lâzımdır; meselâ her halde evvela (80) santimetreyi geçmiyecek kadar derin bir (kirizme) yapmak elzemdir; ekseriya bu derinlikten evel (amendale=gübre ve saire ile islahı kabil) bir halde bulunan toprak hududunda tevakkuf etmek iycap eder, bu derinlikten fazlaya gitmeğe lüzum yoktur; çünkü aksi halde faydası olmaktan ziyade mazarratı olabilen maddelerin toprağa karışması ihtimali vardır.

Kirizme yapmak için evvela bir hendek kazılır, bu hendeğin boşluğunun istiap edebileceği mıktarda evelce hazırlanmış ve karışmış olan toprakla bu hendek doldurulur, ayni zamanda büyük taşlar, kökler fena muzır otlar meselâ (ayrık)lar ve saireler temizlenir, nihayet bütün kirizme yapılması arzu edilen bahçenin toprağı kirizmelendikten sonra en son kalan hendeğin boşluğu ilk kazılan hendeğin söylenilen veçhile temizlenmiş olan toprağı ile doldurularak kirizme ameliyatına nihayet verilir. Eğer bahçenin toprağı katı, fakîr toprak ise bir mıktar fışkılı bahçe toprağı ile karışdırılmak iktiza eder, fazla mıktarda neşvünema sı yâni büyümesi iktiza eden ağaçların dikilmesi arzu edilen mahallere bir metre mikâbı hacminde çukurlar kazılır. Evelce bir birlerine karışdırılarak hazırlanmış fışkılı hafif katı toprak halitaları ile doldurulan bu çukurların ağaçın her türlü köklerini sıkmıyacak bir surette az çok geniş olmasına dikkat etmelidir.

Kirizmeden ayni zamanda bahçenin umumî tesviyesi için de istifade etmelidir, meselâ bahçenin planı mucibince hazırlanmış olan yollara kirizme ameliyatından çıkan taşların konulması yolların selabetini, katılığını têmin edeceğinden bundan istifade olunmalıdır.

Sene içinde kirizme yapılması şayanı tercih olan mevsim son bahar mevsimidir, eğer kirizme bu mevsimde yapılmış bulunursa donlar boşluklarını ziyadeleştirir, ufalır, ayni zamanda kış dikmelerine müsait bir hale koyar ve ilk baharda kat'i şeklini alırki kirizmeden beklenilen gaye de budur.

Bahçelerde en ehemmiyetli hafriyat son bahar hafriyatıdır çünki toprağın dinlenmesine, havalanmasına, ufalanmasına bir vasıta bir sebep teşkil ettiği gibi bu hafriyatla toprağın üzerine mevzu' gübreler de bu süretle taprağa karışdırılır, kuvvetli topraklarda at gübresi, ve hafif topraklarda ise inek ve sığır gübresi daha iyi neticeler verir.

İlk baharda yapılan hafriyat son bahardakine nisbeten daha sathî daha yüzden, ekseriya kıştan çıkmış toprağın yumuşatılması ve her nevi dikmelere hazırlanması için yapılır.

İtalyanın meşhur Sanderson ıtriyat fabrikası

Hasan Kolonyası

İçin bütün dünyada emsaline tesadüf edilmiyecek kadar nefis ve ruhnüvazdır diyor. Halis ve tabiî limon çiçeklerinden yapılmıştır, 90 derecedir. Nezle, baş ağrısı, hafakan, baygınlık, her türlü ruhî ve asabî hastalıklarda kullanılılır. Tesiri derhal görülür. Tuvalet âleminde de büyük şöhreti vardır. Fiyatlarda muvakkat bir zaman için yüzde 30 tenzilat yapılmıştır. İstifade ediniz.

ÇOCUK BAKIMI

Yetişmiş insanların saadet ve sıhhat kabiliyetleri küçük yaşta idindikleri iytiyatlara bağlıdır.

Gündelik hayatımızda «buna alıştım, çocuk böyle alışmıştır» gibi cümleleri hiç ehemmiyet vermeden söyler geçeriz. Halbuki bir durup düşünürsek, bu «alışabilmek» kabiliyetinin hayatımızda işgal ettiği mevkîi bir göz önüne getirirsek görürüz ki farkına varmadan tekrar edip durduğumuz bu kelimeler pek mühim ve pek esaslı bir faaliyete, maddî ve mânevî şahsiyetimizin ta temeline işaret ediyor. Sabah kalktığımız andan gece yatıncaya kadar yaptığımız şeyler düşünüş tarzımız, hissiyatımızın aldığı mecra, bunların hepsi, hakîkatte «itiyat» dediğimiz kabiliyetin birer tezahürü, birer neticesidir.

Biz insanlarda bu kabiliyet olmasaydı meselâ, yürümek, giyinmek gibi en basit ve en lüzumlu hareketleri bile bunları ilk defa yapmağa çalışan bir çocuk gibi müşkülât ve dikkatle yapmağa mecbur kalsaydık, sabah giyinme ve yıkanma işlerini akşama kadar bitirebilir miydik? Piyano çalmak, yazı yazmak, kitap okumak gibi muğlak ameliyeler terçübemizin fert fert neşvünüması, hepimizin de müctemien terakkîsi kabil olür muydı?

Şahsiyetimizin her cephesine bu derece nüfuz eden bu «itiyat» kabiliyeti nedir? Pek fennî olmadığı halde işimize yarayacak basit bir târif şudur: İtiyat, bir defa yapılan bir şeyi aynı suretle tekrar etmek temayülüdür. Sanki hareketlerimiz, düşünüşlerimiz dımağımızın üstünde mecralar hakkediyor da tekrar bir hareket yapmak, bir fikir yürütmek iycap ettiği zaman yeni bir hat açacağınıza insiyakî bir surette bu çizilmiş yollardan geçiyor, aynı şeyleri tekrar ediyoruz.

Bu görüşle tahlil edersek görürüz ki yetişmiş insanların sıhhat, saadet ve kabiliyetlerinin mühim bir kısmı küçük yaşta edindikleri itiyatlara bağlıdır.

İşte bu noktada, biz çocuk mürebbileri için, itiyadın hususiyetlerinden ne gibi istifade edebileceğimize temas ederiz. Madem ki, deriz, yetişmiş insanların sıhhat, saadet ve kabiliyetleri itiyatlarına bağlıdır, henüz kuvvetli itiyatlar teşekkül etmemişken, iyi ve faydalı itiyatlar tesis edebilirsek çocuklarımız ister istemez bunları tekrar etmeğe mecbur kalır, maksadımıze kolayca nail oluruz.

Fakat unutmamalıyız ki madalyanın bir de ters tarafı vardır, yâni, nasıl ki iyi bir şeyi tekrar ede ede düşünmeden yapmak kabil ise, aynı suretle fena bir şey de tekrar edile edile itiyat haline girer ve düşünülmeden yapılır. Bilhassa, unutmamalıyız ki çocuklar hiç bir şey yapmadan duramazlar, yaptıkları şey ya iyidir ya fena. yi olmasına bilhassa iytina etmezek, fena olmasına müsaade ettik, fena bir itiyat tesis ettik demektir.

Bu noktai nazardan çocukların hareketlerine bakarsak nasihatın neden tesir etmediğini anlarız. Meselâ, dikkatsizliğimizin neticesi olarak bir çocuk kapıyı daima çarparak kapatmak huyunu edindi ise, bu huyundan vaz geçirtmek için sadeke: «Bir daha sefere kapıyı yavaşca kapat» demek kâfi gelmiyeceğini takdir etmeliyiz çünki, çocuk bizim sözlerimizi unutur, fakat dımağı ve adeleleri yapmağa alıştıkları hareketi unutmaz. Bizim yapacağımız şey nasihat etmek değil, yorulmadan kızmadan her seferinde çocuğun kapıyı yavaşca kapamasını têmin etmektir, ta ki bu bir itiyat haline girsin, çocuk farkına varmadan istediğimiz şeyi yapsın. Bunun gibi, yemek yemek, giyinmek, yıkanmak, intizamlı olmak, tenbel olmak, büyüklere, fakîrlere hizmetçilere karşı muamele, bunların hepsi bir takım itiyatlara istinat eden hareketlerdir. Ve itiyatlar vasıtalasıyla iyi ve doğru mecralara sokulması mümkün olan şeylerdir.

Demek oluyor ki çocuklarımızın şahsiyetlerine ileride faidesini görecekleri huyları hakkedersek itiyat kabiliyetinden âzamî derecede istifade etmiş oluruz. Aynı zamanda idrak etmeliyiz ki itiyat da, neticede, her büyük kuvt gibi başı boş bırakılırsa muzır olabilecek bir şeydir. Fakat şuurlu bir idare altında her mürebinin elinde en müessir bir terbiye yardımcısı olabilir.

Güzel San'atlar

İtalyanın en meşhur ressamlarının şaheserleri İngilterede teşhir edildi

Bir kaç nusha evel Muhit karilerine Luvr müzesinde İtalyan resimlerinden bahsetmiş ve bu münasebetle de İtalyada resim san'atının bir tarihçesini yapmıştık. İtalyan Resim mektebinin en yüksek üstatları olan *Rafael, Leonard de Vinci, Sebastiyano Luciani, Andrea del Sarto Bernardino, Titian* gibi yüksek şöhretlerin İtalyan müzelerinde mevcut şaheserleri, İtalyan san'atının propagandasını yapmak üzere geçen ay İngilterede teşhir edilmiştir. Cihan matbuat ve san'at âleminde mühim akisler yapan bu sergiye gönderilen resimleri hamil olan gemiye İtalyan donanmasının bir kısmı da refakat etmiştir.

Bu sahifede dercettiğimiz üç resim *Bernardino, Titian* ve *Antonyo Pollaiulo* nun üç nefis eseridir. Bu resim üstatları hakkında fazla tafsilat 13 üncü sayımızda vardır. Yukarda sağdaki çocuk resmi *Bernardino* nın çok canlı bir eseridir. Yine yukarda ve soldaki portre sergide çok takdir toplamış enfes bir *Titian* dır. Aşağıdaki resim ise *Autonyo* nun bir portresi dir.

Düğün!

İtalya Veliahtı **Humberte** ile Belçika prensesi **Marie-José** evlendiler.

Düğün **Roma** da ve misli pek az görülmüş bir ihtişam içinde yapıldı. Bütün Avropa hükûmetlerini temsil eden murahhaslar yeni evlileri peri masallarını hatırlatan bir mevkip halinde kiliseye götürmüşlerdir. Bütün İtalya Halkı millî kıyafet ve oyunları ile bu şahane düğüne iştirak etmişlerdir. Bu sahifedeki resimler yeni evlileri ve düğüne gelen İtalyan halkını millî kıyafetleri ile göstermektedir.

Sıhhat ve Güzellik:

Saçların Bakımı

Dökülen saçlara çare — Saç taramak için nasıl fırça ve tarak kullanmalı? — Saçların yatması ve parlaması için ne yapmalı? — Güzel renkli saçlar — Saç kıvırmak — Saçları tıraş etmek iyi midir? — Pomat ve friksiyon tertipleri —

Saç güzelliği bahsinde erkeklerin de kadınlar kadar hassas olduklarına dikkat etmişsinizdir. Bu zaaflarından dolayı beyleri süse meclup veya beyenilmeğe meraklı olmakla ittiham etmemeliyiz; çünkü saç yalnız başın bir ziyneti değil ayni zamanda kuvvet, sihhat alâmeti ve harici tesirlere karşı bir tahaffuz vasıtasıdır.

Dökülen saçlara çare bulmağa teşebbüs etmeden evvel saçları iyi muhafaza etmek için alınacak tedbirleri tetkik edelim.

Saç diplerinin havaya ihtiyacı vardır, bunun için başımız şapka içinde uzun zaman kapalı kalmamalıdır. Sık dişli tarak kat'iyen kullanmamalıdır, çünkü öyle taraklar hem saçı yolar, hem de kepeklenmeğe istidadı olan baş derilerini tahriş eder. Baş derisinin temizlik ve zindeliğini temin için tel fırça kıl fırçadan daha sıhhîdir. Başın tuvaletine ait her eşyanın gayet temiz olmasına iytina edilmelidir. Bunlar sık sık ispirtolu veya asit fenikli mahlûllerle yıkanırsa baş derisine ariz olan tufeyli hastalıklardan masun kalınır. Kıl fırcaların temizlik ve muhafazası için gül sirkesi çok elverişlidir, çünkü bu sayede kıl fırçalar eski sertliklerini de iktisap ederler.

Vaktinden evvel başı açılmanın sebeplerinden biri de saçı sık sık su ile ıslatmaktır. Suyun tesiriyle kıl kökleri şişer, kıllar kurur, donuklaşır ve kolaylıkla kırılır. Saç dökülmesinden korkanlar sık sık ıslatmadıktan mâda başlarını terli de bırakmamalıdırlar. Saçı dökülenler on beş günde bir defa içinde bir yumurta sarısı çalkalanmış veya bir kaç gram boraks bulunan ılık su ile saçlarını yıkamalıdırlar.

Saçın yatması için sürülen pomatlar çok çabuk ekşir ve başta saçı tahriş eden ve sık sık temizlenmesi iycap eden reçinalı tortular bırakırlar. Bu itibarla saça sürülen yağlar daha az mahzurludur. Gliserin yağ evsafını haiz olduğu halde terkibi itibariyle bir ispirto olduğu için yağların mahzurlarından azadedir, fakat saça parlaklık ve yumuşaklık verecek yerde, donukluk ve yapışkanlık verir. 90 derece ispirto veya eski rom içinde onda bir nisbetinde gayet saf gliserin halledip bir iki damla da limon veya bergamut ruhu ilâve ederek muzir olmayan briyantin yapabilirsiniz.

Saçların büyümesi ve güzel renkli olması için şu tecrübeli ve ziyansız ilâcı tavsiye ederiz. Bir miktar Jaborandi yaprağını siklet itibariyle dört misli, arnika ruhu ile karışmış kına kına hülâsası içinde on beş gün bırakın, sonra bu su ile başınızı yıkayın.

Kızgın maşa ile saç kıvırmak saçı mutlak surette öldürür, öyle ki insan bir az güzellenmeğe oğraşırken çok çirkinleşir. Saçınızı kat'iyen traş etmeyin, çünkü hiç bir faidesi olmadıktan mâda anjinler, diş nevraljileri, kulak ağrıları ve boğaz, burun nezlelerine sebebiyet verir.

Sıhhat ve hayatın yegâne ilacı

Dantos Diş Macunudur!

Dişlere ebedi hayat verir, inci gibi beyazlatır, çürümekten korur. Diş etlerini kuvetlendirir. Diş ağrı ve nezlelerine, ağızdan gelecek her türlü hastalıklara mani' olur. **Dantos** diş mâcunu yalnız memleketimizde değil, Avropada da şöhret almıştır. Altın madalya, nişan, takdirnameler birinciliğini ispat eder. **Hasan ecza deposu** nda yirmi Kuruşa satılır.

Şimdi tam zamanıdır, hayatınızı severseniz

Hasan Balık Yağı İçiniz!

Norveçyanın halis **Morine** balığının baş mahsulü daima taze olarak yalınız **Hasan ecza deposu**nda bulunur. Bir kiloluk şişesi 100 Kuruştur. Büyük şişeleri de vardır. Toptancılara büyük tenzilat yapılır.

Kıvırcık ve sık saçlı olsun diye bazan yeni doğmuş çocukların saçlarını traş ederler, halbuki iki üç yaşına kadar çocukların saçını kat'iyen kesmemelidir. Oudan sonra da çok saçlı çocukların saçlarını birdenbire değil tedricen kısaltmalıdır. Mamafi, fazla saçlı çocukların saçlarını zaman zaman kesmelidir çünkü saç kandan demir, kükürt, kireç ve sair gibi mühim mâdenî gıdaları alıp, kan zaifliğine sebebiyet verir. Unlu gıdalar bilhassa demir ve maganez itibarile pek zengin olan yulaf saç için gayet iyi gıdalardır. Saça canlılık ve parlaklık vermek için tuz da çok iyidir. Çok tuzlu yemeklerile meşhur olan Brötonlar Avrupanın en saçlı insanları imiş.

Saç dökülmesine ilaç.

İlk altı yedi hafta her gün, bilhassa daha seyrek olmak üzere başın derisini on dakîka kadar katranlı sabunla sabrınlayıp başı hafif hafif uğuşturmalı. Evvelâ ılık, sonra soğuk su ile iyice çalkalamalı. Sonra saçları kurutup şu mahlulle friksyon yapmalı.

Süblime	*0.50 gram*
Mât mukattar	*150,00 „*
Gliserin	*50.00 „*
Kolonya suyu	*50.00 „*

Bu friksyondan sonra saç kurur kurumaz

Halis ispirto	*100.00 gram*
Naftol B	*0.50 „*

ile tekrar uğmalı. Bundan sonra da

Asit sulisilik	*2 gram*
Tentür dö benjoïn	*3 „*
Lanolin	*100 „*

ile friksyon yapmalıdır. İlk iki friksyondan fazla kuru kalmış olduğu için bu son yağlı mahlul bol bol sürülmelidir.

Saçın neşvünüması için iycap eden bütün tedbirlere bu tedavi şamildir, çünkü evvelâ başın derisi iyice temizleniyor. İspirto saç köklerinin ağzına kadar nüfuz edip oradaki mikropları öldürür, ispirto kurutur, yağını alır ve dezenfecte eder. Kolaylıkla mas edilen salisilikli yağ anasırı guddeviyenin dahiline icrayı têsir edebilir.

Saç pek çok dökülüyorsa katran suyu ile mevziî banyo tavsiye ederiz.

Sebebi mâlûm olmayan her saç dökülmesine karşı kat'iyen tehlikesiz ve bir kuvvet ilacı mahiyetinde olan şu pomadı tavsiye ederiz.

Vazelin	*40 gram*
Hint yağı	*20 „*
Asit galik (Mazı tozu)	*3 „*
Levanta çiçeği ruhu	*XX damla*

(usulü vechile karışacak)

Saçı temizlemek için en eyi vasıta doksan derece üzüm ispirtosudur. Eğer baş kepekli ise bu ispirtonun içine binde bir nisbetinde süblime ilâve edilir. Mamafi, ispirto ile yikamak saçın yağını kurutacağı ve rengini boyayacağı için haftada iki üç defa da yağlı pomat sürmelidir. En iyi pomat vazelin ve saf olmak şartiyle lanolindir.

Yavrunuzun gürbüz olmasını istemez misiniz?

Hasan Kuvet Şurubu

İçiriniz. Bu şurup, büyük küçük, yaşayan her insan için hayat, sıhhat ve kuvettir. Kansızlık, romatizma, verem, kemik ve göğüs hastalıklarına karşı koyduğunu bütün **Doktorlar** tastik ederler.

EL İŞLERİ

Bazan bir el işi işlemeği isteriz ama örnek bulmak ve kumaş yazdırmak külfeti ağır gelir. Muhit bu hususta karilerine yeni bir hizmette bulunabileceğini düşünerek kolaylıkla kumaşa geçebilecek el işi örnekleri derç etmeğe karar verdi. Yegâne maksadımız karilerimizin ihtiyaçlarına hizmet etmek olduğu için mecmuanın her şubesinde olduğu gibi bu hususta da bir ihtiyacınız, arzunuz, tavsiyeniz, tenkîtiniz veya iltifatınız olursa minnettarlıkla telekki ederiz.

İşlenecek kumaşı düzgün olarak masanın üzerine ve karbonlu kâğıt (kopya kâğıdı)ın parlak yüzü kumaşa temas etmek üzere, kumaşın üzerine koyun. Bunun da üzerine muhitin el işi örneğini koyduktan sonra sivri bir kurşun kalemiyle her çizginin üzerinden bastıra bastıra geçin. Örnek bu suretle kumaşın üzerine geçer.

Resimde karşı sahifedeki mustatil, piyano için iç örtüsüdür. İşlenecek kısmın altına renkli bir ipekli kumaş konulmuştur. Ayni örneği kenarına renkli parça geçmiş bir Şile bezi üzerine işlemekle çok ağır ve tamamiyle «mâmulâtı dahiliyeden» bir çay örtüsü yapılabilir. İşlendikten sonra yaprakların etrafı, çiçeklerin iç ve etrafı ile dalların arası kesilerek altından

renkli bez görülür. A—B hatlarından itibaren tekrarlayarak istenilen uzunlukta bir örtü çizebilirsiniz. Çay örtüsü gibi dört köşeli bir şey yapacağınız zaman yaprağın sapını köşeye getirerek örneği döndürebilirsiniz.

Küçük bir el işi arzu eden karilerini düşünen Muhit bir bardak altı örneği de taktim ediyor.

Beyaz veya açık renk bez üzerine pamukaki veya meyvelerle uygun koton muline ile işlenmesini tavsiye ederiz.

MODA

1 2 3

Tasarrüf etmek kılıksız olmak değildir. Paramızı sarfederken beynimizi ve (varsa) zevkîselimimizi kullandığımız zaman, ayni paradan iki misli istifade ederiz. Hem de bu suretle elde ettiğimiz güzel bir elbise ile bihakkın iftihar etmeğe hakkımız olur. Parayı kazanırken zihin ve vücut yormak lâzım geldiği gibi harcederken de anlayış, fikir ve zahmet sarfetmek icap eder. Mahdut bütçeli fakat iyi giyinen, müsrif fakat kılıksız az hanım mı tanırsınız. İyi giyinen idareli bazı ahbaplarımızın sırları-

6

4

5

nı ifşa etmek kendileri için iftiharı ve bizim içün istifadeyi mucip olacağı içün bu senenin giyim mes'eleleriyle iktisat cereyanını têlif eden bazı fikirlerini neşrediyoruz. (1) Geçen seneden kalma mânasız, sönepe bir şifon elbisenin kenarına yine eskimiş bir dantel elbiseden eteği dikimli bir volan koymak, kol altlarının da aşınmış veya rengi kaçmış kısımlarını örten ve ayni zamanda da zarif bir hususiyet veren dantel boleroyu takmak taklide değer bir becerikliliktir. (2) Bu elbise vaktiyle dar, düz ve kısa bir saten elbise imiş. Fakat bu sene altına arkası uzun kloş bir etek takılınca kendi sahibi bile tanıyamamış. (3) Bu elbise yeni hatlarını eteğine takılan ve gayet moda sayılan mendil biçimindeki sarkancalarına medyundur. Bu dört köşe parçalar enli uzun şerit gibi parçalara takılarak elbisenin altı ile üstü arasındaki vahdeti têmin ediyor. Orta şeridi korken belin ortasını bir az büzerek dikerseniz daha zarif olur. Bu mendiller her tarafı kırkbeşer santimlik murabbâlardır. Brusa krep jorjeti kullanmak çok muafiktır. 4. Yaka, kol ve etek kıvrımlarını ahengi ve sıra, sıra pliler bu sade elbiseye ağır bir elbise kıymeti verir. Yeşil veya vişne çürüğü Bursa jorjetinden yapılırsa gayet güzel olur. 5. Bu yerli kaşa bej köstüm ve al jerse bluzu derc ederken yazıhanelerde çalışan hanım kızların ihtiyaçlarını düşündük. 6. Daha bir iş elbisesi. Yüz otuz santim eninde bir kumaştan iki metro yirmi beş santim, yaka ve kol için doksan santim eninde bir kumaştan kırk beş santim lâzımdır.

Ya Tüccar, ya Mêmur, ya Muharrir ve ya Talebesiniz

O halde bir Mürekkepli Kaleme mutlaka *ihtiyacınız vardır.*
Şimdiye kadar her kaleme kusur bulmuş olabilirsiniz. **Fakat:**

DORA PERFECTION

MARKAYA DİKKAT

Dora Markalı Mürekkepli Kalem
sizi tamamen memnun edecektir. Çünkü:

Bu Kalem en asri ve mükemmel bir ihtira' dır. Dolma tertibatı **otomatik,**
mürekkep deposu **geniş,** *iridyumlu ucu* **14 karat altındır.**

Dora **Mürekkepli Kalemini kullanan her kes muntazam yazacağından emin olabilir.**

Yeni Neşriyat

Muallim Ahmet Halit kitaphanesi neşriyatı

Roman

Yaprak Dökümü	(Reşat Nuri)	Kr.	100
Halâs	(Mehmet Rauf)	„	150
Aşk Güneşi	(Etem İzzet)	„	150
Aşk Politikası	(Bürhan Cahit)	„	100

Şiir

Kahramanlar	(Yaşar Nabi)	Kr.	50
Deniz Şarhoşları	(Ömer Bedrettin)	„	50
Salkımlar	(Celalettin Tevfik)	„	50

Halk ve çocuk hikâyeleri

Şarlok Holmes in mârifetleri		Kr.	25
Tilki Kardeş Avrupada		„	50
Tilki Kardeşin Muhakemesi		„	20

Kanaat kitaphanesi neşriyatı

Edebî Romanlar

Adam Sarrafı	(Bürhan Cahit)	Kr.	50
Casus Mektebi	(İskender Fahrettin)	„	100
Pol ve Virjini	(Ahmet Hidayet)	„	60
Bağrı Yanık Ömer	(Mahmut Yesari)	„	75

Halk Romanları

Nasrettin Hoca	(Kemalettin Şükrü)	„	50
Ebu Ali Sina	(Kemalettin Şükrü)	„	50
Leyla ile Mecnun	(Ahmet Hidayet)	Kr.	20
Harun Reşit ile Hacı Hassan		„	20

Yakında çıkacak olanlar

Manon Lesko	(Kemalettin Şükrü)
Rafael	(Kemalettin Şükrü)

Doktor Hadi İhsan

Doğum, kadın hastalıkları mütehassısı

Kadın hastalıklarının «Rontken» le hususi tedavisi. Muhit karielerinin suallerine mektupla cevap verir

Cuma ve Pazardan mâda her gün öğleden sonra Cağaloğlu — Sıhhı Apartman

Telefon: İstanbul: 1560

Türk Yurdu
ve
Hilali Ahmer

Bu iki mühim mecmuayı bütun karilerimize hararetle tavsiye ederiz,

Memleketin yüksek kalemlerinin yardımı ile çıkan bu mecmualar kütüpaneler için bulunması zaruri kıymetli birer eserdirler.

Elbise Kalıbının Târifi

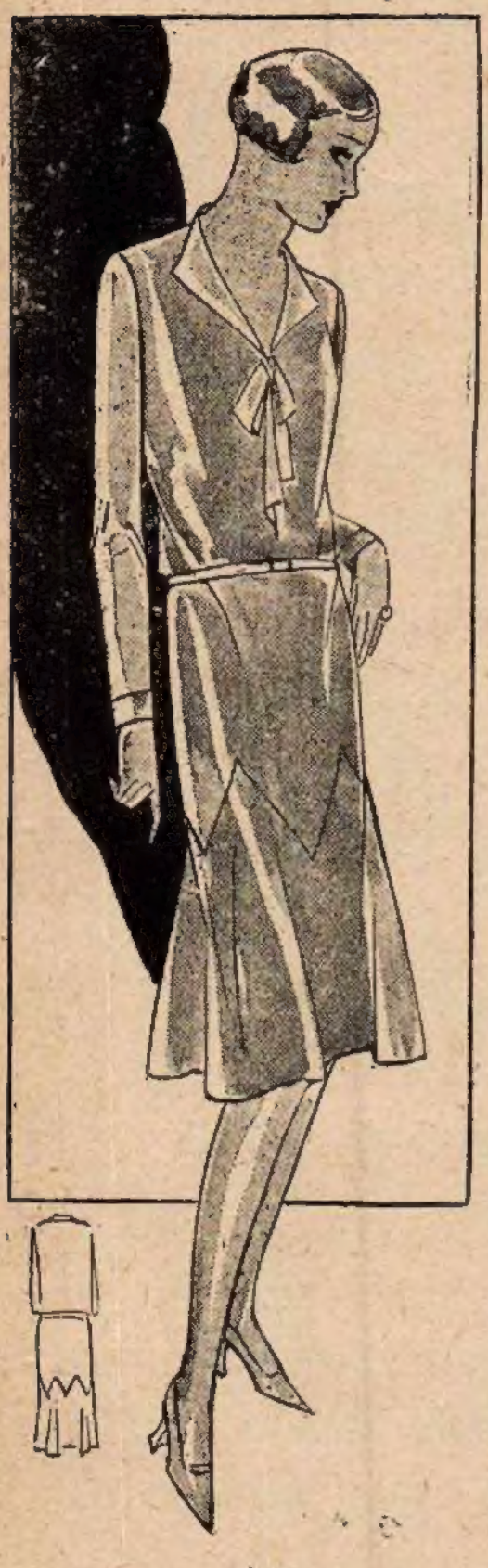

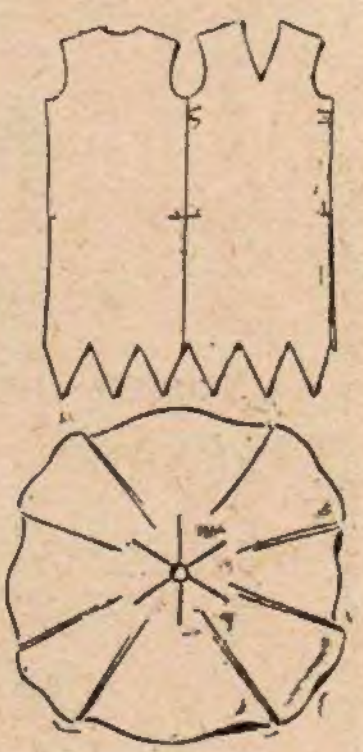

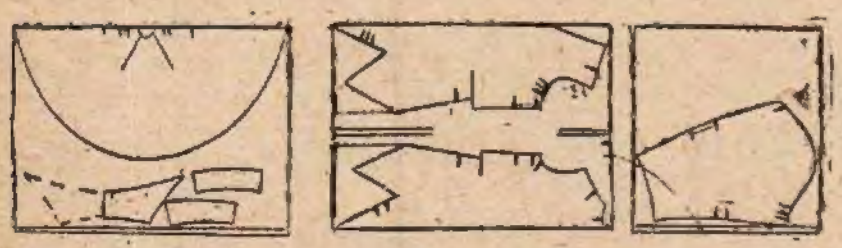

Belindeki düşüklüğü, kalçalara yapışıklığı ve eteğinin yelpaze gibi açılışı itibariyle, bu ay taktim ettiğimiz kalıpla en son moda batlarını kolaylıkla tatbik edebilirsiniz.

Üstü fantezi altı düz, veya üstü mat, altı parlak kumaşalrdan yapılırsa elbise daha zarif olur. Kumaşınız yüz kırk santim eninde ise, etek, yaka ve kollar içün bir metro yetmiş santim lâzımdır. Kumaş bir metro eninde ise, üç metro altmış santim lâzımdır.

Elbiseyi daha kısa ve eteğini daha yukarıdan arzu ederseniz, beden kalıbının göğüs yerinde arzu ettiğiniz kısalığı verecek derinlikte bir pli yaptıktan sonra kumaşı biçin. Kalıbın her tarafında birer santimlik dikiş payı bırakılmıştır.

Biçiliş.— yaka kalıbının etrafını birer tebeşirle çizdikten sonra diğer tarafa yatırıp o tarafını da etrafını çızdikten sonra biçin ki yaka bir parçadan, yâni arkası dikişsiz olsun.

Bedenin ön ve arka parçalarını biçerken yüz kırk santimlik kumaşın top kenarlarını kumaşın ortasındaki ivde kavuşturmak suretile katlayın ki bir enden ön de arka da çıksın.

Dikkat : Bedeni biçerken sivri dilimleri oymayın. Evveli ta aşağısını düz kesin, sonra parçaları ayrı ayrı açıp, kalıbın üzerinden sivri dilimlerin yerini tebeşirle yalınız işaret edin.

Dikiliş.— Bel yerindeki kesikleri dikmeden evvel omuz ve yan dikişlerini dikin. Sonra bel kesiklerinin üst kısmını bir az büzerek oyulgama dikişle, alt kesiğe dikin. Kesikleri uçlarına doğru ta kenardan dikin.

Eteğin sivri dilimlerini içine doğru kıvırıp teyelleyin. Dilimlerin yukarı kısımlarındaki kıvrıntı bir santimetre kadar derin fakat aşağı kısımları bir iplik inceliğinde olsun. Dilimin en aşağı ucuna gelince makasla bir az çatlatın ki hemen dönüp sivri zaviye bozulmasın. Eteğin bu hazırlanmış dilimlerini bedenin tebeşirle çizilmiş dilim yerlerinin hizasına iyice yerleştirip, en kenarından gayet düzgün makinalayın. Sonra bedenin dilimlerinin alt taraflarını elbisenin ters tarafından oyup çıkarın. Yaka ve kol kapaklarını iki kat kumaştan yapın. Kemer düz bir parçadan yapılır.

Beethoven

(1221 inci sahifeden devam)

pürüzsüzlükle çalındı. Tam ikinci kısma gecilmiş ve senfoninin en güzel yerine gelinmişti ki boğuk bir çığlık duyuldu. Beethoven tasavvur edilemiyecek kadar büyük bir heyecanla yerinden kalkmış, yüzü sap sarı kesilmişti. «DİNLİYORDU!» Bu mukaddes dakîkada, aklını kaybeden bir adam gibi müterediddit ve ürkek görünüyordu. Git gide gözlernideki muztarip korku kayboldu, yüzü veecdiçinde nurlandı, yanaklarından bir damla yaş süzüldü ve el'an devam eden musikînin ateşine kapılarak orkestradaki yerine geçti.

Artık tempoyu bulmak için piyanoya eğilmiyordu. Ayağa kalkmış heycandan titreyerek, eserini yüz ve el işaretlei ile çizerek, kuvvetli yerlerinde ak saçlı başını gururla doğrultarak sessiz çalınacak kısımlarda küçülüp kaybolarak san'atkârlara teşvik ve takdir sözleri yağdırıyordu.

Senfoni bitince Beethven yorgun bir halde koltuğuna çöktü. Arkadaşları etrafını sardı. Sonsuz bir sevinç karşısında dili tutulan bir adam gibi lakırdı söyliyemiyordu. Bakıyor, dinliyor, eliyle bir takım işaretler yapıyordn.

Yanlarındaki ağaçlardan birinde yavaş yavaş bir bülbül ötüyordu. Nedense birden ateşlendi, minimini gagasından gaşyedici nağmeler döküldü. Sanki kuş da bu ilâhî san'atkârı tes'it ediyordu.

Bülbülün kasidesi o kadar yakcı bir ahenkle yükseliyordu ki Beethovenin dostları kendilerinden geçmiş gibi dinliyorlardı. Bir an gözlerini üstatlarına çevirdikleri vakît onu başı göğsüne düşmüş uyuklar bir vaziyette gördüler. Yanına koştular, yatağına taşıdılar, fakat ne yaptılarsa da fayda vermedi: Musikî peygamberinin ruhu da bülbülle beraber uçup gitmişti.

Bu vak'ayı köy ehalisinden dinlediği gibi anlatan M. Lucien Rhéal, Beethovenin ölmezden bir az evel kulaklarının açıldığına ve bülbülün nağmeleri ile beraber de son nefesini verdiğine hemen bütün Avusturyalıların iyman ettiğini söyliyor.

Dikkat!...

Hayatınızı tabii seversiniz. Fena yağların miydenizi harap etmesinden çekininiz. Memleketimizde halis zeytin yağı yalınız

Hasan Zeytin Yağıdır.

Hasan zeytin yağı hem yemek, hem ilâçtır.

Halis... ve Saftır

Kum, taş, böbrek, safra, sarılık ve kara ciğer hastalıklariyle zayıflığa karşı en kuvetli ilâçtır.

Nefis

ve Şerbet gibi Tatlıdır.

Salata da, mayonezde, yemeklerde, hattâ pilavda bile kullanabilirsiniz. Bilhassa miyde rahatsızlığı çekenler yalınız

Hasan Zeytin Yağını

içmelidirler. Londra, Roma, Fransa da en büyük mükâfat kazandığı resmen musaddaktır. Hasan zeytin yağını bütün dünya takdir etmiştir.

Kiloluk, yarım kiloluk şişelerle büyük tenekelerde satılır.

Eski fiyatlarda çok ehemiyetli tenzilat yapılmıştır.

Esrarengiz bir cinayyet

(1228 inci sahifeden devam)

Bu esrarengiz muammanın cevabı şudur: 1 nümerolu fotoğraftaki adam meş'um kurşunu sıktı. Çünkü bu fotoğraf Mr. X in düşmesini gösteren fotoğrafla hemen de aynı saniyede çekilmiştir.

Yâni meseleyi tespit eden cihet *Zaman* dır. Diğer fotoğraflar tetkîk edilirse kurşunların muhtelif saatlerde sıkıldığı görülür. Her birinin çekilme zamanını gölgelerinin boyundan tâyin etmek mümkündür.

Güneşin ne kadar yüksekte olduğunu, ve binaenaleyh saatin kaç olduğunu bulmak için sadece gölgelerin boyuna güvenmek doğru olmaz. Çünkü, eğer gölge düz bir sahaya düşmezse boyu insanı aldatır ve hesap yanlış çıkar.

Dikkat ettinizse bilirsiniz ki arkanızı güneşe vererek bir dağ tırmanırken gölgeniz nisbeten kısadır; dağın zirvesine düz bir sahaya çıktığınız ve aşağıya doğru inmeye başladığınız zaman da gölgeniz daha uzun olur.

Bu fotoğraflarda zemin daima düz değil. İkisinde (4 ve 8 no.larda) gölge kayalıklara, birisinde de (6 no.luda) gölge bir ağaç kütüğüne isabet ediyor. Bu manialar olmazsa bu gölgelerin daha uzun olacağı aşikârdır.

Mr. X in fotoğrafında yolun kenarında duran adamın gölgesi kaldırımın yüksek tarafına isabet ettiği için Mr. X in gölgesinden daha kısa görünüyor. (Mr. X fotoğraf makinesine doğru düştüğü cihetle gölgesi biraz daha uzun görünür.)

Fakat *zamanı* tâyin etmek için gölgenin boyunu değil, gölgeyi yapan cisimle ikisinin vaziyetlerini nazarı itibare alırsak hesabımızda yanılmak ihtimali kalmaz. Meselâ, 6 nö.lu fotografa bakın. Burada adamın şapkası ağacın kütüğüne vazih bir gölge çizmiştir. Hem gölgenin ucundan hem adamın şapkasının tepesinden geçen bir kat çizersek bu kat gölgeye sebep olan güneş ziyasının istikametini gösterir ve temdit edilirse güneşe gideceği aşikârdır. Ufkî bir hatla bu hattın hasıl ettiği zaviye güneşin yüksekliğini gösteren zaviyedir. Yâni, gölgelerin ucundan güneşe doğru hatlar çizilirse bu hatların meyline bakarak güneşin o anda ne kadar yükseldiğini ve binaenaleyh saati tâyin etmek mümkündür.

Yalnız bir cihet var ki onu unutmamalıyız: Güneş, meselâ, öğleden üç saat sonra da o kadar yükselmiştir. Fakat elimizdeki vak'ada bütün fotografların öğleden sonra çekildiğini bilyoruz. Binaenaleyh fotografların her birini güneşi daha alçalmış göstermelidir. Bu resimlerin her birine demin târif ettiğimiz gibi hatlar çizerseniz hangisinin daha evel hangisinin daha sonra çekildiğini tâyin edebilirsiniz, hatta aşağı yukarı aralarında ne kadar fasıla olduğunu da tahmin edebilirsiniz.

Şimdi görüyorsunuz ki muammayı hallet-

mek o kadar müşkil bir şey değilmiş. Sol taraftaki resimde gölgeden güneşe doğru çizdiğiniz hatların meylini, sağ taraftaki resimlerde aynı suretle çizeceğiniz hatların meyilleri ile mükayese ederseniz görürsünüz ki 1 no.lu fotografta hatların meyli, yâni ufkî bir hat ile teşkil ettikleri zaviye, hemen hemen müsavidir. Diğer fotograflardaki zaviyeler tamamiyle farklıdır.

Polis hafiyesi de yukarda iyzah edildiği vechile bu delili göstermiştir ve mahkemece iyzahatı mukni' ve müskit addedilmiştir.

ABONE ŞERAİTİ
(Posta ücreti dahil)
Türkiye için:
Seneliği 6 lira
Altı aylığı 3 lira
Ecnebi Memleketler
Seneliği 4 dolar

MUHİT

Resimli Aylık Aile Mecmuası

Baş Muharrir: AHMET CEVAT
Tahrir Müdürü: KEMALETTİN ŞÜKRÜ
Adres: *Dilsizzade Hanı, No. 1—2*
Telefon: İstanbul, 4118

Her nüshada: bir elbise kalıbı veya metin harici renkli bir tablo bulunacaktır.

Fihrist

	Muharriri	Sahifesi
Memlekete Dair:		
Okuma odaları	*Ahmet Cevat*	1201
Büyük Türk İnkılabına dair	» »	1202
Toros dağlarında	*Ali Vehbi*	1210
Vilayet Fırka Kongresi		1215
Ayın hatıraları		1216
Tenkit ve Edebiyat:		
Birinci Perde hakkında	*Yaşar Nabi*	1265
Aşk Güneşi	*Ethem İzzet*	1260
Şiir:		
Pençere Camlarında Akşam	*Cevdet Kudret*	1204
Şubat	*C. K.*	1207
Kıt'a	*Muzaffer Hamdi*	1208
Devesiz Kervan (mensur şiir)	*Yaşar Nabi*	1233
Hikâyeler:		
Fransız Edebiyatından;		
Kürk Avcıları	*Konstantin Veyerden*	1224
Kaderin Yalanı	*Mebrure Hurşit*	1230
Ruhumun Susadığı biricik şey	*A. Aptullah* (1)	1238
Roman:		
Madalyanın Ters Tarafı	*Reşat Nuri*	1205
Güneşe Aşık Yarasa	*Mebrure Hurşit*	1234
Sipahi Ahmet	*Kemalettin Şükrü*	1255
Spor:		
Eski Türklerde spor ve idman	*Selim Sırrı*	1217
Büyük adamlardan:		
Beethoven	*Mebrure Hurşit*	1218
Meçnikof	*Nevzat Mahmut*	1247
Dostoyevski	*İhsan Şükrü*	1249
İçtimai Yazılar:		
Nişan Bozma Modası	*M. Kemal*	1227
Şöhret İçinde Saadet Yolu (2)	*Mary Pickford — Douglas Fairbanks*	1252
Tiyatro Bahisleri:		
Türkiyada Tiyatro Hayatı Nasıl Başladı?	*Refik Ahmet*	1213
Musiki:		
Beethovenin Piyano ve Keman İçin bir *Munuetto* su		1222
Sıhhat:		
Yorulmadan Çalışmak	*Dr. Fahrettin Kerim*	1209
Güzel San'atlar:		
İngilterede İtalyan Resim Sergisi		1268
Müteferrik:		
Esrarengiz bir Cinayet (3)	*H. S. Williams M. D.*	1228
Motörsüz Tayareler	*F. Reyner — H. Halet*	1244
Dünya Gemicilik Tarihi (4)		1262
İtalya Veliahdının Düğünü		1269
Aile çiçekciliği:		
Toprağı Nasıl Hazırlayalım?	*Cevat Rüştü*	1266
Çocuk Bakımı — Sıhhat ve Güzellik — El İşleri — Moda — Elbise Kalıbı.		

Mecmuamızın kapak resmi Good Housekeeping den, metin harici tablo The Illustrated London News den alınmıştır.
15 inci sayımızda 1196 ıncı sahifedeki Bilmece, Child Liften alınmıştır.
(1) Good Housekeeping (2) Readers Digest (3) Amerikan Magazin (4) Popular Science.

İmtiyaz Sahibi ve Mes'ul Müdür: AHMET CEVAT

Selâmet Matbaası